

Tampereen yliopisto

Kuka turvaa kun muut juhlivat?

Järjestyksenvalvojat turvallisuuden tuottajina suurissa yleisötilaisuuksissa

Joonas Ranta-aho
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Yhteiskuntatutkimuksen maisteriohjelma
Sosiaalipsykologian pro gradu
Kesäkuu 2018

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

JOONAS RANTA-AHO: Kuka turvaa kun muut juhliivat? Järjestyksenvalvojat turvallisuuden tuottajina suurissa yleisötilaisuuksissa

Pro gradu –tutkielma, 75 s.

Yhteiskuntatutkimus, Sosiaalipsykologia

Ohjaajat: Atte Oksanen ja Jenni Raitanen

Kesäkuu 2018

Tiivistelmä

Yksityinen turvallisuusala ja sen toimijat, kuten vartijat ja järjestyksenvalvojat ovat tavanomainen näky suomalaisessa yhteiskunnassa. Tästä huolimatta suomalaisissa sosiaalitieteissä alaa ja sen työntekijöitä on tutkittu hyvin vähän. Tässä tutkielmassa tuon esiin suurissa yleisötilaisuuksissa työskentelevien järjestyksenvalvojen kokemuksia työstään turvallisuuden tuottajina yleisötilaisuuksien toimintaympäristössä.

Tutkimusta varten olen haastatellut viittä järjestyksenvalvojaa. Haastatelluilla järjestyksenvalvojilla on taustallaan eripituisia, mutta useiden vuosien mittaisia työuria turvallisuusalalla. Yleisötilaisuuksissa haastatellut järjestyksenvalvojat ovat toimineet monissa erilaisissa tehtävissä. Tutkimuksen teoreettinen tausta perustuu etnometodologisen, mikrososiologisen sekä sosiaalisten representaatioiden teorian jaettuja kulttuurisia käsityksiä tutkivaan perinteeseen. Haastatteluaineistoni analyysimenetelmänä käytän etnometologiaan pohjautuvaa kategoria-analyysiä.

Tutkimuksen keskeisinä tuloksina olen kyennyt esittämään jäsenyyksiä, joita haastatellut järjestyksenvalvojat työstään sekä järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyydestä tuottavat. Haastateltavat kuvaavat suuria yleisötilaisuuksia haastavana toimintaympäristönä, jossa turvallisuutta ensisijaisesti tuottavat järjestyksenvalvojat tasapainoilevat kohdattujen uhka- ja haastetilanteiden sekä asiakaspalvelijan roolin välissä. Tutkimuksen tavoitteena ei ole tuottaa yhtenäistä synteisiä järjestyksenvalvonnasta työnä tai yksittäisestä järjestyksenvalvojasta, vaan tuoda ilmi erilaisia näkökulmia joita näihin kategoriakokoelmiin voidaan niiden sisältä käsin liittää.

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Yksityinen turvallisuusala Suomessa.....	3
3.	Turvallisuusalan tutkimus	5
4.	Järjestyksenvalvoja instituutiona ja representaationa	8
	4.1 Järjestyksenvalvojan instituutio ja rooli.....	8
	4.2 Järjestyksenvalvojan sosiaaliset representaatiot	10
5.	Tutkimuksen toteuttaminen.....	12
	5.1 Haastatteluaineisto	12
	5.2 Kattegoria-analyysi	15
6.	Aineiston analyysi.....	18
	6.1 Järjestyksenvalvojan kattegoriajäsenyys.....	18
	6.2 Työn haasteet ja uhkattegoriat.....	35
	Järjestyksenvalvojaan kohdistuva väkivallan uhka	35
	Uhka ja riskit muille.....	42
	Ylivoimainen uhka.....	48
	Työ kouluttaa tekijänsä	54
7.	Pohdinta	59
	7.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tulokset	59
	7.2 Tutkimuksen rajoitteet	65
	7.3 Jatkotutkimus	66
	Lähteet.....	68
	Mediaviitteet	71
	Muut viittaukset	71
	Lainsäädännölliset viitteet.....	72

1. Johdanto

Yksityisen turvallisuusalan toimijat ovat hyvin arkipäiväinen näky Suomessa. Tällaisiin toimijoihin voi törmätä esimerkiksi yökerhoissa, kauppakeskuksissa, festivaaleilla, konserteissa, urheilukilpailuissa, julkisten rakennusten vastaanotoissa, terveyskeskuksissa tai ajamassa vartiointipiiriautoa kaupungilla. Alan legitimitetti, valta ja perusoikeuksiin kajoavat voimankäyttöoikeudet herättävät ymmärrettävästi mielenkiintoa ja keskustelu kaupallisesta turvallisuuden tuottamisesta on perusteltua ja tarpeellista. Yksityinen turvallisuusala saa näin ollen myös toisinaan verrattain runsasta mediahuomiota. Erityisesti alaan liittyvän lain säädännön uudistus on nostanut aiheen otsikoihin. Esimerkiksi Ylen ajankohtaisohjelmat A-studio (Yle 6.2.2015) ja MOT (Yle 30.3.2015) ovat nostaneet alan tapetille esittäen kriittisiä kantoja siitä, mitä yksityisen turvallisuusalan olisi sallittua tehdä ja voiko uhkaskenaarioissa ala jopa joiltain osin korvata poliisin toimintoja. Toisaalta myös uutiset vartijan tai järjestyksenvalvojan kiinniottamista myymälävarkaista ovat hyvin tavanomaisia.

Alan toimijoiden, yksittäisten järjestyksenvalvojien tai vartijoiden ääntä keskusteluun ovat tuoneet viime vuosina jotkin asia- ja viihdekirjallisuuden rajamailla häilyvät teokset. Esimerkiksi toimittaja Jan Fredriksonin teos *Miehet mustissa* (2012) tekee avauksen henkilösuojaustehtävissä toimivien vartijoiden ja asiantuntijoiden kuvaukseen omasta työstään. Teemu Potapoffin ja Julius Konttisen teos *Yön sankarit* (2015) valottaa yökerhojen järjestyksenvalvojien, ”portsarien”, arkea keskellä yöelämässä itseään viihdyttävää juhlakansaa. Vaikka kumpikaan teoksista ei ole akateeminen tutkimus eikä siis sinänsä akateemiseksi lähteeksi kelpaava, ne antavat mielenkiintoisen ja tärkeän kontribuution alaa käsittelevään puheeseen tuoden esiin yksittäisten turvallisuusalan toimijoiden kokemuksia ja reflektointia työstään.

Siinä missä tätä keskustelua on käyty mediassa ja populaarikirjallisuudessa, se ei syystä tai toisesta ole Suomessa vielä saavuttanut suurta huomiota yhteiskunta- tai sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa. Kuten myöhempanä kirjallisuuskatsauksessani esitän, yksityistä turvallisuusalaa käsittelevä tutkimus on Suomessa pääasiassa hallinto- ja oikeustieteellistä. Tällainen tutkimus on luonnollisesti erittäin arvokasta ja tuottaa paljon tarpeellista tietoa siitä, miten alaa koskeva lainsäädäntö toimii käytännössä, miten alaa tulee valvoa ja säädellä ja miten lainsäädäntöä tulee kehittää. Se kuitenkin rajaa ulkopuolelleen sellaisia ilmiötä, jotka ovat yhteiskuntatieteellisesti ja erityisesti sosiaalitieteellisesti erittäin kiinnostavia tutkimuskohteita. Timo Korander (2006) on kriminologisesta ja sosiologisesta näkökulmasta tarkastellut sitä, miten poliisit tuottavat omaa poliisikulttuuriaan. Tarkoitukseni ei tässä tutkielmassa ole etsiä erityistä kulttuuria

järjestyksenvalvojen työyhteisöstä, mutta poliisiammatin, johon järjestyksenvalvojan ammattia voidaan jollain tasolla verrata, sosiaalitieteellinen tutkimus toimii hyvänä esimerkkinä siitä, että kontrolliammatit ja niiden työntekijät ovat hedelmällinen tutkimuskohde.

Tässä tutkielmassa tarkasteluni kohteena ovat otsikon mukaisesti järjestyksenvalvojat, jotka työskentelevät suurissa yleisötilaisuuksissa. Massatapahtumissa järjestyksenvalvonnan ensisijaisena tehtävänä on tuottaa turvallisuutta. Tästä kielii esimerkiksi Järjestyksenvalvojalain 2§, jonka mukaan *”järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia siinä tilaisuudessa tai sillä alueella jonne hänet on - - asetettu järjestyksenvalvojaksi”*(JVL 533/1999). Sama turvallisuuden tuottamisen tehtävä tietysti pätee myös yökerhon järjestyksenvalvojen kohdalla, mutta oma fokukseni on juuri suurissa festivaaleissa. Tutkimuskysymykseni kuuluukin ***miten järjestyksenvalvojat jäsentävät työtään sekä itseään turvallisuuden tuottajina suurissa yleisötilaisuuksissa.***

Motivaationi tähän tutkimukseen kumpuaa omasta työstäni. Olen työskennellyt lähes seitsemän vuoden ajan pääasiassa juuri erilaisissa yleisötilaisuuksissa järjestyksenvalvojana. Aloittaessani sosiaalitieteiden opinnot mielessäni oli jo yhdistää työssäni kohtaamat ilmiöt ja opiskeluni. Työni on tarjonnut minulle aiheita, joita tarkastella sosiaalitieteellisesti ja erityisesti sosiaalipsykologisesti. Toisaalta erityisesti sosiaalipsykologian opinnot ovat myös antaneet hyvinkin käytännöllisiä työvälineitä ihmisten toiminnan tarkkailuun ja havainnointiin, jonka pohjalta olen kyennyt reflektoimaan omia toimintamallejani ja samalla kehittämään itseäni työssäni. Kun yhdistän henkilökohtaiseen motiivini sekä yksityisen turvallisuusalan aseman yhteiskunnassa turvallisuuden tuottajana sekä mainitsemani sosiaalitieteellisen tutkimuksen vähyyden, on tutkimusaiheeni mielestäni vähintäänkin perusteltu.

2. Yksityinen turvallisuusala Suomessa

Kovin usein niin arkipuheessa kuin uutisoinnissakin vartijat ja järjestyksenvalvojat tuntuvat sekoittuvan toisiinsa. Jotta tutkielmani avautuisi lukijalle parhaalla mahdollisella tavalla, tiivistän alaan liittyvien toimijoiden roolia ja lakiperustaista legitimizeettiä. Huomioitavaa on se, että tämän tutkielman julkaisuhetkellä yksityistä turvallisuusalaa määrittävä lainsäädäntö on useiden eri säädösten sijaan koottu yhden kattavan säädöksen alle. Uusi Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYPT 1085/2015) on tullut voimaan vuoden 2017 alusta. Uudessa laissa ja siihen liittyvissä asetuksissa yksityisen turvallisuusalan koulutusvaatimuksia on lisäksi tarkennettu. Tämän tutkielman haastatteluiden toteuttamishetkellä on voimassa kuitenkin ollut vanha säädös, joten se mitä tässä luvussa ja jäljempänä analyysiluvuissani esitän, on sidottu täysin vanhaan lakiin ja siihen liittyviin asetuksiin.

Pääpiirteittäin yksityinen turvallisuusala jakautuu neljään lakisääteiseen ammattiryhmään: järjestyksenvalvojiin, vartijoihin, turvasuojaajiin sekä järjestyslain mukaisiin järjestyksenvalvojiin. Järjestyksenvalvojaksi, vartijaksi ja turvasuojaajaksi edellytetään poliisin hyväksyntä. Vartijoille ja järjestyksenvalvojille on säädetty erityinen koulutus, joka pitää suorittaa hyväksytysti (Sisäasianministeriön asetukset, 780/2002, 209/2007). Sen sijaan turvasuojaajaksi ei ole erillistä lakisääteistä koulutusta. Nuhteeton tausta ja turvasuojaustehtävien, kuten hälytysjärjestelmien asentaminen kuuluminen hyväksyntää hakevan työtehtäviin riittää hyväksynnän perusteeksi (LYTP 282/2002 37§). Jokainen näistä ammattinimikkeistä perustuu vielä toistaiseksi eri lainsäädäntöön.

Tässä tutkielmassa käsiteltävä järjestyksenvalvojan työ on pohjautunut lakiin järjestyksenvalvojista (533/1999). Järjestyksenvalvojen toimialueisiin kuuluvat yleisötilaisuudet, kuten festivaalit ja urheilu-tapahtumat tai yleiset kokoukset kuten mielenosoitukset (kokoontumislaki 530/1999), leirintäalueet (ulkoilulaki 606/1973), ravintola- ja majoitusliikkeet (laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 308/2006) sekä kaupallisesti liikennöivät, matkustajia kuljettavat merialukset (merityösopimuslaki 756/2011). Järjestyksenvalvojan tehtävään kuuluu lain mukaan oman toimialueensa turvallisuuden ja järjestyksen valvominen sekä onnettomuuksien ja rikosten estäminen (533/1999 2§). Yksinkertaistetusti järjestyksenvalvojat toimivat siis esimerkiksi ravintoloiden "portsareina" tai festivaalien turvallisuushenkilöstönä.

Vartijan sekä turvasuojaajan työtehtävät sen sijaan on määritelty laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002). Vartijan ammattinimikkeellä toimivat esimerkiksi tavallisesti näkyvämpien myymälä- tai vastaanottovartijoiden sekä arvokuljetusvartijoiden ohella

myymäläetsivät, yksityisetsivät sekä henkilösuojausta tekevät henkivartijat. Turvasuojaus tarkoittaa rakenteellisten tai sähköisten turvalaite- tai suojausjärjestelmien suunnittelua, toteutusta ja myyntiä. Lakisääteisyys perustuu siihen, että tällaisia palveluita myyvillä yrityksillä voi olla pääsy asiakkaidensa sellaisiin luottamuksellisiin tai salaisiin tietoihin ja tietokantoihin, joiden vuotamisella voitaisiin aiheuttaa vahinkoa asiakkaalle esimerkiksi tietomurroin (LYTP 282/2002 2§17). Vartijan ja järjestyksenvalvojan tehtävänkuvien keskeinen ero ilmenee näiden lakisääteisissä tehtävissä. Vartijan tehtävänä on omaisuuden vartiointi sekä henkilöiden koskemattomuuden turvaaminen (LYTP 282/2002 2§3). Vartioimistehtävät perustuvat aina asiakkaan ja vartiointiliikkeen väliseen toimeksiantosopimukseen (LYTP 282/2002 8§). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vartijalla on aina tehtävänsä mukaan ennalta osoitettu suojaamisen kohde tai useita kohteita, oli tämä sitten yksittäisen kaupan irtaimisto ja sen henkilökunta, kiinteistö, arvokuljetusauton sisältö tai määrätty henkilö tai henkilöt. Järjestyksenvalvoja valvoo omalla toimialueellaan turvallisuutta ja järjestystä, joka laajuudessaan voi kattaa kaiken toimialueella tapahtuvan. Vartijat ovat aina luvanvaraisen vartioimisliikkeen alaisuudessa toimivia työntekijöitä (LYTP 282/2002 2§9). Järjestyksenvalvontapalveluita ei koske nykyisen lainsäädännön aikana erityinen luvanvaraisuuskäytäntö. Tähän kuitenkin tulee muutos uudessa Laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP 1085/2015 24§).

Neljäntenä ryhmänä järjestyslaissa (612/2003) mainitaan ikään kuin järjestyksenvalvojan ja vartijan väliin asettava järjestyksenvalvoja, joka toimii poliisin tai tullin apuna. Tällainen järjestyksenvalvoja on vartioimisliikkeen palveluksessa oleva työntekijä, joka voidaan poliisin hyväksynnällä asettaa julkiseen tai puolijulkiseen paikkaan tai tilaan valvomaan turvallisuutta ja järjestystä. Järjestyslainmukainen järjestyksenvalvoja on vartioimisliikkeen palveluksessa oleva työntekijä, jolla on oltava poliisin hyväksyntä sekä järjestyksenvalvojaksi että vartijaksi (JL 612/2003 23§). Paikkoja, joissa järjestyslainmukaiset järjestyksenvalvojat toimivat, ovat esimerkiksi sairaalat ja terveysasemat, kauppakeskukset, julkisen liikenteen asemat ja liikennevälineet sekä satama-alueet (JL 612/2003 22§). Tarkemmin yksityisen turvallisuusalan toimijoiden työnkuvauksista, turvasuojaus pois lukien, on kirjoittanut esimerkiksi Heinämäki (2013).

3. Turvallisuusalan tutkimus

Kuten johdannossa esitin, siitä huolimatta, että yksityinen turvallisuusala on Suomessa hyvin näkyvä, siitä on tehty varsin vähän akateemista tutkimusta etenkin sosiaalitieteiden saralla. Suomessa turvallisuusalaa koskeva tutkimus tuntuu fokusoituvan lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja oikeudellisiin tutkimuskohteisiin. Myös erilaiset riskikartoitukset tai uhka-arviot ovat merkittävä osa turvallisuustutkimusta. Vähemmälle huomiolle näyttävät kuitenkin jäävän ne, jotka turvallisuutta tuottavat, oli sitten kyse turvallisuusviranomaisista kuten poliisista tai yksityisen turvallisuusalan työntekijöistä.

Vaikka en miellä tutkielmaani varsinaisesti kriminologiseksi, on se kuitenkin sosiaalitieteiden haara, joka tutkii rikollisuutta ja kontrollia ja siten myös olennaisesti myös turvallisuutta. Janne Kivivuori esittää kriminologian tutkimuskohteeksi rikoskäyttäytymisen ja sen herättämät yhteiskunnalliset ja yksilölliset reaktiot (2013, 17). Esimerkkinä yhteiskunnallisesta reaktiosta rikollisuuteen Kivivuori käyttää rikosoikeudellisia rangaistuksia (em.). Ulkopuolelle tässäkin rajauksessa kuitenkin jäävät ne työntekijät, jotka toimivat kontrollin ja turvallisuuden suorittavissa työtehtävissä.

Oikeus- ja hallintotieteellisessä turvallisuustutkimuksessa esiin nousevat pääasiassa erilaiset turvallisuusalaa koskevaa sääntelyä koskevat tutkimukset. Tällaisista lähtökohdista yksityistä turvallisuusalaa on tarkastellut Timo Kerttula väitöskirjassaan *Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä* (2010). Kerttulan väitöskirja antaa laaja-alaisen katsauksen turvallisuusalaa koskevaan lainsäädäntöön ja hallintoon. Samaa aihetta on tutkinut myös Jyri Paasonen (2015), joka väitöskirjassaan tarkastelee turvallisuusalaa koskevan sääntelyn toimivuutta ja sen kehittämistarpeita. Poliisin ja yksityisen turvallisuusalan suhdetta toisiinsa julkisen vallan käyttäjinä on tutkinut Anna-Kaisa Heinämäki julkisoikeuden pro gradu -tutkielmassaan ”Poliisi ja yksityinen turvallisuusala julkisen vallan käyttäjinä” (2013). Heinämäki (2009) on Poliisiammattikorkeakoulun tutkijana myös aiemmin kartoittanut yksityistä turvallisuusalaa, sen tarjoamia palveluita, toimijoita ja toiminta-alueita. Heinämäki tuo tutkimuksissaan esiin selvän jaon poliisin ja yksityisen turvallisuusalan toimivaltuuksissa ja osoittaa yksityisen turvallisuusalan olevan tiukasti poliisin ohjauksessa. Markku Viitanen (2015) on pro gradussaan tarkastellut järjestyslainmukaisen järjestyksenvalvonnan, eli siis puolijulkisessa tilassa tapahtuvan järjestyksenvalvonnan lainsäädännöllisiä ongelmia. Viitanen esittää, että nykyinen lainsäädäntö ja sen käytännön tulkinta ei tyhjentävästi kykene rajaamaan järjestyslainmukaisten järjestyksenvalvojen toimialueita ja sijoituskohteita.

Akateemisen tutkimuksen ohessa kotimaisessa keskustelussa yksityisen turvallisuusalan ympärillä tuotetaan erilaisia selvityksiä turvallisuusalan nykytilasta sekä tulevaisuudesta. Tällaisia ovat esimerkiksi Teemu Santosen ja Jyri Paasonen Ennakointitutkimus yksityisen turvallisuusalan sääntelystä (2014), jossa kirjoittajat tarkastelevat sitä, miten alan laillinen sääntely kotimaassa suhteutuu kansainväliseen kuvaan ja miten se tulevaisuudessa voi kehittyä. Paasonen & Paasonen (2015) puolestaan ovat tarkastelleet jo olemassa olevaa yksityisen turvallisuusalan koulutusjärjestelmää sekä tämän järjestelmän että siihen liittyvän sääntelyn toimivuutta.

Sosiaalitieteellisestä näkökulmasta vartijoiden ja järjestyksenvalvojen roolia julkisen sekä puolijulkisen tilan turvallisuuden tuottajina tai vallankäyttäjinä ovat pohtineet sosiaalipolitiikan oppiaineen pro gradussaan Liisa Mäkinen (2010) sekä sosiologian alan pro gradussaan Esa Mäkinen (2007). Näistä ensimmäinen tutkii yleisemmin julkisen tilan kontrollia, sivuten kriittisesti yksityistä turvallisuusalaa ja sen legitimizeettiä julkisen ja puolijulkisen tilan kontrolloijana osana suomalaista turvallisuusjärjestelmää. Jälkimmäinen puolestaan kohdistaa mielenkiintonsa julkisen kontrollin tarkastelun ohessa vartijoiden ja järjestyslainmukaisten järjestyksenvalvojen omiin kokemuksiin ja jäsenyyksiin omasta ammatistaan, sen toimintakentistä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Tutkielman mukaan yksityisen turvallisuusalan työntekijät muodostavat työpaikoillaan kauppakeskuksissa omia alakulttuurejaan, joiden normisto muovaa työntekijöiden toimintaa. Tämä näkyy esimerkiksi kokemuksena siitä, että vaikka työntekijät tuntevat alaa koskevan lainsäädännön ja tahtovat noudattaa sitä, toimintaympäristö ja järjestyksenvalvonta- tai vartiointipalvelua hankkiva asiakas voi asettaa työntekijät tilanteeseen, jossa lakia on niin sanotusti venytettävä tai rikottava. Tuoreinta turvallisuusalaan liittyvää tutkimusta ovat tehneet Elsa Saarikkomäki ja Janne Kivivuori (2014). kirjoittaen nuorten kokemuksista ja kohtaamisista yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden kanssa. He esittävät nuorten joutuvan kenties herkemmin kontrollin kohteeksi kuin muut ihmisryhmät. Samaa aihetta käsittelee myös Saarikkomäen (2017) väitöskirja, jossa yksi keskeisistä tutkimustuloksista on nuorten luottamuserot yksityisen turvallisuusalan toimijoiden sekä poliisin välillä, luottamuksen kääntyessä vahvemmin poliisiin suuntaan.

Yksityisen turvallisuusalan tutkimus nivoutuu tutkimuksessa kiinteästi osaksi kontrolli- ja valvontapolitiikan ja siihen liittyvän sosiaalitieteen tutkimusta. Siinä missä suomalaisesta tutkimuskentästä on vaikeaa löytää turvallisuusalaa käsitteleviä, perustavanlaatuisia teoreettisia teoksia, Euroopassa ja etenkin Isossa-Britanniassa aihetta on tarkasteltu enemmän. Jones ja Newburn tarkastelevat yksityistä turvallisuusalaa valvonnan sosiologian (*sociology of policing*) avulla suhteessa muihin yhteiskunnallisiin, valvoviin toimijoihin, pääasiassa poliisiin (1998, 1-27). Yksityisen turvallisuusalan toimijat saattavat toimia ajoittain poliisin kanssa samalla kentällä, ennalta

ehkäisten rikollisuutta. Keskeistä on kuitenkin yksityisen turvallisuusalan kaupallinen toiminta ja sen perimmäinen tarkoitus ennalta ehkäistä tappioita (em., 22–23). Myös Mark Button (2002, 2003, 2007) on tarkastellut yksityistä turvallisuusalaa laajemmin osana valvontaa ja yhteiskunnallista kontrollia Isossa-Britanniassa samalla syventyen alan toimijoihin sekä alaan vaikuttavaan lainsäädäntöön. Erityisenä nostona Button ja Stierndsted (2016) ovat todenneet yksityisen turvallisuusalan vertailun maiden välillä olevan hyvin haastavaa. Tutkimuksessaan he ovat pyrkineet vertailemaan Euroopan unionin jäsenvaltioita yksityisen turvallisuusalan säätelyn suhteen. Ongelmalliseksi vertailun kuitenkin tekee säätelyn suuret eroavaisuudet maakohtaisesti. Tästä syystä koen turvallisuusalan tutkimuksen erityisen mielekkääksi paneutuen sen erityispiirteisiin juuri Suomessa.

Case study –esimerkkinä Iso-Britanniassa tehdystä alan tutkimuksesta on esimerkiksi Listerin, Hobbsin, Hallin ja Winlown (2000) etnografinen tutkimus brittiläisten *bouncerien* (vapaasti suomennettuna ”portsareiden”) kohtaamista väkivaltatilanteista ja niiden oikeuskäsittelyistä. Vaikka aihe on lähellä omaani ja erityisen mielenkiintoinen, Listerin ym. tutkimus keskittyy enemmän haastateltavien henkilöiden kokemukseen voimankäyttötilanteista syntyneistä poliisitutkinnoista ja oikeusprosesseista, eikä niinkään ovimiesten kokemukseen omasta työstään turvallisuuden tuottajina. Tutkimus osoittaa, että bouncerien kokemat väkivaltatilanteet ja niistä aiheutuneet esitutkinnot johtavat harvoin onnistuneeseen oikeuskäsittelyyn Isossa-Britanniassa.

Omaan tutkimusaiheeseeni verraten, John Manzo (2010) on tehnyt Kanadassa mielenkiintoista tutkimusta siitä, miten ostoskeskusten *security officerit*, eli suomalaisia kauppakeskusvartijoita tai järjestyslainmukaisia järjestyksenvalvoja vastaavat yksityisen sektorin turvallisuustyöntekijät vertaavat itseään poliisiin. Manzon mukaan kanadalaisvartijat ovat tietosia oman ammattikuntansa ja poliisin välisestä jaottelusta ja pitävät sitä tärkeänä. He kuitenkin myös kokevat Manzon mukaan yllättävästikin poliisin olevan jossain määrin riippuvainen yksityisistä toimijoista samoin kuin yksityiset turvallisuustyöntekijät ovat riippuvaisia poliisista. Samansuuntaisia teemoja käsittelem myös tämän tutkielman empiirisessä osuudessa.

4. Järjestyksenvalvoja instituutiona ja representaationa

4.1 Järjestyksenvalvojan instituutio ja rooli

Työn, työelämän ja työntekijöiden tutkiminen on sosiaalipsykologialle yksi monista tyypillisistä tutkimusalueista, joka tarjoaa runsaasti juuri vuorovaikutukseen sekä ryhmätoimintaan liittyviä ilmiöitä. Työelämää tai siihen liittyviä aiheita ovat sosiaalipsykologisesti tutkineet väitöskirjoissaan esimerkiksi Johanna Ruusuvuori (2000), Sari Kuusela (2010) ja Sanni Tiitinen (2015). Näistä etenkin Ruusuvuoren ja Tiitisen tutkimukset ovat keskittyneet asiantuntijana näyttäytyvän työntekijän ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen erityispiirteisiin. Ruusuvuori on tutkinut väitöskirjassaan mielekkään lääkärin vastaanottotilanteen vuorovaikutuksen rakentumista. Tiitinen puolestaan tarkastelee vanhemmuuden tukemista neuvolassa, tutkien sekä erityisesti isyyden tukemista että sitä, miten vanhempien mahdollisia ongelmia voidaan vuorovaikutustilanteessa käsitellä.

Vaikka järjestyksenvalvojan työtä ei luonnollisesti voida rinnastaa suoraan lääkärin tai neuvolan terveydenhoitajan asiantuntija-ammatteihin, yhteys Ruusuvuoren ja Tiitisen tutkimuksiin löytyy vuorovaikutuksesta sekä työhön liittyvästä institutionaalisuudesta. Järjestyksenvalvojan työ on asiakaspalvelutyötä, jossa asiakkailta ei voi piiloutua ja kanssakäymistä ei ole mahdollista välttää. Vuorovaikutustilanne voi olla yökerhoon pyrkivän iän tarkastus tai päihtyneen henkilön pois käännäminen. Niin ikään festivaalilla tietyn esiintyjän soittoaikaa tiedustelevan asiakkaan opastusta tai äärimmillään voimankäyttöä vaativan häirikön poistamista tai pahoinpitelyyn epäilysti syyllistyneen kiinniottoa voidaan tarkastella vuorovaikutustilanteena, johon liittyy järjestyksenvalvojan rooli asiantuntijana tai tässä tapauksessa institutionaalisessa asemassa olevana turvallisuuden tuottajana sekä opastuksen tai voimankäytön kohteen rooli opastettavana tai kiinniotettavana.

Järjestyksenvalvontaan liittyvän institutionaalisuuden ja institutionaalisen vuorovaikutuksen tarkasteluun teoreettisen pohjan tarjoaa Harold Garfinkelin (1967) etnometodologinen tutkimusperinne, joka juontaa juurensa edelleen sekä Talcott Parsonsin toimintateoriaan että Alfred Schützlin fenomenologiaan (Heritage 1996, 21–82). John Heritage tiivistää etnometodologian keskittyvän ”*arkitiedon tutkimukseen sekä niiden menettelytapojen ja ajatuskulkujen tutkimiseen, joilla tavalliset yhteiskunnan jäsenet ymmärtävät elinolojaan, toimivat niissä ja vaikuttavat niihin*” (Heritage 1996, 18). Käsitteenä instituutiot viittaavat jaetun, arkisen käsityksen kyseenalaistamattomiin asioihin, joista esimerkkinä Garfinkelin tutkimuksissa nousee Agnes-tutkimukset. Näissä tutkimuksissa Garfinkel on tarkastellut transsukupuolisen Agnesin kautta

toisaalta sitä, miten miehestä naiseksi sukupuoltaan korjaava Agnes tuottaa naiseutta vakiintuneiden, naiselliseksi miellettyjen käytänteiden kautta. Toisaalta samalla esiin nousee sukupuolten, ainakin aikanaan, hyvin vaikeasti horjutettavat instituutiot – arkitiedonmukaiset, käsitykset sukupuolista, joista poikkeaminen vaatisi moraalisen järjestyksen rikkoutumisen perustelua. (Heritage 179–227).

Etnometodologisen tutkimuksen kannalta hedelmällisiä ovat tilanteet tai tapahtumat, jossa tällaiset normit rikkoutuvat. Näistä esimerkkinä Garfinkelin työssä ovat rikkomiskokeet (em. 86–91). Kokeillaan Garfinkel osoitti mielekkään vuorovaikutuksen rakentuvan sellaisen kaavan mukaisesti, jonka kaikki osapuolet tunnistavat. Kaavaa rikottaessa myös normit ja samalla moraalinen järjestys rikkoutuvat, jolloin vuorovaikutustilanteen osapuolet voivat vaatia toista selittämään omaa toimintaansa (em. 91). Normien rikkoutuminen ilmenee järjestyksenvalvojan työssä esimerkiksi puuttuttaessa sellaiseen toimintaan, jossa hyväksytyjä, normienmukaisia toimintamalleja rikotaan, kuten tappeluihin tai muuhun häiriökäyttäytymiseen. Järjestyksenvalvojan työn kannalta olennainen normi on juuri puuttua normeja rikkovaan toimintaan. Samalla kontrollityön laillinen asema luo järjestyksenvalvojalle institutionaalisen aseman, joka sisältää tiettyjä oikeuksia, vastuita ja velvollisuuksia. Tämä tarkoittaa käytännössä kaiken järjestyksenvalvojen ja asiakkaiden välisen vuorovaikutuksen olevan institutionaalista ja siten epätasa-arvoista.

John Manzo (2010) on jo aiemmin esitellyssä tutkimuksessaan tarkastellut kanadalaisia yksityisen turvallisuusalan työntekijöitä ja heidän kategorisia jäsenyyksiään ammatistaan juuri etnometodologisen teoreettisen viitekehyksen kautta. Manzo perustelee etnometodologian antavan työvälineet turvallisuusalan työntekijöiden sosiaalisen järjestyksen jäsenysten tarkasteluun, toisaalta jaettujen käsitysten ja toisaalta yksilöllisten ajatusten ja niistä muodostuvien kategoristen käsitysten kautta (em. 194–195).

Etnometodologian tukena hyvin samanlaisia normeihin sidotun vuorovaikutuksen ja maailman tarkastelun näkökulmia tarjoaa Erving Goffmanin mikrososiologinen ajattelu, josta keskeisinä käsitteinä nostan esiin performatiivisuuden ja performanssin (1956 10–45), roolit osana performanssia (em. 87–106) sekä kasvotyön (2012, 23–64). Performanssilla Goffman viittaa siihen, miten vuorovaikutuksessa kukin osapuoli esiintyy sellaisena toimijana, jota häneltä hänen ominaisuuksiensa perusteella odotetaan (1956, 10). Performatiivisuuden tarkastelun kannalta keskeistä on pohtia sitä, miten sitoutunut tai kyyninen kukin esiintyjä on omaa esitystään kohtaan ja mitä tämä esityksellään kulloisessakin tilanteessa tavoittelee. Sitoutumisella Goffman viittaa esityksen ja sen kannalta keskeisen roolin hyväksymistä sellaisenaan. Kyynisyydellä hän puolestaan tarkoittaa vahvemmin esittävää roolia, jossa performanssi suoritetaan lähes velvollisuudesta. (Em.

10–13). Kasvot ja roolit nivoutuvat tiukasti performanssin käsitteeseen. Kasvot edustavat sitä, mitä yksilö näyttää itsestään muille. Kasvot edellyttävät toimimista johdonmukaisesti kaikissa tilanteissa, niin, että toiminta on ikään kuin linjassa näytettyjen kasvojen kanssa. Vuorovaikutuksessa ihminen pyrkii pitämään yllä sekä omia että muiden osapuolien kasvoja siten, etteivät nämä tule nolatuksi (Goffman 2012, 27–29). Vuorovaikutustilanteen osapuolet pitävät yllä sellaista ilmaisullista järjestystä, jonka voidaan nähdä olevan linjassa heidän omien kasvojensa kanssa (em. 27). Osana performanssia jakautuvat myös roolit vuorovaikutustilanteen mukaan. Performanssin kolmeen rooliin lukeutuvat esiintyjät eli aktiiviset vuorovaikutustilanteen osapuolet, ne joille esiintytään eli yleisö sekä täysin ulkopuoliset, tilanteeseen liittymättömät ihmiset. (Goffman 1956, 90).

Goffmanin ajattelun järjestyksenvalvojan työhön liittäen, vuorovaikutuksellisena performanssina voidaan tarkastella mitä tahansa järjestyksenvalvojan toimenpidettä. Tilanteessa esiintyjä ovat järjestyksenvalvoja sekä toimenpiteen kohde, esimerkiksi humalainen, häiriköivä asiakas. Yleisön roolin saavat ne, jotka välittömästi näkevät järjestyksenvalvojan asioinnin humalaisen häirikön kanssa. Itsestään selvästi ne, jotka eivät tilannetta näe tai seuraa, täyttävät kolmannen, ulkopuolisen roolin. Performanssin osana järjestyksenvalvojan on ylläpidettävä työnsä edellyttämiä kasvoja. Kasvotyön kannalta puolestaan ongelmalliseksi ja toisaalta mielenkiintoisiksi tällaiset tilanteet muodostuvat siinä, miten ja millaisina esimerkiksi häirikön kasvot näyttäytyvät vuorovaikutuksen osapuolille.

4.2 Järjestyksenvalvojan sosiaaliset representaatiot

Etnometodologisen ja mikrososiologisen teoriakehyksen tukena sivuan tutkielmassani Serge Moscovicin (1961) psykoanalyttiseen sosiaalipsykologiaan pohjaavaa sosiaalisten representaatioiden teoriaa. Etnometodologian tavoin, sosiaalisten representaatioiden teoria tarkastelee arkitietoa ja miten havaintoja ja niiden merkityksiä jaetaan (Moscovici 1984, 4–6). Sakki ym. edelleen Moscoviciin viitaten määrittelevät sosiaalisten representaatioiden tarkoittavan niitä arvoja, ajatuksia, mielikuvia ja käytäntöjä, joilla toisaalta yksilö luo maailmaansa materiaalsen ja sosiaalisen järjestyksen hallitakseen tätä maailmaa. Toisaalta representaatioiden avulla kommunikaatio muiden kanssa on mahdollista (2014, 318). Sosiaaliset representaatiot normalisoivat toisia ihmisiä, asioita ja tapahtumia, sijoittamalla niistä tehdyt havainnot jo tuntemiimme kategorioihin. Toisaalta representaatiot myös muokkaavat tavalla sitä, miten näihin havaintoihin kukin suhtautuu yleisesti jaetun tiedon, sosiaalisen representaation, perusteella (Moscovici 8–10). Vaikka sosiaalisten representaatioiden taustalla on hyvin erilainen, kognitiivisen sosiaalipsykologian perinne, kuin sosiaaliseen konstruktionismiin nojaavissa etnometodologiassa ja mikrososiologiassa,

näitä yhdistää kuitenkin niiden keskeinen fokus. Kielen ja kommunikaation tutkiminen on yhteistä sekä sosiaalisen konstruktionismin perinteelle sosiaalisten representaatioiden teorialle (Sakki ym. 2014, 319).

Tutkiessaan sosiaalityöntekijöiden sosiaalisia representaatioita omasta ammatistaan Kanadassa, Christopher Walmsley (2004) on jaotellut representaatioiden havainnoinnin viiteen ulottuvuuteen. Ensinnäkin sosiaalisen tilanteen ulottuvuus (*social condition dimension*) merkitsee sosiaalityössä käsitystä siitä, millä perustein sosiaalityöntekijä voi toimia työnsä vaatimalla tavalla suhteessa sosiaalityön asiakkaisiin. Kontekstuaalinen ulottuvuus (*contextual dimension*) viittaa sosiaalityön ja sen asiakkaiden väliseen rakenteelliseen asetelmaan, jossa läsnä on toisaalta vuorovaikutus asiakkaiden ja sosiaalityöntekijöiden väliltä ja toisaalta siihen kiinteästi liittyvä byrokratia ja valta-asetelma. Tiedollinen ulottuvuus (*knowledge dimension*) viittaa nimensä mukaisesti ammatin harjoittamiseen vaadittavaa tietoa. Normatiivinen ulottuvuus (*normative dimension*) sisältää työssä jaetut normit, joiden taustalla on työhön liittyvä filosofia, tarkoitus, asenteet, arvot ja ideaalit. Lopuksi, toiminnallisen ulottuvuuden (*action dimension*) kautta puolestaan voidaan tarkastella työn konkreettista tekemistä ja sen metodologiaa. (em. 45–46) Siinä, missä näitä ulottuvuuksia voidaan tutkia sosiaalityöntekijöiden työssä, soveltuvat ne nähdäkseen oivallisiksi työkaluiksi minkä tahansa työn, niin ikään järjestyksenvalvojan työn, tarkasteluun.

Sosiaalisten representaatioiden toimiessa työkaluina ympäröivän maailman havainnoinnille, on niillä myös merkityksensä yksilön ryhmäjäsenyyksien kannalta. Vivien Burr (2007) esittää Moscoviciin viitaten, että juuri jaetut representaatiot tekevät ihmisjoukosta ryhmän. Samalla ryhmä voi jakaa poikkeavia representaatioita verrattuna muuhun yhteiskuntaan. Esimerkkeinä Burr käyttää ideologisesti toisistaan hyvin poikkeavia Ku Klux Klania sekä hippiliikettä. Näistä ensimmäisen ryhmän sosiaaliset representaatiot liittyen rotuun tai etniseen taustaan poikkeavat siitä, mikä yhteiskunnassa on yleisesti hyväksyttyä. Jälkimmäisen jaetut representaatiot esimerkiksi seksuaalisuuteen tai työmoraaliin liittyen poikkeavat siitä, mikä saman ajan pohjoisamerikkalaisessa yhteiskunnassa on ollut yleisen, hyväksytyyn käsityksen mukaista (114). Representaatioita jakavana ryhmänä tässä tutkielmassa näyttäytyvät haastattelemani järjestyksenvalvojat.

5. Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkielmani on luonteeltaan täysin kvalitatiivinen eli laadullinen, ilmiötä ja kulttuuria sekä sosiaalisesti jaettua tietoa tarkasteleva tutkimus. Tarkasteltava ilmiö on järjestyksenvalvojen kokemus omasta työstään. Laadullisen tutkimuksen perusajatus on Pertti Alasuutarin (2011) mukaan empiiristen havaintojen pelkistämässä sekä arvoituksen ratkaisemisessa (em. 39). Havaintojen pelkistämällä Alasuutari tarkoittaa olennaisen poimimista aineistosta valitun teoreettis-metodologisen näkökulman valossa. Tämä puolestaan johtaa tilanteeseen, jossa näitä havaintoja voidaan yhdistää yhteisiä piirteitä etsimällä. Yhdistämällä havaintoja voidaan havaita samankaltaisia tai poikkeavia esimerkkejä tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole esittää yleistyksiä tai erotteluja, vaan kuvata tutkittavaa ilmiötä näiden esimerkkien kautta (em. 40–43). Arvoituksen ratkaisemisella Alasuutari kertoo tarkoitettavan tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehtävää merkitystulkintaa (em. 44).

5.1 Haastatteluaineisto

Tutkielmani aineistona käytän keräämäni haastatteluaineistoa. Ruusuvuori ja Tittula (2005, 19–20) vertaavat tutkimushaastattelua tavalliseen arkikeskusteluun, jolla kuitenkin on erilainen tarkoitus ja erilaiset roolit. Vaikka haastattelu ei olisikaan jäykkää kaavaa noudattava vaan enemmän spontaania keskustelua muistuttava, on haastattelutilanne aina institutionaalisesti latautunut. Haastatteliija ohjaa keskustelua sellaiseen suuntaan, jossa hän saa tarvitsemiaan vastauksia kysymyksiinsä ja pitää keskustelun fokuksen halutussa aiheessa.

Haastattelin alkusyksystä 2016 viittä järjestyksenvalvojana työskentelevää henkilöä, joilla on kokemusta useissa suurissa yleisötilaisuuksissa työskentelystä. Haastateltavat valikoituivat niin, että kaikki haastateltavat ovat kesän 2016 aikana työskennelleet samassa tai samoissa suurissa tapahtumissa kanssani, mutta myös henkilökohtaisen työkokemuksensa perusteella. Tahdoin tutkielmaa varten haastatella sellaisia järjestyksenvalvoja, joilla on vähintään muutaman vuoden työkokemus takanaan ja siten mahdollisesti potentiaalia keskustella laaja-alaisesti erilaisia tapahtumia ja kokemuksia vertaillen.

Alkuperäisen tutkimussuunnitelmani mukaan minun oli tarkoitus sitoa haastatteluni kahteen kesällä 2016 järjestettyyn isoon festivaaliin ja käyttää näitä haastatteluiden kontekstina. Käytännössä tämä osoittautui toisaalta hyväksi keskustelun avaajaksi sekä keinoksi palauttaa mahdollisesti polveilevia vastauksia takaisin aiheeseen. Toisaalta mikäli olisin pitäytynyt haastatteluiden aikana tiukasti

alkuperäisessä suunnitelmassani, olisivat haastatteluni jääneet sisällöllisesti huomattavasti köyhemmiksi. Näin ollen haastatteluiden teemaksi muotoutui niiden tekemisen aikana yleisesti järjestyksenvalvontatyö suurissa yleisötapahtumissa joissa käyttämäni esimerkkifestivaalit toimivat esimerkkeinä ja vertailukohtana moneen muuhun tapahtumaan, joista haastateltavani puhuivat.

Ruusuvuori ja Tittula (em. 26–29) pohtivat keskusteluun sekä haastatteluun liittyvien roolien taustalla olevaa oikeutta saada tietoa, eli episteemisiä oikeuksia. Haastattelutilanteessa haluttu tieto on yleensä haastateltavalla ja mainitsevat metodikirjallisuuden toisinaan jopa painottavan haastattelijan roolia ”tietämättömänä” ja välttää tuomasta esiin jo karttunutta tietoaan aiheesta. Haastattelutilanteessa on tyypillisesti odotuksenmukaista, että haastattelijä esittää kysymyksiä, eikä välttämättä itse kerro omia kokemuksiaan, vaikka toisikin ilmi tietämystään aiheesta (em. 28). Tämä ei tietysti ole tilanne kaikissa haastatteluissa ja Ruusuvuori ja Tiittula esittävätkin, ettei yhtä oikeaa roolijakoa tutkimushaastatteluun liene mahdollista löytää (em. 29).

Tätä tutkimusta varten tekemäni haastattelut pohjautuvat kuitenkin nimenomaan kiinnostukseeni tutkimuskohdettani kohtaan sekä omaan kokemustietooni järjestyksenvalvonnasta. Ruusuvuori ja Tiittula (2005, 29–30) esittävät haastateltavan ja haastattelijan sosiaalisen maailman usein eroavan toisistaan. Aiheeni kannalta koen oman asiantuntemukseni pääosin hyödylliseksi. Vuorovaikutteisessa haastattelutilanteessa minun oli peilaten omaan aiheen tuntemukseeni kenties helpompi kaivaa haastateltaviltani irti sellaisia vastauksia, joita aiheelleni vieraampi haastattelijä ei hypoteettisesti olisi saanut ja samalla myös kysyä sellaisia kysymyksiä, joita alaa tuntematon haastattelijä ei välttämättä osaisi kysyä. Koen myös haastateltavieni ja minun jakaman episteemisen sekä kollegisen suhteen luoneen haastattelutilanteisiin sellaisen luottamussuhteen, jonka uskon muutoin olevan vaikeasti saavutettavissa.

Toisaalta jaettu käsitys järjestyksenvalvonnasta on myös tuottanut oman haasteensa. Jaettu ymmärrys on johtanut esimerkiksi tilanteisiin, joissa asioita on jäänyt ikään kuin hiljaiseksi tiedoksi varsinaisen haastattelun ulkopuolelle. Joitain asioita tai aiheita on jäänyt tarkentamatta tai täysin puhumatta, sillä haastattelun molemmat osapuolet ovat pitäneet näitä itsestään selvinä. Toisaalta olen myös haastatteluiden aikana saattanut jo tehdä tulkintoja saamistani vastauksista, joten jatkokysymykset ovat jääneet esittämättä. Tarkemmin tutkimuksen problematiikkaan palaan tutkielman lopussa.

Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä äänitteinä reilun kolmen ja puolen tunnin verran, yksittäisten haastatteluiden kestäessä kahdesti noin puolituntia, kerran noin 40 minuuttia, kerran noin 50 minuuttia ja pisimmän kestäessä reilun tunnin. Litteroituna aineistoa on yhteensä 72 sivua.

Haastattelut pohjautuvat ennalta kirjoittamiini apukysymyksiin, mutta haastattelutilanteessa en tahtonut noudattaa orjallista runkoa vaan ennemmin luoda mahdollisimman luontevan keskustelutilanteen, jota kuitenkin pystyin kontrolloimaan ja ohjaamaan niihin aiheisiin, joista halusin puhuttavan.

Vaikka pyrin itse ohjaamaan keskustelun kulkua tukeutuen löyhään runkoon kysellen tietyistä ennalta mietityistä aiheista, annoin jokaisen haastattelun muotoutua sen ehdoilla miten innokkaita haastateltavat olivat aiheesta kertomaan. Haastattelut kehkeytyivät lopulta täysin erilaiseksi ja haastateltavat saattoivat tarttua hyvinkin eri tavoin samoihin aiheeseen verrattuna muihin haastateltaviin. Toisaalta haastatteluiden kulkuun ja sisältöön vaikutti myös paljolti se, miten ja millaisia tarkentavia kysymyksiä osasin tarvittaessa kysyä. Keskustelunomaisissa haastatteluissa esiin nousivat myös omat ajatukseni liittyen kokemuksiini.

Haastatteluiden erilaisuuteen vaikutti varmasti myös haastateltavieni heterogeenisuus. Haastateltavistani nuorin on haastatteluhetkellä ollut noin 25-vuotias ja vanhin noin 40-vuotias. Kolme muuta ovat kaikki olleet haastateltaessa noin 30-vuotiaita. Työurien pituudet ja laajuudet ovat niin ikään hyvin vaihtelevia. Vanhimman haastateltavani ura on kestänyt yli 20 vuotta kun taas erään noin 30-vuotiaista ura on kestänyt vasta noin viisi vuotta. Muiden haastateltavien työurat asettuvat yli viiden ja noin viidentoista vuoden väliin. Haastateltavistani kolme kertoi työskentelevänsä täysipäiväisesti turvallisuusalalla siinä missä kaksi muuta toimivat järjestyksenvalvojan työssä muun työn ja opiskelun ohessa

Työurien pituuksien ollessa hyvin erilaisia eroavat myös haastateltavieni koulutus sekä työtehtävien laajuus turvallisuusalalla. Nuorimmalla ja vanhimmalla haastateltavallani on laajimmat koulutukset ja laaja-alaisin työkokemus yksityisen turvallisuusalan eri tehtävistä, mukaan lukien myös monipuoliset vartijan työtehtävät kohdevartiointista henkilösuojaukseen. Kaikki noin 30-vuotiaat haastateltavani ovat puolestaan turvallisuusalalla pääasiassa työskennelleet tapahtuma- ja ravintolaturvallisuuden parissa. Kaikki haastateltavani ovat työurallaan työskennelleet monipuolisesti erilaisissa järjestyksenvalvontatehtävissä suurissa yleisötapahtumissa, sekä niin sanotuissa rivitehtävissä että erilaisissa vastuutehtävissä kuten esimies- tai toimintaryhmätehtävissä.¹

¹ Toimintaryhmällä tarkoitetaan järjestyksenvalvojapartiota, jonka tehtävänä on toimia erilaisissa ja erityisen haastavissa tilanteissa. Toimintaryhmän jäsenillä on yleensä jo usean vuoden työkokemus sekä normaalia laajempaa koulutusta ja valmiutta myös voimankäyttöön. JR

Analyysissäni viitataan haastateltaviini lyhenteillä H1, H2, H3, H4 ja H5. Itsestäni käytän lyhennettä J. Aineistokatkelmassa esiintyvät esimerkifestivaalit 1 ja 2 ovat suuria suomalaisia kesäfestivaaleja, joista esimerkifestivaali 1 järjestetään vuosittain selkeästi taajama-alueen ulkopuolella ja esimerkifestivaali 2 puolestaan vuosittain keskellä suurta kaupunkia. Vaikka suunnitelmani oli sitoa haastattelut nimenomaan haastateltavien kokemuksiin näistä festivaaleista, laajenivat haastateltavien kertomukset usein myös kokemuksiin työstään esimerkifestivaalien ulkopuolella. Esmerkifestivaalien käyttö palvelikin haastatteluissa enemmän keskustelun herättäjänä, kuin tiukasti haastattelua rajaavana tekijänä.

5.2 Katégoria-analyysi

Teoreettiseen taustaan pohjaten aiheeni ja aineiston kannalta mielekkäimmäksi tutkimusmenetelmäksi valikoitui katégoria-analyysi sellaisena kuin Jokinen, Juhila ja Suoninen (2012a) sen määrittelevät. Katégoria-analyysin taustalla on Harvey Sacksin etnometodologiseen työhön pohjautuva jäsenkatégoria-analyysi, jonka huomio kiinnittyy nimensä mukaisesti katégoriajäsenyyksiin, keinoihin, joilla näitä jäsenyyksiä luodaan ja tuodaan ilmi erityisesti puheessa ja keskustelussa. Katégoriat pohjautuvat oletettuun sosiaalisia rakenteita koskevaan yleistietoon, jonka avulla ihmiset suoriutuvat jokapäiväisistä toimistaan. Käsitteenä jäsenkatégoriat ja katégorisointi määrittyvät Sacksin alkuperäisessä työssä sosiaalisten tyyppien luokitteluksi ja siten keinoiksi, joilla muita ihmisiä voidaan kuvata. (Hester & Eglin 1997, 1-3) Lena Jayyusi tarkentaa katégorian ja katégorisoinnin eron määrittäen ensimmäisen kulttuurisesti jaetuksi konseptiksi jota jäsenet käyttävät katégorisointiin. Katégorisointi näin ollen on toiminto joka pohjautuu jo olemassa oleviin, jaettuihin katégorioihin. (Jayyusi 1984, 35.)

Ihmisten lisäksi katégoriat ja katégorisointi kohdistuvat muihinkin asioihin, kuten objekteihin tai instituutioihin joihin voidaan liittää kulttuurista tietoa (Juhila ym 2012a, 58). Tällaisia ei-personoituja (*non-personal*) katégorioita voivat olla esimerkiksi liikennevalot sekä talo tai instituutioiden tasolla oikeusjärjestelmä tai terveydenhuolto (Hester & Eglin 1997, 3). Lisäksi keskeinen (jäsen)katégoria-analyysin käsite on kokoelma (*collection*), jonka siihen liittyvät yksittäiset katégoriat tai katégoriaparit (*category pairs*) muodostavat (em. 3-4). Katégoriapareilla Hester ja Eglin viittaavat kahteen kiinteästi toisiinsa sidottuun katégoriaan, kuten vanhempi ja lapsi, mies ja vaimo tai naapuri ja naapuri. Katégoriaparit voivat myös olla asemaan sidottuja, kuten poliisi ja epäilty tai lääkäri ja potilas (em. 4). Kokoelman käsitteeseen liittyy kiinteästi jäsenyysskatégorisointivälineen käsite (Juhila ym 2012b, 28–29; *membership categorization device*, Hester & Eglin, 1997, 3-4). Jäsenyysskatégorisointiväline on ikään kuin ohje, jonka avulla katégoriakokoelma voidaan muodostaa

ja hyväksyä siihen liittyvät alakategoriat ja samalla soveltaa näitä käytännössä. Perheen kategoriakokoelmaan voi liittyä esimerkiksi äidin, isän ja tyttären käsitteet ja näiden jäsenkategoriat, mutta trumpetisti tai koira eivät (Hester & Eglin 1997, 4). Jäsenyysskategorisointivälineen taustalla Sacksin työssä on kolme sääntöä. Taloudellisuussäännön mukaan kategorisoitaessa mitä tahansa, yhden määrittävän kategorian käyttö on usein riittävä. Johdonmukaisuussääntö sitoo kategorisoinnin kohteet lähtökohtaisesti siihen kategoriaan tai kategoriakokoelmaan jota heistä tai niistä ensimmäisenä käytetään. Kolmannen säännön, kuulijan maksiimin, ajatus on, että mikäli käytettäessä useita kategorioita, nuo kategoriat voivat liittyä samaan kokoelmaan, kuulija yleensä tekee niin. (Jokinen ym. 2012b, 29).

Henri Tajfel esittelee kategorisoinnin kognitiivisena keinona, jolla yksilöt jäsentävät kohtaamiaan ihmisiä ja ympäristöään yksinkertaistaen sitä ja kyeten siten toimimaan siinä. Sosiaalinen kategorisointi mahdollistaa samalla käsityksen siitä, mihin itse kuuluu ja mihin muut kuuluvat (Tajfel 2010, 119–120). Resurssien ollessa riittämättömät havainnoimaan jokaista kohdattua ihmistä tai asiaa yksittäisenä tai erillisenä, on näitä tarpeen niputtaa yhteen maailman selkeyttämiseksi ja siten mielekkäämmiin hahmotettavaksi (Brown 2010, 36). Vaikka sosiaaliseen konstruktionismiin, ja siten todellisuuden kulttuuriseen tai sosiaalisen rakentumiseen (Berger & Luckmann 1994) nojaava etnometodologinen tutkimus välttääkin tutkimasta ihmisen kognitiivisia toimintoja, keskittyen tiedon kulttuuriseen rakentumiseen ja välittymiseen, Tajfelin ja Browinin ajatukset tukevat osaltaan sitä, kuinka yleistä ja arkipäiväistä kategorisointi on. Toiminnon kognitiivisen luonteen tunnustaminen ei nähdäkseni ole este sille, miten kategorioita ja niiden käyttöä voidaan tarkastella kulttuurista tietoa jäsentelvinä. Kuten edellisessä luvussa mainitsin, Sakki ym. (2014, 319) esittävät niin ikään kognitiivista sosiaalipsykologiaa edustavan sosiaalisen representaation teorian ydintutkimuskohteiden, sosiaalisen tiedon, kielen sekä kommunikaation olevan hyvin yhteneväisiä sosiaalisen konstruktionismin keskeisten tarkastelun kohteiden kanssa. Tässä kategoria-analyysi ja sosiaalisten representaatioiden teoria kohtaavat.

Tarkasteltaessa sellaisia vuorovaikutustilanteita, joihin liittyy jonkinlainen kontrolli, hierarkia tai vallan käyttö, kategoria-analyysi tarjoaa oivalliset työvälineet. Kategoriat ovat keino, jolla vuorovaikutuksessa voidaan rakentaa moraalisia järjestyksiä ja tarkastella niiden rikkoutumista sekä rikkoutumisen tuottamia selontekoja (Jokinen ym. 2012 69–74; Juhila 2012, 132–136). Kategoria-analyysi voi kiinnittää huomionsa myös institutionaaliseen vuorovaikutukseen ja sen luomiin valta-asetelmiin (Jokinen 2012, 227–266). Institutionaalisisessa vuorovaikutuksessa vuorovaikutustilanteen jollain osapuolella voidaan nähdä takanaan instituution kuten ammatin suoma asema ja siten valta-asema suhteessa muihin osallisiin (em. 262). Jokinen esittää John Heritagin määritelleen

institutionaalisen vuorovaikutuksen keskeisiä piirteitä (em. 231). Ensimmäinen piirre on institutionaalisen vuorovaikutuksen päämääräorientoituneisuus ja sitoutuneisuus tiettyihin identiteettikategorioihin. Tällaisena identiteettikategoriana tutkielmassani luonnollisesti esiintyy järjestyksenvalvoja. Toiseksi tällainen vuorovaikutus "sisältää joitakin rajoituksia, jotka liittyvät suoritettaviin tehtäviin, eli siihen, miksi vuorovaikutus ylipäättään tapahtuu ja mitä sillä tavoitellaan". Tämä piirre puolestaan näkyy turvallisuusalan lainsäädännöllisinä tehtävinä. Kolmantena Heritagen esittämänä seikkana on puheen yhteys instituution vakiintuneisiin toimintatapoihin ja kontekstiin (em. 231). Puheesta tämä piirre laajentuu yleisesti ottaen turvallisuusalan työntekijöiden toimintaan ja siihen, miten institutionaalinen kategoria sitä määrittää.

Käytettäessä (jäsen)kategoria-analyysiä haastattelun analyysimetodina Pirjo Nikander (2010) esittää, että haastattelu tulee nähdä vuorovaikutuksellisenä tapahtumana. Tämä tukee myös valintaani olla sitomatta haastatteluita staattiseen haastattelurunkoon. Haastattelupuhe nähdään selontekoina, jossa todellisuudesta tuotettu kuvaus rakentuu aina kategorioiden varaan (em. 254–255). Haastattelun vuorovaikutteisuus tarkoittaa myös sitä, ettei tutkija voi kuvitella aineistoa etukäteen, vaan se syntyy haastattelun osapuolten tuottaessa *"kulttuurisia jäsennyksiä sekä arkipäivän tietoa aihepiiristä"* (em. 255). Joudun tosin jossain määrin riitelemään tämän Nikanderin ajatuksen kanssa. Ajatus kategoria-analyysin käyttämisestä palautuu omiin kokemuksiini työssäni kohtaamistani tilanteista. Ympäristön ja kohdattujen ihmisten kategorisointi lukuisilla eri tavoilla on itselleni hyvin luontevaa. Tätä tukevat myös edellä esittämäni Tajfelin ja Brownin ajatukset kategorisoinnista kognitiivisena keinona maailman jäsentämiseksi. Omiin havaintoihini nojaten, kykenin siis jo ennen haastatteluiden toteuttamista olettamaan haastateltavieni tuottavan kategorisia kuvauksia työstään ja myös jossain määrin kuvittelemaan, millaisia tällaiset kuvaukset voivat olla. Erilaisten moraalisten järjestysten tarkastelu ja pohdinta on omien kokemusteni mukaan arkipäiväistä turvallisuusalan työskentelyssä. En luonnollisesti kuitenkaan väitä etukäteen tietäneeni mitä haastateltavani aikovat puhua, mutta peilaten omia ajatuksiani siihen, mitä haastatteluissa kysyin, kykenin ennakoimaan teemoja tai joitain kategorisia kuvauksia, joita haastateltavani nostivatkin esiin.

6. Aineiston analyysi

Analyysini jaan kahteen alalukuun joissa käsitelen erilaisia teemoja. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen sitä, millaista kategoriata haastateltavat itse tuottavat järjestyksenvalvojan sekä miten he liittävät itsensä siihen. Samalla tuon esiin jaetun käsityksen tuosta kategoriasta ja osoitan haastateltavien tietoisuuden työnsä institutionaalisesta roolista. Toisessa alaluvussa käsitelen sitä, miten haastateltavat käsittelevät työssään kokemia uhkia sekä haasteita. Käsitelen alaluvussa sekä konkreettisesti koettuja uhkia ja haasteita että haastateltavien käsitystä hypoteettisista suurista väkivaltatilanteista tai katastrofeista, joita yleisötilaisuuksissa voisi ilmetä. Lopuksi sivuan haastateltavien kokemusta järjestyksenvalvojan koulutuksesta suhteessa institutionaaliseen ja vastuulliseen työhön.

6.1 Järjestyksenvalvojan kategorijäsenyys

Juhila, Jokinen ja Suoninen (2012a, 60–63) esittävät kategorioiden tarkastelussa keskeiseksi elementiksi sellaiset täsmennyvät määreet, joita muodostetulle kategorialle voidaan antaa. Tällaiset määreet ovat toiminnot, ”luonnolliset” ominaisuudet, motiivit, oikeudet, velvollisuudet, tiedot ja kompetenssit (em. 61). Määreiden kautta on mahdollista mielekkäästi tarkastella sitä, mitä mikä tahansa kategoria pitää sisällään. Luvun lopuksi käsitelen sitä, miten järjestyksenvalvojan kategoria näyttäytyy sekä identiteettikategoriana että institutionaalisenä kategoriana.

Järjestyksenvalvojan kategoriset toiminnot tulevat ilmi, kun tiedustelen haastateltaviltani sitä, mitä järjestyksenvalvojat tekevät festivaaleilla. H3 pohtii heti aluksi jo järjestyksenvalvojen eroja ammattilaisista harrastajiin, mutta tarkentaa itse työn liittyvän monitahoisesti siihen, että tapahtumassa on turvallista.

- J Mitä niinku sun mielestä järjestyksenvalvonta isoissa massatapahtumissa jos nyt vaikka aatellaan sitä [esimerkkifestivaali 1:tä] ja sä oot [esimerkkifestivaali 2:nkin] jonain vuonna nähny ja ylipäättään tämmöset isot massafestivaalit, ni mitä se järjestyksenvalvonta siel on?
- H3 ... Toi on hyvä kysymys, koska järjestyksenvalvoja on niin eri tasosia, että on .. huikkeesti koulutettuja huippuammattilaisia, jotka vuodesta toiseen tekee niitä tapahtumia ja toimii muutenki turvallisuusalalla erilaisissa tehtävissä ja sitte on talkoolaisia, kortittomia järjestyksenvalvoja, että ... aika vaikee, vaikee kysymys vastata
- J Mut mitä ne järjestyksenvalvojat tekee? Mikä niiden tehtävä on?
- H3 Niiden pääasiallinen tehtävä on kattoo, että se tapahtuman järjestelyt ja kaikki muu siihen tapahtumaan liittyvä sujuu turvallisesti ja oikeudenmukaisesti jos siel on jotain selviteltävää asiaa ja ..

H2 näkee turvallisuuden valvomisen ja tuottamisen ensisijaisena tehtävänä, mutta painottaa samalla työn asiakaspalveluluonnetta. Ihmisten toiminnan valvomisen ohella hän kiinnittää huomion myös tapahtumien fyysisten puitteiden, kuten rakenteiden toimivuuden ja turvallisuuden valvomiseen.

- J No tota, mitä sun mielest niinku järjestyksenvalvonta on tapahtumissa? Mitä se järjestyksenvalvonnan tehtävä on siellä ja mitä ne tekee tekee tai mitä siellä tehään?
- H2 Öö .. No mitähän ne nyt tekee. Ne- ne valvoo, että, että tapahtuma lähinnä sujuu sillai ku se on turvallisuussuunnitelmassa sovittu, että kaikki- Siin on paljon muutaki ku sitä läsnäoloo ja asiakaspalvelua, mut sit siinä ehkä liittyy myös tää niinku rakenteiden ja kaikkien muiden epäkohtien valvonta siellä. Ettei se oo pelkästään sitä ihmisten kytäämistä, mikä niinku on se mitä kaikki enimmäkseen niinku varmaan luulee
- J Mitä sä tarkotat niinku rakenteiden valvomisella? Tarkotatsä ihan niinku fyysisiä puitteita vai?
- H2 .. No justiin niitä, että kun ne on usein kuitenkin kaikki isot tapahtumat on väliaikasis rakenteissa ja muissa tommosissa niinku... Noin mih- mis- missä on fest- festareitaki rakennetaan niin ne ei oo mitään pysyviä juttuja, et pitää kattoo et kaikki toimii ja kaikki logistiset ongelmatki mitä siin saattaa välillä tulla, et seki toimii, et saa ihmismassat kuljetettuu oikeita reittejä ja muuta.
- J Joo
- H2 Paljon kaikkee semmosta

Myös H4:n ja H5:n näkemykset yhtyvät H2:den asiakaspalvelupainotukseen. H4 huomauttaa järjestyksenvalvojien antavan opastusta tarvittaessa myös tapahtumien muille työntekijöille.

- H4 Mä oon yllättävän vähän ollu asiakkaana tapahtumissa, et mulla ei sitä tommosissa varsinki festivaaleissa ja muualla ni mulla ei sitä puolta oo loppuviimein kokemusta ja nykyään tuntuu, että ei osais olla enää kun kattoo niinkun turvallisuuden näkökulmasta isoja tapahtumia tai kaikkia yleisötilaisuuksia, mutta tota kyllä se lähinnä asiakaspalvelu ensimmäisenä tulee mieleen, että se, että nähdään niinkun .. kokonaisuutena se osuus siinä, että se on hyvin vähän tai osuus on ainoastaan sitä turvallisuuteen liittyvää, että siinä yleensä täytyy tietää kaikesta kaikki ja .. se toimenkuva on yllättävän laaja siihen verrattuna, että puhutaan vaan järjestyksenvalvonnasta
- J Mitä muuta se esimerkiks on, vaikka sanoit toi asiakaspalvelu, mut millasta se asiakaspalvelu sun mielest on?
- H4 Joo se on yleensä .. asiakastahollahan se on ihan .. asiakkaiden neuvomista paikasta toiseen ja yllättävän paljon henkilökunta tarvitsee apua niin sanotusti tietyissä asioissa, että alueet on isoja ja muita, että tota .. Tässä tietysti tulee kulunvalvonta samaan, samaan, samaan rooliin tietysti, että ku valvotaan, valvotaan kulkua, mutta silloin yleensä täytyy tietää paikoista mistä saa kulkee, on se sitte henkilökunta ja asiakkaat .. niin niin .. semmonen laaja .. laaja-alanen opas
- J Mm
- H4 noin niinkun pääsääntöisesti, että ..

- J Festivaalioppaana keltasissa liiveissä?
H4 Niin, niin tavallaan
--
- H5 No siellähän ollaan asiakkaita varten, et jos ei niitä ois nii ei mekään oltais siellä töissä
J Mm
H5 Niinku se on vähän semmosta ... No pidetään siitä turvallisuudesta huoli, ettei siellä tapahdu mitään, mut sit toisaalta ollaan vähän semmosia käveleviä infopisteitä

H1 esittää pohdintansa järjestyksenvalvojan lainvalvonnallisen aseman kautta käyttäen nostaan esiin anniskelualueiden valvonnan ja siihen liittyvän lainsäädännön, sekä sen aiheuttamat haasteet.

- J Jos sä kelaat tämmösii isoi kymmenien tuhansien ihmisten tapahtumii, niin mitä se niinkun järjestyksenvalvonta sun mielestä on siellä... niissä tapahtumissa?
H1 Erittäin vaikeeta ja haasteellista. Pitkälti sen takia, koska tää Suomen laki määrää tän anniskelun alueet ja...
J Mm
H1 sitten kun ison massan keskellä on anniskelualue, ihmisten poistuminen siirtyminen kahteen suuntaan. Kaikki tämmönen niinkun minkä pitää oikeestaan- laki on hyvä olla olemassa, mutta sen tekijät ei oo niin tietosia mitä siel kentällä tapahtuu että ..
J Mm
H1 Paljon tulee niitä vaaratilanteita ihmisten kannalta just siitä ruuhkasta

Haastattelukatkelmat tuottavat kuvaa järjestyksenvalvojan kategorisesta toiminnosta ensisijaisesti siis turvallisuuden tuottajana. Järjestyksenvalvojan tehtävä on ylläpitää turvallisuutta, puuttua häiriöihin ja osata ennakoida esimerkiksi suurten yleisömassojen liikkeitä ja kontrolloitava tarvittaessa sitä. Turvallisuuden tuottamista ei kuitenkaan haluta nähdä ainoana työn kuvana, vaan asiakaspalvelu koetaan erityisen tärkeäksi osaksi työn luonnetta. Samalla haastateltavat, esimerkiksi H2 ja H4 tietyllä tavalla riitauttavat kokemansa yleisen käsityksen järjestyksenvalvojista vain tiukkoina ”kyttääjinä” tai valvojina ja haluavat osoittaa työn olevan hyvin moniulotteista asiakaspalvelua.

Kategorian toinen tämentävä määre, luonnolliset ominaisuudet tulevat näkyviksi tiedusteltaessa haastateltavieni käsitystä siitä, millainen on heidän mielestään hyvä järjestyksenvalvoja. H3 esittää kuvauksen siitä, millaiset ominaisuudet ja arvot hän kokee välttämättömiksi. Ominaisuuksien kanssa yhteen nivoutuvat myös kategorian vaatimat kompetenssit.

- J Mm, no täst pääsee aika jouhevasti ajatukseen siitä, et onks sulla jotain käsitystä tai mielipidettä, et millanen on niinkun hyvä järjestyksenvalvoja tommosis tapahtumissa?
- H3 Hyvä järjestyksenvalvoja on .. huumorilla varustettu, avoin, puhelias, mutta joka hoitaa kuitenkin sitte sen työtehtävän jämäkästi, mu kuitenkin muistaa sen aina, että se ei oo aina se mikään maailman tärkein, tärkein homma. Muistaa olla rehellinen, reilu, tasapuolinen kaikille
- J Joo
- H3 Toimii sääntöjen, määräysten, ohjeiden mukaan
-
- H3 Hyvä järjestyksenvalvoja on semmonen, joka tietää omat rajansa .. et osaa toimia niinkun omien kykyjensä mukaan ja luottaa niihin omiin kykyihinsä ja osaa myös ilmottaa sen, että hei, mä en pysty tekeen tätä mun toimenpidettä .. ja sitte taas osaa tunnistaa semmosen mahdollisen kolleegan, joka sen toimenpiteen ehkä osais tehdä ja .. sit mun mielestä on tosi tärkeetä, et ollaan avoimia joka asiassa ja rehellisiä ja tasapuolisia kaikille

H3 pitää tärkeänä järjestyksenvalvojan kykyä noudattaa aseman vaatimia sääntöjä, määräyksiä ja ohjeita. Samalla kuitenkin esiin nousevat sosiaaliset taidot, kuten huumori, avoimuus sekä puheliaisuus, mutta silti kuitenkin vaadittava jämäkkyys. H3 nostaa esiin myös omien ominaisuuksien ja kompetenssien tuntemuksen eräänlaisena ominaisuutena. Järjestyksenvalvojan on tarvittaessa tiedostettava omat puutteensa ja osattava pyytää apua. Myös H5 pitää sosiaalisia taitoja erityisen tärkeinä.

- J -- onks sulla näkemystä millanen on hyvä järjestyksenvalvoja?
- H5 No sellanen supliikki, mut ei ehkä mikään sellanen hirvee kaapin kokonen möhkäle joka vaan murjottaa ja .. ehkä se jossain painitilanteessa voi vähän paremmin osata toimia, mutta taas sit kaikki muu on vähän huonompaa
- J Mitä sä tarkotat?
- H5 No sosiaaliset taidot esimerkiks ei välttämättä oo sitte ..
- J Mm
- H5 .. että miten sitte pärjää toisenlaisissa tilanteissa
- J Mm
- H5 Niitä hankalia tilanteita harvemmin kellekään tulee, että joutus mihinkään painii sun muuta, et
- J Mm
- H5 yheksänkytseitemän piste viis prosenttii on varmaan työstä kaikkee muuta
- J Mm, no tota-
- H5 Et se siinä ratkasee sitte loppujen lopuks .. ja jos tulee sitte joku tollanen mis joutuu vähä painiin tai jotain muuta niin jos ei siihen sit välttämättä itte pysty niin siihen tulee sitte joku muu hoitaan sen homman [muminaa] ei se nyt yksin mennä mihinkään väliin

Samoin kuin H3, H5 esittää, että festivaalityössä apua on saatavilla, ja mikäli omat ominaisuudet ja kompetenssit eivät ole riittävät, joku muu todennäköisesti kykenee auttamaan tai ainakin apua on saatavilla haastavan tilanteen selvittämiseksi yksin. H5 esittää myös kuvauksen fyysisistä ominaisuuksista, joita hän ei pidä välttämättä täysin soveltuvana hyvälle järjestyksenvalvojalle. ”Murjottava möhkäle” asettuu vastakkaisena, negatiivisena kategoriaparina supliikille järjestyksenvalvojalle, joka pystyy sosiaalisten taitojensa avulla suoriutumaan haastavistakin tilanteista.

H1:n näkemys poikkeaa aiemmin esitetyistä. Hän korostaa tilanteita, joissa useidenkin järjestyksenvalvojien keskellä voidaan joutua haastavaan tilanteeseen yksin, eikä apua ole välttämättä välittömästi saatavilla.

- J -- Et millanen sun mielest on sit niinku semmonen hyvä järjestyksenvalvoja tommosissa isoissa tapahtumissa?
- H1 Pitää olla pinna, erittäin hyvä. Varsinki jos joutuu keskelle yleisöä. Ja tota... tosiaan, siellä pitää mennä puheella... koska siellä voi olla sivullisia jotka-joilla ei oo mitään asiaa, mitään tekemistä, mut sun pitää kuitenkin koko ajan tarkkailla sitä porukkaa.
- J Mm
- H1 Et ku sä et tiedä kuka on kenen kaveri, elikkä sun- sen pitää olla sellanen niinku pinna kireellä ja kokoajan kuitenkin aistit herkällä, herkkänä että... et täs on niinku omia kokemuksia tulee esiin, että on takaa päin tullu pitkällä kepillä selkään että
- J [Naurua taustalla]
- H1 et älä koske hänen isäntäänsä
- J Joo
- H1 Tälläst kaikke .. mut .. Sä oot yksin siellä .. Todennäkösesti, siel keskellä kun sä meet sinne. Monesta kohtaa menee järkkäreitä, mutta sä oot pitkän aikaa yksin
- J Mm
- H1 et siin on semmonen, että pitkä pinna ja val- niinku valmistaudut vastaanottaa kaiken, mutta mietit aina sitä, että kai tästäkin puhumalla selviää.
- J Mm
- H1 Koska yllättävän paljon kaikki selviää puhumalla

Yksin toimiessakin H1 korostaa kuitenkin sosiaalisten taitojen ja etenkin puhetaidon merkitystä työn mielekkään suorittamisen kannalta. Samalla hän esittää ”pitkän pinnan” olevan tärkeä ominaisuus. Tällä hän viitanee hyvään paineensietokykyyn, mikä käy ilmi kyvystä toimia yksin hermoilematta. Pinnan on kuitenkin oltava kireällä. Yleisesti puheessa pinnan kireyden koetaan tarkoittavan ehkä päinvastaista kuin mitä H1 sanavalinnallaan hakee. Sen sijaan, että pinnan kireys tarkoittaisi katkelmassa hermostumista ja kenties ahdistuneisuutta vallitsevissa olosuhteissa, tulkitsen H1:n

tarkoittavan tällä valppautta. Kuten H1 mainitsee, järjestyksenvalvojan on koko ajan tarkkailtava ihmisiä ympärillä, jotta tarvittaessa mihin tahansa tilanteeseen voidaan reagoida.

Samoin kuin H5 aiemmassa katkelmassa esitti vertailua toivottujen ja ei-toivottujen ominaisuuksien välillä pohdittaessa hyvän järjestyksenvalvojan ominaisuuksia, H3 antaa myös käytännön esimerkin huonosta toiminnasta ja siten huonoista ominaisuuksista.

- J No sit vähän toiselta kannalta jos asetutaan hetkeks aikaa kriittiseks kansalaiseks ni ootsä koskaan aatellu kollegoiden toimenpiteistä tai nähny semmosii tilanteita missä oot miettiny et joku kollega ois voinu tehdä asian vähän jotenki toisellaki tavalla, että?
- H3 Joo ... ikävä kyllä, et välillä tulee sellanen fiilis ku vedät noita liivejä päälle ja kattelet, mitä ryhmää siinä ympärillä on ni tulee just semmonen fiilis, että mitenhä tääki kaveri on päässy tänne ja uskallanko mä nyt niinku tehdä välttämättä sitä mun työtäni .. et mulle tulee helposti semmonen olo, että mä en, mä en pysty tota toimiin, toimiin sillä tavalla mitä haluaisin ku mä en pysty luottaan siihen työkaveriin ja meil on ollu, ollu semmosia ikäviä keissejä, et meil on ollu pitkä paini ja tilanne on ollu hallussa ja sit siihen tulee toveri kollega ja käyttää, käyttää tota .. toisen sumutinta, et ottaa vyöltä vaan kaasusumuttimen ja käyttää sitä
- J Njoo
- H3 vaikka tilanne on ollu hallussa ni

Hän kertoo esimerkin, jossa voimankäyttötilanteessa kohdehenkilö on H3:n kokemuksen mukaan hallinnassa. Tästä huolimatta kollega on luvatta käyttänyt toisen järjestyksenvalvojan kaasusumutinta tilanteessa. Tällainen toiminta kuvaa ei-toivottuna ominaisuutena esimerkiksi huonoa tilanteenlukutaitoa, arviointikykyä ja hätiköintiä. H3 antaa ymmärtää, että kaasusumuttimen käyttö voimakeinona tilanteessa on ollut tarpeetonta. Hänen kokemuksensa mukaan tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia.

- J No onks semmoset sun mielest kuitenkin yleisiä vai harvinaisia vai miten?
- H3 Ne on, ne on ikävä kyllä .. ai- tai onneks, onneks aika harvinaisia
- J Joo, ikävä kyllä harvinaisia, heh heh
- H3 Heh

Järjestyksenvalvojan kategorian luonnolliset ominaisuudet sekä kompetenssit tiivistyvät haastateltavien puheessa siis keskeisesti sosiaalisten taitojen ympärille. Kyky selvittää haastaviakin tilanteita puhumalla ja tarvittaessa huumorilla antaa hyvät eväät työssä menestymiseen. Tarvittavaa kuitenkin on jäämäkkyys ja kyky ymmärtää sekä noudattaa ohjeita ja määräyksiä, joita työhön liittyy. Nämä korostuvat tilanteidenlukutaitona ja myös ihmistuntemuksena. Vaikka sosiaaliset taidot

ohittavat fyysiset ominaisuudet, esimerkiksi H5 myöntää, että ”murjottava möhkäle” tai ”lihaskimppu” voi kyetä toimimaan tarvittaessa fyysisessä voimankäyttötilanteessa. Tällä perusteella tulkitsen siis myös fyysisen toimintakyvyn painavan vaakakupissa arvioitaessa tarvittavia ominaisuuksia ja kompetensseja kokonaisuutena.

Tiedustellessani näkemystä hyvästä järjestyksenvalvojasta H4 sivuaa enemmän jo järjestyksenvalvojan kategorisia motiiveja, josta saan hyvän aasinsillan edetä näiden tarkasteluun.

- J Mm, no millanen sitte on sun mielestä hyvä järjestyksenvalvoja?
H4 ... Noo siin on oikeestaan tota .. se riippuu tietysti osaamisesta ja kokemuksesta, mutta tota mä oon aina, aina ite arvostanu tämmöstä, että, et että vaik ois juuriki järjestyksenvalvojakortin saanu niin ei tarvitte kaikesta tietää kaikkee, mutta se, että se pitää näyttää ja y- yrityksen pitää näkyä siinä kohtaa, että tota, et että tota .. on niinkun tark- on niinkun ajatuksella ja niin sanotusti täysillä siinä hommassa mukana eikä ole vaan se, että mää ny olen täällä vaan töissä, että se, että kaikkee ei voi ekana päivänä tietää, mutta, mutta, mutta niin huomaa henkilöitä joita se aidosti kiinnostaa ja heillä se toiminta on huomattavasti parempaa kuin se henkilöt, jotka ovat muista syistä paikalla
- J Mitkä vois olla semmosii muita syitä?
H4 Ööh, festivaalimaailmassa ainakin on tullut esille kun on talkoohmisiä töissä niin, niin, niin yleinen festivaalielämän tai tämän tapahtuman niin sanotusti .. tapahtumassa mukana oleminen ja osalla tietysti artisteitten näkeminen, kuuleminen, kokeminen, että
- J Joo
H4 että tota siinä sivussa

Hyvä järjestyksenvalvoja on H4:n näkemyksessä oikealla tavalla työhönsä motivoitunut ja hän korostaa yrityksen merkitystä enemmän kuin välttämättä työkokemusta. Toivottava motivaatio työn tekemiseen on ”aito kiinnostus” työtä kohtaan. Ei-toivottava motivaatio puolestaan kumpuaa esimerkiksi halusta olla paikalla vain, jotta pääsisi näkemään artisteja tai kokemaan festivaalin. Talkoolaisilla H4 viittaa useiden festivaalien käyttämiin talkootyöläisiin, jotka osallistumisoikeutta festivaalille vastaan työskentelevät esimerkiksi järjestyksenvalvojina tai muissa festivaalin työtehtävissä.

H3 kertoo kokemuksestaan kuitenkin myös tällaisesta talkoolaisesta hyvin erilaisesta näkökulmasta.

- H3 Muutamana kesänä on ollut juuriki [esimerkkifestivaali 1:ssä] ni siel on ollut talkoolaisena tyttö, jolla ei ollut minkäänlaista turvallisuusalan koulutusta², mutta nyt ku tässä tänä vuonna saatiin yhdessä toimia ensiapupisteellä, niin se oli huomattavasti motivoituneempi siihen hommaan, ku vaikka palkallinen tyyppi
- J Okei
- H3 et niinku olin tosi yllättyneenä, että minkälaisella hyvällä asenteella se mimmi painaa siinä aamusta iltaan, vaikka se ei saa siitä niinkun minkäänlaista rahallista korvausta

Katkelmassa H3 tuo ilmi mahdollisuuden, että myös talkoolaisena työskentelevä järjestyksenvalvoja, jolla ei ole turvallisuusalan koulutusta voi yllättää ja toimia tehtävässään hyvällä asenteella ja motivoituneesti. Oikeanlainen asenne ja motivaatio ovat linjassa kuitenkin myös H4:n esittämien ajatusten kanssa. Toisena lähestymistapana kategoriin motiiveihin on pohtia haastateltavien henkilökohtaisia motiiveja turvallisuusosalalla työskentelyyn.

- J Lähetään nyt ihan alkuun liikenteeseen siitä, et minkä takia sä oot pääteny ylipäättäen niinku järkkäriks tai turva-alalle?
- H1 Hhh Isä, yli- ylikomsario [suurkaupungin poliisilaitoksella], nykysestä väkivalta- heh rikosyksiköstä, että...
- J Joo
- H1 että tota... pitkään oli sellanen halu päästä poliisiks, mutta tota sitte tapahtu semmonen, että löydettiin [vakava sairaus]... ja sehän sitte riittikin että...
- J Joo
- H1 ...että tässä maassa ei... ei sairaita pistetä, heh heh, semmosiin virkoihin, mikä, mikä maksaa rahaa valtiolle
- J Nii
- H1 että tota, sit piti kehittää jotain muuta, et mähän oon niinku kouluttanu itteni keittiömestariks, että...
- J Joo
- H1 että... mutta siis ravintolan puolelta sitte...
- J Joo

Pitkään turvallisuusosalalla ammattilaisena työskennellyt H1 kertoo ikään kuin ajautuneensa turvallisuusalan ja järjestyksenvalvojan töihin. Samankaltaisen kertomuksen ajautumisesta antaa myös H3.

- J Noni, tota... Mä alotan semmosella kysmyksellä, että, et minkä takia sä ylipäättäen ite oot järjestyksenvalvojana tai turva-alalla?
- H3 No siis sehän kävi ihan vahingossa, et mä alotin tekeen vartijahommia heti armeijan jälkeen ja mä ajattelin vaan, että ovelle en koskaan mee ja mutsille, mutsille tein siitä viel sopimuksenki, et näin ei tuu ikinä tapahtuun ja sitten

² Järjestyksenvalvojalain (JVL 1999/533 2a§:n perusteella yleisötilaisuuteen voidaan asettaa järjestyksenvalvojaksi rajoitetuin oikeuksin myös tilapäisesti hyväksytyjä järjestyksenvalvojia, joilla ei ole voimassa olevaa järjestyksenvalvojakorttia.

- yks kaveri oli järjestyksenvalvojana yhdessä ravintolassa ja ja va- tai halus sinne lisää porukkaa ja .. sit se kaveri kysy, että haluisinko mä tulla, tulla siihen porukkaan mukaan ja .. olin aika vastahakonen siihen ja .. sit kuitenkin jollain lailla se kaveri sai mut yli puhuttua ja kävin järjestyksenvalvojakurssin ja alotin, alotin ensin sitte ravintolan järjestyksenvalvojana ja ... alotin sitte turvallisuusalan perustutkinnon käymisen ni sieltä sitte pyydettiin jääkiekon maailmanmestaruuskisoihin ja .. siitä se sitte lähti
- J Noni. Onks tota- jos sä teet muutenki vartiointiä ja ovee ni minkä takia sä pyörit tapahtumissa myös .. ja nimenomaan niinku tavallaan, et miks sä teet tapahtumii?
- H3 Kavereitahan sinne mennään kätteleen ja ei tarvii keikoista maksaa mitään, siitä saa välillä ihan mukavan summan rahaaki korvaukseks, että ..

Useissa eri turvallisuusalan tehtävissä työskentelevä H3 esittää motiivikseen festivaalityöhön rahallisen korvauksen ohella sosiaalisen merkityksen. Töihin lähdetään näkemään ystäviä. Sosiaalisen motivaation merkitystä pohtii myös H2.

- J -- Alkuun motivaatiokysymys tai lähinnä sillai, minkä takii sä oot ylipäättään jv-hommissa tai turvallisuusalalla?
- H2 No täähän ei oo mun toimiala et, ollenkaan et. Läh- ite mä oon siel sen ilmapiirin takia.
- J Joo
- H2 Et siel on aika hyvä työporukka, joka on siellä ollu missä oon ja siel on- näkee erilaisia tapahtumia ja näkee hyvii keikkoja ja sitte siinä saa viettää aikaa. Yl- enimmäkseen se on sitä, et siel on ihan mukava olla ja sitä ei niinku koe työnä, että ne on aika pitkii vuoroi normaalisti
- J Mm
- H2 nii ei sinne välttämät niinku työn takii lähtiskään.

H2:n kertomuksessa ilmapiiri ja sosiaalinen ympäristö ovat tärkein motivaation lähde järjestyksenvalvojana työskentelyyn. Hän tekee turvallisuusalan työtä muun työnsä ohella, mutta kokee ilmapiirin ja työporukkansa riittävän mielekkäänä, jotta haluaa tehdä myös järjestyksenvalvontaa. Siinä sivussa hän mainitsee työn etuina erilaisten tapahtumien ja artistien näkemisen. Siinä missä H4 ilmaisi näiden motiivien olevan kenties vähemmän toivottuja suhteessa kiinnostukseen ja asenteeseen, voivat ne H2:n ajatusten mukaan kuitenkin toimia osaltaan tärkeänä motivaation lähteenä. H4:n kertomus päättymisestään turvallisuusalalle muistuttaa H1:n ja H3:n ajautumisen tarinaa.

- J Sillä mä voisin niinkun alottaa, et minkä takii sä oot pääteny järjestyksenvalvojaks tai ylipäättään turvallisuusalalla?
- H4 No tota ... Se oli oikeestaan lukion jälkeen jäi semmonen puoli vuotta ennen armeijaa .. niin sanotusti vapaa tai välivuotta aikaseks ja tota tota aattelin sitte

siinä kohtaa, että jotain, jotain vois tälle ajalle keksiä ja järjestyksenvalvoja kurssi oli tässä sitte tarjolla, tarjolla ja .. ja ja kävin sitte sen aikani [kotikaupungissa] ja .. ja tota ehdin sitte alottaa tosiaan samana, samana syksynä vielä tuola, tuola tuola [kotikaupungin] jäähallissa ja sain sitte vähän taskurahaa enne armeijaa ja osan armeijan viikonloppuvapaistaki käytin sitte tähän hommaan

Syyksi erityisesti juuri tapahtumaturvallisuuden parissa työskentelyyn H4 esittää työn kiinnostavuuden ja mielekkyyden verrattuna muihin järjestyksenvalvontatehtäviin esimerkiksi ravintoloissa.

- J No minkä takii sä sitte pyörit töissä tommosissa isoissa tapahtumissa tai festareilla?
- H4 No tota .. ei oo ittee ikinä toi ravintolamaailma asiakkaanakaan ihan hirveesti kiinnostanu niin tota lähinnä sitte tota ei myöskään toi pokehommat noin niin sanotusti varsinaisena ammattina oo lähtenyt sitte kiinnostamaan vaan enemmänki isommat tapahtumat ja .. ja ja nimenomaan urheilutilaisuudet ja .. ja ja myöhemmin sitte nää musiikkifestivaalit on tullu kuvaan, että tota .. ennemmin niissä sitte tosiaan .. ehkä tota yleisö on erilaisempaa ja täten ittee kiinnostaa se enemmän
- J Niinku sua kiinnostaa ihan ne tapahtumat itsessään .. vai, vai se työnkuva siellä vai ..?
- H4 [päälle aloittaen] No joo, työnkuva enemmänki se, että tota tottakai se on lisänä erilaiset tapahtumat ja jokanen on oma lohkonsa, että se työnkuva on aina ihan erilainen jokasessa, mutta tota .. enimmiten on lämmittäny nimenomaan tää .. tämä tämä isojen tapahtumien niin tai normi yleisötilaisuuksien turvallisuusohja ja miten sitä rakennetaan

Muiden tapaan myös H5 esittää alalle samankaltaisen ajautumisen tarinan.

- J Tota, osaatsä ihan alkuun vastata minkä takia sä teet jv-hommaa tai järkkärihommia?
- H5 No .. en oo sinne alalle koskaan varsinaisesti hakeutunu, et mä oon vähän niinku ajautunu, mä tunnen [pomon 1] ja [pomon 2] niinku jo ennen [työnantajan] aikoja ni .. niin tota .. intissä olin 2002 ni silloin olin [pomon 2] kanssa samassa baarissa töissä ja [pomo 1] oli kans jossain ravintolapääällikköhommissa niin, niin tota .. [pomolta 1] vaan tai [pomolta 2] joskus kuulin, että ne on perustamassa firmaa, ne oli sitä ennen tehny jo jotain keikkoja [festivaalilla] kyselin sitten vaan, että kannattasko suorittaa jv-kortikuuri[-kurssi], että sais tuola intissä suoritettuu ilmaseks
- J Mm
- H5 ni siitä sitte 2003 [festivaalista] eteenpäin
- J Mm, no minkä takii sä nyt edelleen jos aatellaan, et siitä nyt on neljätoista vuotta aikaa
- H5 Heh heh heh

- J ni sä jaksat pyörii tapahtumissa isoilla festareilla tai ylipäätään noissa hommissa?
- H5 .. Niin no jos sanois, että puhtaasti rahan takia ois niin kyllä valehtelis, että kyllä siinä joku muu on taustalla
- J Ei rikastuu vaan pääse
- H5 Niin, että tota mä oon vaan sitte tehny muitten töiden ohella keikkatöitä, mitä oon ehtiny tekee, vähän niinku harrastusta josta saa sitte aina vähän taskurahaa

H5 huvittuneena pohtii, että pelkästään raha ei ole hänellekään merkittävin seikka järjestyksenvalvojan työskentelyyn. Hän ei avaa tarkemmin sitä, mitä taustalla oleva ”joku muu” motivaatio voisi olla, mutta tulkintani on, että hänkin kokee itse työn mielekkäänä sivutyönä muun työn ohessa. Järjestyksenvalvonta on mielekäs ”harrastus”, josta kuitenkin saa myös korvausta työstä.

Järjestyksenvalvojan kategorian motiivi-määreet näyttäytyvät siis kahtalaisina. Toisaalta työhön on saatettu hakeutua orastavan kiinnostuksen takia ja sitä myöten ajauduttu yhä pidempään työuraan joko vain järjestyksenvalvojana muun työn ohessa tai sitten kokonaisvaltaisesti turvallisuusalan työtehtäviin. Festivaalityö kuitenkin koetaan muun työn ohessa mielekkäänä, sen avulla ylläpidetään sosiaalisia suhteita ja siitä kuitenkin saadaan riittävä rahallinen korvaus, jotta motivaatio pysyy yllä. Toisaalta järjestyksenvalvojan motiivit näyttäytyvät itse työn teossa. Haastateltavat arvostavat oikeanlaista asennetta, kiinnostusta ja siten halua toimia järjestyksenvalvojana.

Samalla tavoin kuin tarkasteleman kategoriset ominaisuudet ja kompetenssit nivoutuivat yhteen, nivoutuvat myös järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet. Järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet pohjautuvat pääosin Järjestyksenvalvojalakiin (1999/533), kuten toisessa luvussa olen esittänyt. Haastatteluissa olen tiedustellut haastateltavien näkemyksiä siitä, miten riittäväksi he kokevat laissa suodut oikeudet työssä suoriutumisen kannalta.

Oleellinen osa järjestyksenvalvojan koulutusta ja työtä on perehtyä työhön liittyvään lainsäädäntöön ja sitä kautta oikeuksiin ja velvollisuuksiin. H2 kertoo olevansa mielestään hyvin perillä lainsäädännöstä, vaikka ei kertomansa mukaan sitä olekaan koulutuksensa jälkeen erikseen kerrannut. Kokemuksen ja erilaisten vastaan tulleiden tilanteiden myötä hän kertoo kuitenkin tietoa karttuneen työn ohessa.

- J -- Mut ylipäätään tosta niinku lainsäädännöstä ja... ja niinku oikeuksist ja velvollisuuksista ni kuinka hyvin sä koet, et sä oot ite esimerkiks perillä siihen lainsäädäntöön, mikä liittyy järjestyksenvalvojan työhön?

- H2 No emmä sitä nyt oo mitenkää kerrannu sillain muutaku mitä se nyt joskus kurssilla aina on tullu, mut tota... kyl mä- se on tullu sen niinku kokemuksen myötä, mikä on ehkä... niinku työssä kohdannu jotain tilanteita ni sit on aina tullu niin yksittäisii juttuja otettuu selville sitä kautta. Ja koen et mä oon ehkä keskivertoo paremmin kartalla
- J Joo
- H2 siit et mitä saa tehdä ja mitä ei

Oikeuksien vastapainona velvollisuutena näyttäytyy velvollisuus olla tietoinen omista oikeuksistaan ja toimia niiden puitteissa. Tiedon on myös H2:n ajatusten mukaan oltava aina läsnä työssä.

- J Kuin paljon ylipäättään sun mielest kenttäduunissa pitää niinku pitää mielessä se lainsäädännöllinen aspekti siellä niinku tarkemmin tai olla- olla tietonen oikeuksista ja velvollisuuksista?
- H2 No totta kai se on- se on tärkee et etenki nykyään ku usein jos tulee jotain tilanteita missä joutuu esimerkiks voimankäyttöä tekee ni sitte nehän yleensä videoidaan kaikki ni tottakai ne pitää tehdä sillai niinku mikä on lain mukaan oikein ja... Et tota kyl se on tärkee tietää mitä saa tehdä ja mitä ei

H3:n näkemys oikeuksien ja velvollisuuksien hallinnasta on H2:n kanssa hyvin samoilla linjoilla.

- J Sit jos vielä jatketaan niinku oikeudellisista asioista, ni kuin paljon tuolla niinku esimerkiks kenttätyössä sulla pyörii päässä .. niinku se tavallaan niinku ihan laki tai miten sä saat lain mukaan ja oikeuksien- laillisten oikeuksien mukaan tehdä ja kuin paljon se on niinkun aktiivisesti niiden työssä läsnä?
- H3 Jokainen toimenpide minkä sul- minkä sä teet perusteltua ja su- sun pitää osata perustella se välittömästi ja oikein
- J Mm
- H3 Niinkun ... pelkästään sen, että kun sä kirjoitat siitä asiasta raportin, mikä on oikeustoiminen todistekappale ni se pitää siltäkin osalta olla jo hanskassa ja sitte tottakai sun pitää niinku käsittää se, että sä voit tehdä tämmösen asian, mutta sä et voi tehdä tämmöstä asiaa .. ja sit se, että millä lailla sää sen sun toimenpiteen teet ni seki pitää olla mun mielestä, sun pitää osata perustella se
- J Mm
- H3 niinku jopa unissas
- J Mm
- H3 Etuperin, takaperin, et se lakituntemus, sen pitää olla kunnossa

H4 lähestyy puolestaan järjestyksenvalvojan oikeuksia hyvin erilaisesta näkökulmasta. Hän esittää huolensa puutteesta koskien järjestyksenvalvojan rikosoikeudellista suojaa.

- J -- No ylipäättään miten niinku järjestyksenvalvojan oikeudet ja se niinku laillinen asema mikä laissa on suotu ni onks se sun mielestä riittävä sen työn tekemiseen?
- H4 Ööm, työn tekemiseen joo, mutta tota oikeudet on kohtuu hyvät, mutta rikosoikeudellinen suoja on käytännössä sama kun normaali-ihmisellä elikä sitä voisi parantaa johonkin suuntaan ainakin
- J Haluutsä tarkentaa jotenki? -- ... Nii eli haluutko tarkentaa vähän sitä rikosoikeudellisen suojan kehittämistä?
- H4 Ööm, lähinnä ehkä .. varsinkin tuota .. kun puhutaan .. jos verrataan poliisiin tai muihin työntekijöihin ja ollaan tietysti vira- virkavastuun ja viranomaisasemassa tässä kohtaa niin tietysti johonkin verrattavaan suojaan voisi ajatella, että tota, et, että väkivaltaa kohtaavat henkilöt ni, järjestyksenvalvojat, ni olisivat vastaavassa tai edes osittain paremmassa suojassa, että ja rangaistukset olis täten kovempia kuin esimerkiks yksityishenkilöit kohtaan tehdyissä väkivaltarikoksissa

H4 viittaa turvallisuusalalla toisinaan paljon puhuttaneeseen aiheeseen siitä, miten yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden oikeudellinen suoja heihin kohdistuneissa rikoksissa tuntuu riittämättömältä³. Vaikka järjestyksenvalvojat eivät olekaan virkamiehiä, voidaan järjestyksenvalvojiin soveltaa rikosoikeudellista virkavastuuta (Kerttula 2010, 144). Suhteessa työn vastuullisuuteen H4 kokee, että myös oikeudensuojan tulisi siis olla parempi.

Jatkaessani tiedustelua, H4:n näkemyksestä oikeudensuojaan liittyen keskustelussamme nousee esiin Rikoslain 17. luvun kuudennen pykälän (1889/39 17 luku 6§) määrittelemä rikosnimike järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta⁴. Rikosnimikkeenä pykälä osaltaan korottaa oikeudensuojaa ja antaa sekä oman että haastateltavan kokemuksen mukaan lisää mahdollisuuksia konkreettisessa kenttätyössä. H4 kuitenkin ilmaisee huolensa, että hänen mielestään rangaistukset tästä rikoksesta eivät ole riittäviä oikeudellisen suojan riittävyden kannalta.

- J Tarkotaksä nyt nimenomaan esimerkiks työssä, koska rikosoikeudessahan tai rikoslaissahan tottakai on niinku toi vastustaminen kohtana tavallaan korottaa sitä, mutta
- H4 [päälle] Tavallaan korottaa joo, mutta tota .. mutta, mutta niin
- J Siin ei taida rangaistukset välttämättä erota esimerkiks lievistä pahoinpitelystä tai pahoinpitelystä

³ Kirjoittajan oma huomio perustuen kollegoiden kanssa käytyihin keskusteluihin sekä foorumikeskusteluihin.

⁴ ”Joka käyttämällä tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa estää tai yrittää estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta hänelle lain tai asetuksen nojalla kuuluvaa tehtävää tai muuten vaikeuttaa sanotun tehtävän suorittamista, on tuomittava, jollei laissa muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.” (RL 17 luku 6§)

- H4 Nii'i
 J Se on tämmönen nimikkeellinen ero
 H4 Niin nimikkeellinen ero on se, mutta, mutta, mutta niin ... juurikin siinä ehkä, että tota- ja pahoinpitelystä lähtien niin, heh, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen on jo lievempi käytännössä tai
 J Mm
 H4 se ei siellä niin sanotusti lisää juurikaan tuomiota anna elikä ihan törkee pahoinpitely niin jos näin on niin sehän ei enää sitte vastustaminen niin se ei siellä, vaikka se on siellä kyljessä niin se ei siitä niin sanotusti välttämäti anna
 J Niin, sit tietysti pykälänä ehkä tuolla kentällä antaa .. paukkuja sen työn tekemiseen sinänsä nimikkeenä, kun se on kuitenkin rangaistavaa se vastustaminen
 H4 [Päälle] Joo kiinniottoperusteen antaa tarvittaessa ja tietysti sakotuserusteen ja muuta näin, mutta tota, mutta, mutta .. jos .. aatellaan esimerkiksi näitä jälkikäteisuhkailuita tai muita, muita, niin lähtökohtasesti se on aina yksityishenkilöä kohtaan tapahtuvaa, eikä se työ jää sinne niin sanotusti kentälle

Vaikka järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen rangaistavana rikoksena antaa tietynlaista oikeudellista suojaa kenttätöissä, se korottaa suojaa vain osittain. H4 vertaa järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamista pahoinpitelyyn (RL 21 luku 5§) josta saatavat tuomiot ovat hänen mukaansa ankarampia. H4:ssä huolta herättää myös tilanteet, joissa hankalat asiakaskohtaamiset eivät välttämättä ole jääneet työajalle, vaan saattavat seurata sen ulkopuolelle.

Kategoristen oikeuksien pohdinnan pisyessä pääasialla laillisella tasolla, velvollisuuksia on löydettävissä muistakin puheenvuoroista. Kuten jo hyvän järjestyksenvalvojan ominaisuuksia ja kompetensseja tarkastellessani kävi ilmi, H3 esittää, että hyvän järjestyksenvalvojan on oltava ”avoin joka asiassa ja rehellinen ja tasapuolinen kaikille”. Siinä missä esitin tällaiset piirteet aiemmin ominaisuuksina, on niillä tulkittavissa olevan myös velvoittava aspekti. Sen lisäksi, että järjestyksenvalvoja on työssään velvoitettu noudattamaan lakia ja sääntöjä, velvollisuutena esiin nousee jälleen huolenpito asiakkaista, kuten sitä jo käsittelin järjestyksenvalvojan kategorisena toimintona.

H1 tarkastelee järjestyksenvalvojan vastuuta vielä hieman eri kantilta tapahtuman järjestäjän edustajana asiakkaiden silmissä. Järjestyksenvalvojan on kyettävä parhaansa mukaan vastaamaan myös tapahtuman järjestäjän odotuksiin ja työskenneltävä siten, että asiakkaat myös viihtyvät tapahtumassa. Samalla hän sivuaa myös asiakaspalveluvalmiutta.

- H1 -- Tää tietenki Suomi- Suomen nää kaikki säädökset niin näähän ärsyttää ihmisiä... huomattavasti paljon enemmän kun aikasemmin, kun oli vähän

vapaampaa... Mutta tota... Nyt niinkun esimerkiks... [esimerkkifestivaali 2] .. niin tuli heitettyä paljon yläfemmoja ja paljon otettiin valokuvia asiakkaiden- Mul on semmonen linja, et jos joku halua niinku ottaa valokuvan tai jutella ni mä jään jutteleen vaik ois mitä tekemistä, koska

J

Joo

H1

mehän ollaan niinku se asiakkaan [viitaten ilmeisesti palvelun tilaajaan] silmät ja korvat ja ulkomuoto siel kentällä. Jos me ollaan semmosii... heh puoliso tilaan näkösiä, kannetaan kaikenlaisii varusteita, mitä on tietenkii ihan hyvä joskus kantaa, mutta tota... Se, että on helpompi lähestyy, juttelemaan, kysymään neuvoja. Ni enemmänhän me ollaan asiakaspalvelijoita, ku se, että me ollaan siellä turvan puolella.

Katkelmassa H1 tuo ilmi, että vaikka järjestyksenvalvojan kategoriset oikeudet ja velvollisuudet määrittäytyvätkin hyvin pitkälti lain mukaan, etenkin velvollisuudet voivat saada muitakin ulottuvuuksia. Jo aiemmin tässä luvussa H4:n ja H5:n katkelmissa käy ilmi järjestyksenvalvojan toimivat turvallisuuden tuottajan ohella asiakaspalvelijana. H1:n katkelman esimerkissä tuo rooli täsmentyy entisestään. Velvollisuutena sekä tapahtuman järjestäjää että sen yleisöä kohtaan on toimia siten, että jokainen osapuoli on tyytyväinen järjestyksenvalvojan toimintaan.

Viimeinen Juhilan ym. (2012) tarkastelema kategorian täsmentävä määre, tiedot, käy tulkintani mukaan ilmi ensinnäkin jo kaikessa siinä, mitä olen aiempien määreiden kohdalla esittänyt ja mitä esitän myöhemmissä luvuissa. Se, että järjestyksenvalvojat kykenevät tunnistamaan kategoriansa edellyttämän toiminnan, ominaisuudet ja kompetenssit sekä oikeudet ja velvollisuudet moniulotteisesti ja laaja-alaisesti kielii runsaasta tietomäärästä, jota työ sekä tuottaa että vaatii. Yksittäisenä nostona kategorian edellyttämänä tietona otan esiin H2:n kriittisen pohdinnan siitä, miten omaa kategoriaa tai sen edellytyksiä voidaan myös kritisoida kategoriajäsenyyden sisältä käsin. Kategorian edellyttämänä tietona on nähtävissä siis myös käsitys siitä, mihin työssään järjestyksenvalvojat voivat suhtautua kriittisestikin. H2 antaa tästä esimerkin kertoessaan mielipiteensä niin sanotusta pussikaljoittelusta ja sen valvonnasta festivaalialueen liepeillä.

H2

[Yskäisee] .. No kyllähän ne aika pitkälle on nykyään tehty ne turvallisuussuunnitelmat, missä on oman käsityksen mukaan ihan kaikki näkökohdat pyritty ottaa huomioon mitä siihen liittyy, mut sit ite sen tapahtuman aikana mä oon kokenu ite, et turvajohdossa ehkä .. ehkä tota kiinnitetään huomioo liikaa vähän liianki pieniin asioihin mil ei oo oikeesti mitään merkitystä sen niinku tapahtuman turvallisuuden kannalta.

J

Osaatsä sanoo jotain tarkentavaa esimerkkiä?

H2

No ne on esimerkiks semmosii, et just niinku tosi paljon käytetään mun mielestä liikaa resurssei siihen, että jos joku ihminen on esimerkiks juomas kaljaa festivaalialueen ulkopuolella ja tämmösi juttui, mil ei oikeesti oo mitään merkitystä...

--

- J -- Just esimerkiksi toi alkoholivalvontaki vähän semmonen, että ku laissa⁵ sanotaan, että- että kaljaa ei saa siellä kitata ja sitä vähän niinku pitää tehdä, mut- mut et miten niinku... miten lainsäädäntö ja toi työ käytännössä keskenään? Et asettuu niinku käytännössä?
- H2 No ehkä se siel kentällä on sitä et pyritään niinku miettiin sitä pienintä haittaa e- yleensä, että... Jos joku juo kaljaa jossain, niin se ei niinku välttämät- jos vaik siel on se lainvalvojaki, poliisi, ni sitä ei oikeesti kiinnosta se yhtään, koska se on sitä resurssien hukkaamista enemmän, et käytetään tommosiin merkityksettömiin, oikeesti merkityksettömiin asioihin resursseja, vaikka ne oiski lain mukaan väärin

H2 ilmaisee kokevansa ”pussikaljoitteluun” puuttumisen turhauttavana ja turhana työnä, joka vie aikaa muilta tehtävillä. Hän kokee lainsäädännön tältä osin itsessään hankalaksi ja ilmaisee, ettei lainvalvontaviranomainen, tässä tapauksessa poliisi, myöskään haastateltavan kokemuksen mukaan pidä alkoholin käytön valvontaa festivaalialueen ulkopuolella erityisen merkittävänä. Kyky kyseenalaistaa olemassa olevat ohjeet ja säännöt sekä halu pohtia niiden perusteluita täydentää tulkintaa järjestyksenvalvojan kategoriaan sidotusta tieto-määreestä. H2:n pohdinta edellyttää tietoa olemassa olevasta asioiden tilasta ja toisaalta kyseenalaistaminen osoittaa hänen tietonsa siitä, miten asiat olisivat paremmin.

Järjestyksenvalvojan kategoria on esittämissäni katkelmissa nähtävissä sekä identiteetikategoriana että institutionaalisenä kategoriana. Eero Suoninen (2012) esittää, että *”kun kategorisoimme ihmisiä, on kyse identiteettien rakentamisesta, eli sen tulkitsemisesta, millainen itse tai joku toinen on”* (s.89). Kategorista identiteettiä voidaan tarkastella eri tasoilla. Suoninen viittaa Don Zimmermanin (1998 90-92), esittämään kolmeen tasoon, mukana kulkevaan identiteettiin, tilanteiseen identiteettiin sekä vuorovaikutusidentiteettiin. Mukana kulkeva identiteetti kohdistuu erityisesti pysyvämpiin ominaisuuksiin, kuten ihmisen ulkoiseen olemukseen tai tilanteesta riippumattomaan ryhmäjäsenyyteen. Tilanteinen identiteetti luonnollisesti on ikään kuin rooli, johon orientoitutaan erikseen, mutta kuitenkin luonnostaan. Vuorovaikutusidentiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa, ollen luonnollisesti sidoksissa kahteen aiempaan ja etenkin tilanteiseen identiteettiin (Suoninen 2012, 96-98).

Tarkastellessani järjestyksenvalvojan kategoriaa identiteettien tasoista merkityksellisin on tilanteinen identiteetti. Järjestyksenvalvoja on työssään roolissa, johon liittyy omat odotuksensa, kuten aiemmasta on käynyt ilmi. Työajan ulkopuolella järjestyksenvalvoja voi olla jotain muuta, kuin työn

⁵ Alkoholilaki 1143/1994 58§

vaatima tilanteinen identiteetti vaatii. Työssään järjestyksenvalvojan on kuitenkin täytettävä ne vaatimukset, joita kategoriaan sisältyy ja siten kyettävä omaksumaan tilanteinen identiteettinsä ja toimittava työssään sen mukaisesti. Vuorovaikutusidentiteetti määrittyy sen mukaan. Kategorisina ominaisuuksina korostuneet huumorintaju ja kyky sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat sidoksissa siihen, millaista järjestyksenvalvojan vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa on työssään. Vuorovaikutukseen sisältyy myös tarvittaessa haastavien tilanteiden hoitaminen, tilanteen niin vaatiessa myös käskyin tai äärimmillään voimakeinoin. Käskyttäminen tai voimankäyttö ovat kuitenkin myös vuorovaikutustilanteita, joskin epäsymmetrisiä ja institutionaalisesti voimakkaasti latautuneita.

Institutionaalisenä kategoriana järjestyksenvalvojan kategoria näyttäytyy sen sisältämänä vallankäyttönä, jota esimerkiksi mainitut käskyttäminen ja voimankäyttö ovat. Instituutioihin yhdistyy käsitys niiden sisältämistä tehtävistä, asemista sekä vallasta (Jokinen 2012, 227). Järjestyksenvalvojan institutionaalinen kategoria saa valtansa ensisijaisesti lainsäädännöstä, kuten olen aiemmin esittänyt. Käsitellyistä kategorisista määreistä etenkin järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet ilmentävät kategorian institutionaalista asemaa. Haastateltavat näyttävät tiedostavan tämän, vaikka eivät instituutioista suoraan puhukaan. Institutionaalinen kategoria edellyttää laillista toimintaa ja lain suoman vallan oikeinkäyttöä. Merkittävää on myös se, miten institutionaalinen kategoria voidaan tilapäisesti häivyttää taustalle - esimerkiksi katkelmassa, jossa H1 kertoo mielellään auttavansa asiakkaita valokuvien otossa tai ”heittävänsä yläfemmoja” näiden kanssa (s.32). Jäykemmän institutionaalisen kategorian sisällä voi myös ilmentää liikkuvampaa, tilanteista identiteetikategoriaa, kuitenkin niin, että institutionaalisen kategorian odotukset täytyvät. Olemalla siis mukava ja asiakaspalveluhenkinen järjestyksenvalvoja voi ilmentää omaa tilanteista identiteettiään omilla työtavoillaan, sitoen sen kuitenkin institutionaaliseen asemaansa.

Jos järjestyksenvalvojan työtä tarkastellaan Goffmanin käsittein performanssina, sen eri puolina voidaan nähdä eri kategorisen identiteetin tasot performanssiin liittyvinä eri aspekteina. Kategorijäsenyytensä velvoittamana järjestyksenvalvojan on luonnollisesti sitouduttava siihen, millaista performatiivista toimintaa tältä edellytetään. Se, kuinka performanssi toteutetaan, on sidoksissa yleisöön. H1:n ”yläfemmojen heittäminen” toimintana on osa järjestyksenvalvojan performanssia, jossa esiintyjän kasvot ovat sidottu järjestyksenvalvojan institutionaaliseen asemaan, mutta jota asiakkaiden lähestyminen tällä tavoin ei riko. H1 esittää toiminnan toisaalta olevan merkityksellistä asiakaspalvelutyön kannalta, jolla pidetään tulkintani mukaan toisaalta järjestyksenvalvojan palkannut taho tyytyväisenä. Toisaalta samalla tuotetaan kuvaa

järjestyksenvalvojistakin helpommin lähestyttävänä tapahtuman kävijöiden näkökulmasta. Jäykkää institutionaalista kategoriaa on siis mahdollista rikkoa sopivasti ja tarkoituksenmukaisesti yksilöllisiä työtapoja ja siten yksittäisen järjestyksenvalvojan omaa identiteettikategoriaa hyödyntäen. Kuitenkin samalla järjestyksenvalvojan kasvot säilyvät sellaisina, joiden niiden odotetaan olevan.

6.2 Työn haasteet ja uhkakategoriat

Järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden edellytyksistä siirryn haastateltavien kokemuksiin kategorian velvoittamasta toiminnasta, siis järjestyksenvalvojan työstä. Lähestymistavakseni kokemusten tarkasteluun olen valinnut ongelmalähtöisen näkökulman. Tiedustelin haastateltaviltani heidän kokemuksiaan ja ajatuksiaan liittyen erilaisiin uhkiin, haasteisiin ja riskeihin, joita he ovat joko kokeneet, huomanneet tai tulleet muuten ajatelleeksi. Kategoriakokoelmana uhka jakautuu tarkastelussani kolmeen alakategoriaan. Ensimmäinen kategoria on järjestyksenvalvojen kohtaamat, heihin itseensä kohdistuvat uhat. Toinen kategoria on konkreettiset uhkatekijät tai haasteet, joita suuressa tapahtumassa on kohdattu tai voidaan joutua kohtaamaan. Kolmantena kategoriana pyysin haastateltaviani avaamaan ajatuksiaan hypoteettisista suurista väkivallanteoista tai muista erityisen suurista poikkeustilanteista, kuten luonnonilmiöistä ja niiden aiheuttamista vaaroista. Suurten väkivallan tekojen tarkastelun taustalla on esimerkiksi Pariisin syksyn 2015 iskut, joista tuhoisin kohdistui yökerhoon jossa oli käynnissä yleisötilaisuus ja yksi epäonnistunut pommi-isku jalkapallo-otteluun (HS 13.11.2015). Uhkakategoriat eivät ole sinällään haastateltavien itsensä tuottamia, vaan olen esittänyt haastattelussa kysymyksiä erityisesti näihin erityyppisiin uhkiin ja vaaroihin liittyen. Fokus näihin uhkakategorioihin perustuu puolestaan vahvasti omiin empiirisiin kokemuksiini järjestyksenvalvojan työstä. Analyysini on tarkoitus tuoda ilmi käsityksiä siitä, mitä nämä erilaiset uhkakategoriat voivat pitää sisältään ja mitä ne merkitsevät järjestyksenvalvojan työssä. Luvun viimeisessä osiossa sivuan lopulta järjestyksenvalvojen ajatuksia koulutuksesta järjestyksenvalvojan työhön ja samalla sitä, miten aiemmin käsitellyt työn haasteet tähän suhteutuvat.

Järjestyksenvalvojaan kohdistuva väkivallan uhka

Työskenneltäessä kontrollityössä ovat työntekijään kohdistuvat uhkatekijät läsnä työssä. Turvallisuusalalla tyypillisiä työntekijään kohdistuvia uhkia ovat erityisesti solvaaminen, väkivallalla uhkailu sekä suora väkivallan uhka. (Button 2007, 140-146) Turvallisuusalan erilaiset työtehtävät kuuluvat niin sanottuihin riskiammatteihin, joissa työssä kohdatun väkivallan uhka on poikkeuksellisen korkea (Työturvallisuuskeskus 2010).

Kysyttäessä kohdatuista vaaroista tai uhista H1 aloittaa pohdintansa avaamalla häiriötilanteiden yllätyksellisyyttä ja arvaamattomuutta omanlaisena uhkana.

- J Mm
No mi- ootsä miettiny koskaan tai... tai niinku tota... niinku itseen kohdistuvia- mitä, niinku jos sä, kun sä työskentelet tapahtumassa missä kuitenkin törmätään jollain taval haastaviin tilanteisiin ja ihmiskohtaamisiin niin millasii ne uhat, niinkun itseen kohdistuvat, on ja ootsä niinku... niitä käsittely ja...?
- H1 No joo, totta kai, elikkä tota... Mä en nyt sano et mikään ihmisryhmä et siihen syyllistyy ihan kaikki, ihan mistä taustasta lähtien niin, sitä uhkan tuottamista, ja tota... Siihen meidän työs pitää varautua, että... kun sä kävelet jonkun ihmismassan läpi sä et nää kenties- tiedä yhtään mistään muista ihmisist, sul on vaan yks kohde, et se mihkä sut on jostaki radiosta tai jostaki, et siel tapahtuu jotain ikävää
- J Mm
- H1 ni mistä tahansa voi tulla sitä painetta. Joku voi tehdä jotaki sulle siinä matkan varrella, etkä sä ees tiedä kuka teki tai mitä tahansa, näit- mä olen nähnyt näitä
- J Mm
- H1 Et ne uhkatilanteet on semmosii mihkä ei pysty varautuu. Et sitte taas ku sul on yks kohdeihminen, joka- joka tekee jotakin semmosta mitä ei pitäs, ni siihen pystyy varautuu sen tekemiseen... mut se massas- massan keskellä, siihen on todella vaikee, niinkun, sä et pysty sielt ottaan yhtä ihmistä
- J Mm
- H1 sil taval, että muut ei eskaloitu siitä.

Katkelmassa H1 kertoo järjestyksenvalvojan joutuvan puuttumaan tilanteisiin, joissa häiriön aiheuttajasta tai häiriön luonteesta ole tarkkaa tietoa ennen tapahtumapaikalle saapumista. Arvaamattomassa tilanteessa kuka tahansa läsnä oleva henkilö voi aiheuttaa vaaraa muille kävijöille sekä järjestyksenvalvojalle. Ihmismassan tuottama haaste nostaa päätään katkelmassa. Väkijoukon keskeltä on H1:n kertoman mukaan vaikea tavoittaa yksittäistä kohdehenkilöä⁶ ilman, ettei myös muut reagoi siihen ja aiheuta mahdollista lisähäiriötä ja samalla myös vaaraa järjestyksenvalvojalle.

H2:n havaintojen mukaan suora uhka järjestyksenvalvojalle aiheutuu yksittäisten henkilöiden provosoituneesta toiminnasta järjestyksenvalvojaa kohtaan.

- J Mm. No ootsä koskaan miettiny ylipäättään niinku suhun itteensä kohdistuvia riskejä tossa hommassa... tai mikä sun mielest on semmonen, mitä niinku voi kohistua itseen?

⁶ Kohdehenkilöllä tarkoitetaan sitä henkilöä, johon järjestyksenvalvoja kohdistaa toimenpiteensä, kuten puhuttelun tai voimankeinojen käytön. JR

H2 No omaan itteen kohdistuvat riskit on sit varmaan taas jotain ihan muuta, et sit ne on ehkä yksittäisten henkilöiden aiheuttamii riskejä, et siel saattaa joku nähdä sen keltaisen vaateen punasena ja sitte tota... kokee, että joutuu käyttää jotain henkilökohtast, fyysist voimaa siihen. Ne on ehkä jos siel joku esimerkiks vähän aineiden vaikutuksen alaisena esimerkiks turvautuu johonki aseisiin tai teräaseisiin tai muuhun. Ne on ehkä ne isoimmat riskit omalta kannalta.

Keltaisella vaatteella H2 viittaa järjestyksenvalvojan keltaiseen (tai oranssiin) tunnusliiviin. Järjestyksenvalvojan puuttuminen yksittäisen henkilön toimintaan voi aiheuttaa kohdehenkilössä provosoitumista ja provosoitunut henkilö voi kohdistaa väkivaltaa järjestyksenvalvojaan. Uhkaavien henkilöiden arvaamattomuutta korostaa myös mahdollinen päihtymys ja etenkin huumausaineiden vaikutus. Oman vaaransa myös aiheuttavat myös mahdollisesti kohdatut terä- tai lyömäaseet.

H3:n näkemyksen mukaan turvallisuusalan työntekijän kohtaama väkivalta ei ole erityisen yleistä, mutta silloin kun sitä kohdataan, nousee päihtymyksen merkitys esiin myös hänen puheessaan.

J Mm ... Tota, ootsä koskaan miettiny niinku sitte itseen kohdistuvia, millasia riskejä tai uhkia niinku ihan itseen työntekijänä saattaa kohdistua?
H3 No lähtökohtasesti suomalainen kunnioittaa auktoriteetteja, oli se sitte poliisi, palomies, sairaanhoitaja, vartija, järjestyksenvalvoja niin todella hyvin, et .. jos .. tässä kuitenkin paria aikasempaa vuotta, vuotta tota kerrataan niin se on aika harvinaista, että järjestyksenvalvojan tai muun turva-alan työntekijä kohtaa suoranaisesti itseen kohdistuvaa väkivaltaa, ... mutta .. välillä ku ihminen on hyvin päihtyny tai jostain asiasta hyvin kiihtyny, niin se arvostelukyky saattaa laskea aika nopeesti ja sitä väkivaltaa sitte kohdataan konkreettisesti vähän enemmän

Tiedustelllessani H3:lta omakohtaista kokemusta uhkaavasta tilanteesta hän kertoo yksittäisen esimerkin kohtaamastaan aggressiivisesta henkilöstä ja voimankäyttötilanteesta.

J Onks sulla nyt tänä kesänä tai aiemmin nimenomaan festareilla, onks suhun kohdistunu semmosii tilanteita mis sun on pitäny niinku selkeesti puolustautuu itse?
H3 Joo, se tais olla kakstuhatta ja ... neljätoista vuoden [esimerkkifestivaali 1] niin meil oli .. kuljetuksessa semmonen ... hämminkiä aiheuttanu nuorimies, ensiapupisteeltä poistettu, oli kieltäytyny hoidosta ja ei oltu pystytty sitte häntä millään lailla muute hoitamaan ku ei- oli hyvin aggressiivinen ja hän sitte poistotilanteessa .. poistotilanteessa laitto aika kovasti vastaan ja jouduttii siinä sitte hetken aikaa painimaan..

--

J Onks se sun mielestä tyypillinen tilanne, mikä järkkäriin saatta kohdistua, nimenomaan tollanen yksittäisen ihmisen aggressiivinen käytös

- H3 Et loukkaannutaan esimerkiksi siitä, että joudutaan jostain syystä alueelta poistamaan, et kuitenki siitä lipusta ollaan saatettu maksaa satoja euroja ja .. saattaa mennä hieman tunteisiin

Kuten H2, myös H3 esittää yksittäisen ihmisen aggressiivisuuden ja provosoitumisen mahdollisesti johtuvan tähän kohdistetusta kontrollista. Kontrollin kohteeksi joutuva henkilö voi riitauttaa oman kategoriajäsenyytensä kontrolloitavana henkilönä ja ei siten hyväksy järjestyksenvalvojan toimia, vaikka nämä olisivatkin perusteltuja. Toisaalta kohdehenkilö voi myös kiistää järjestyksenvalvojan institutionaalisen kategorian ja sen velvoitteet, eikä siten hyväksy itseensä kohdistuneen kontrollin oikeutusta.

Edellisessä luvussa käsiteltiin H4:n ajatuksia järjestyksenvalvojan oikeussuojan ongelmallisesta vähäisyydestä. Tuossa yhteydessä oikeussuojan puute on nähtävissä yhtenä uhkatekijänä järjestyksenvalvojaa kohtaan. Oikeussuojan puute nivoutuu yhteen järjestyksenvalvojan kokeman väkivallan uhan kanssa. Tarkemmin hän avaa kokemaansa väkivallan uhkaa seuraavassa katkelmassa.

- J -- ootsä koskaan aatellu niinkun ylipäättään itseen kohdistuvia uhkatilanteita ja millasia, millasia niinkun uhkia tai riskejä niinku nimenomaan suhun itseen tai järjestyksenvalvojaan kohdistuu?
- H4 Öö tottakai on tullut .. väkivallan uhkaa ja väkivaltaa on yritetty kohdistaa niin tottakai sitä on aina miettiny, pyrkiny ennen näitä tilanteita jo miettimään toimintamallia siihen ja varsinki jälkikäteen jos on ollut osallisena niin miettimään se omalta kohdalta, että mitä asialle ois voinu tehdä tai onko asialle ollu mitään tehtävissä ja varsinki jos siihen on liittyny muita, muita henkilöitä, työntekijöitä tai asiakkaita niin pyrkinyt huomiomaan .. omassa kokemuksessa tullut vastaan, että he eivät välttämättä osaa itse miettiä asiaa ja etteivät miettimään yksinään tai nämä asiat jää kari- kaivertamaan niin sanotusti niin ottamaan siihen toimintaan mukaan
- J No jos sulla on ihan jotain semmosia konkreettisia tai millasia, millasissa tilanteissa väkivallan uhkaa voi kohistua tai millasta se väkivalta joka järkkäreihin tai suhun on kohdistunu niinku on ollu, jotenki niinku?
- H4 Öö noo siis sanallista uhkailua, uhkaillaan käyttää väkivaltaa, teräaseita muita aseita jopa on ollu tullu vastaan uhkaustasolla ja tietysti osa tilanteista, että on mennyt suoraan väkivalta- tai voimankäyttötilanteisiin, jossa on vastustettu fyysisesti
- J Joo. Onks sulle koskaan sattunu itelle niinku mitään? Tullu vammoja tai vastaavia
- H4 Eei mitään mustelmia isompia
- J Joo
- H4 et tota, et että tota .. itellä työturvallisuus on aina oma, oma, oma ja työkavereitten työturvallisuus menee aina ekana ja ne toimenpiteet menee sen mukasesti, et, et että siitä pidetään niinku ensimmäisenä kiinni

H4 ilmaisee olevansa hyvin tietoinen väkivallan uhasta ja kertoo myös valmistautuneensa väkivallan kohtaamiseen. Valmistautuminen helpottaa uhan kohtaamista, mutta myös sen käsittelyä jälkikäteen. Myös H4 on kohdannut jo aiemmissa katkelmissa esiin tulleiden tapausten kaltaisia tilanteita, joissa hänen on täytynyt käyttää voimakeinoja kohdehenkilön hallitsemiseksi. Uutena uhkakategoriana H4 esittää uhkatilanteiden aiheuttaman henkisen rasituksen osallisille. Uhkatilanteen kokeminen voi jäädä painamaan mieltä, mikäli sitä ei voi käsitellä jälkeenpäin. Valitettavasti haastattelun aikana en osannut tarttua tarkemmin tähän.

Väkivallan uhasta kysyttäessä H5 kertoo haastattelun yleisötilaisuusteemasta huolimatta esimerkkitapauksen työskennellessään ravintolan järjestyksenvalvojana.

- J Mm .. No tota mä luulen, että ehkä palataan tähän vielä myöhemmin jos mä muistan, mut tota jos mennään vähän semmoselle konkreettisemmalle tasolle näin kauheen synkeistä asioista ni ..
- H5 Heh
- J sit niinku ihan semmoset, no nimenomaan konkreettisesti millasia uhkia tai haasteita sä, sä oot työssä kohdannu ja millasia joutuu kohtaamaan jos ei nyt pommi-iskuja ajatella?
- H5 ... No mitään varsinaisia uhkia kyl ei oo sitte .. mitään isompia
- J Ei oo kukaan tullu vetää turpaan?
- H5 Tuolla- ei oo, ei oo tullu mitään semmosta, mut mä oon ollu nois baareissa sillon tällön aina töissä [kaupunginosassa] olin yhdessä paikassa puoltoistvuotta ovella töissä niin siellä oli yks sellanen tilanne, siellä oli yks semmonen pariskunta käyny pitkän aikaa, joka viikonloppu puoli vuotta samassa paikassa ja sitte tota se oli selvinny, että ne ei oookkaa pari, et sillä naisella on oma mies himassa ja sit yhtenä, yhtenä viikonloppuna sen oikee mies tuli sinne baariin ja se oli saanu selvää sitä ennen, että se on käyny monta viikonloppuu jonku toisen miehen kanssa baarissa, joku oli sitte [epäselvää], se oli sitte menny sinne suoraan tuulikaappiin, käveli suoraan sisään, otti jonku tuopin, heitti päähän sitä äijää ja rupes mätkiin, sitte ulk- semmosen toisen miehen kanssa saatiin se siihen maahan rautoihin ja sitte vein tuulikaappiin ni tommonen kink- joku kinkkuveitsi tippu tuolta ja
- J Heh heh
- H5 oliko sitte taka-ajatuksena ollu ehkä, että jos matsi ois vielä jatkunu ni olisko vaikka lyöny tai tappanu

Uhkaavassa tilanteessa H5 ei itse ole ollut ensisijainen väkivallan kohde, vaan on joutunut puuttumaan toisen henkeä ja terveyttä vaarantavaan tilanteeseen. Vaikka hän kertoo joutuneensa kohdistamaan kategoriajäsenyytensä velvoittamana voimakeinoja toista asiakasta lyövään mieheen, hän ei koe itse olleensa uhattuna tilanteessa. Kuitenkin lyöjältä löytynyt kinkkuveitsi on saanut

pohtimaan, mitä olisi saattanut tapahtua, mikäli hän ei olisi toisen henkilön avulla saamaan lyöjää käsirautoihin.

Aiemmin H4 sivusi henkistä kuormaa, jota uhkatilanteiden kohtaaminen voi aiheuttaa kokijoissa. Aivan haastattelunsa lopuksi H5 nostaa esiin saman aiheen kertoen raadollisen esimerkin siitä, millaisia henkisesti raskaita tilanteita työssä voi joutua kohtaamaan, vaikka ne eivät aiheuttaisi suoranaista vaaraa järjestyksenvalvojille.

H5 Ni silloin ku kysyit siitä, piti, unohtu sanoo, niist pahoista tilanteista, mitä on festareilla joskus käynyt ni oli se [tapahtuma]
J Mm
H5 Ni mä en muistanu, että 2004 vai 2005 vuonna [kollegan] kanssa oltiin kymmenen vai kahenkytän metrin päässä kun tyttö jäi paloauton alle ja kuoli siihen
J Okei
H5 Et semmonen tilanne on ollu
J Joo
H5 Se on vaa jotenki sitte poistunu mielestä, en mä äskenkää sitä muistanu
J Niin niin, ei oo jääny sitte
H5 Se on vaa jotenki tahallee halunnu-
J Missä se tapahtu?
H5 [festivaalilla x-kaupungissa] siinä [koulun] vieressä
J Joo
H5 Poika, pojan tai olikse sen poikakaverin kanssa niin talutti juo- semmosta ihan ei pysynyt pystyssä nainen ni
J Joo
H5 seittemäntoistavuotias .. sillä pojalla tai miehellä ote, kädestä ote irtos, ne piti kii- ne käveli alueelta pois, ni ei se muija pysynyt pystyssä, ni vahingossa irtos ni kaatu, saman tien paloauto meni ohi tosta noin
J Joo
H5 ja sen viimeisen takarenkkaan alle pää meni just siihen tai tosta niskasta
J Joo
H5 Ei siinä auta mitää tehdä
J No ei varmastikaan

Huolimatta siitä, että uhkatilanteisiin voidaan varautua ja niiden kohtaamista voidaan harjoitella etukäteen, voi vastaan tulla H5:n kertoman mukaisia, erittäin arvaamattomia ja vaikeitakin tilanteita. H5 ei halua avata ajatuksiaan tapahtuneesta sen tarkemmin kuin, että hän kertoo painaneensa tapahtuman taka-alalle mielestään. Henkisesti raskaiden ja järkyttävien asioiden kohtaaminen ei varsinaisesti H5:n puheessa ole oma uhkansa, mutta esimerkiksi hän kuitenkin ilmaisee myös tämän olevan mahdollista. Tällaisissa asioissa uhan muodostaa enemmän juuri järkytys, jota ei välttämättä pysty käsittelemään oikein.

Kokemiaan uhkatilanteita haastateltavat käsittelevät eräänlaisina ongelmatarinoina. Ongelmatarinalla Juhila (2012, 159) tarkoittaa *”juonellisia, ajallisesti eteneviä selontekoja siitä, miten ja miksi jokin ongelmallinen asiantila tai tapahtuma on päässyt syntymään.”* H3:n ja H5:n kuvaamat tilanteet, joissa ensimmäinen on joutunut käyttämään voimaa saadakseen hallintaan häneen aggressiota kohdistaneen henkilön ja jälkimmäinen estääkseen vakavan väkivaltaisen tapahtuman muuta henkilöä kohtaan, ovat ongelmatarinoita, joita he selittävät kausaalisella syy-seuraussuhteella (em.).

Kuvatuissa tilanteissa kategoriaparin vastakkaisina puolina ovat järjestyksenvalvoja ja kohdehenkilö. Ongelmana on kohdehenkilön toiminta, joka velvoittaa järjestyksenvalvojaa toimimaan oman kategoriajäsenyytensä velvoittamalla tavalla. Ongelmatarinoissa ilmenee tilanteiden moraalisen järjestyksen rikkoutuminen. Moraalisella järjestyksellä Juhila (2012, 133) kertoo tarkoitettavan jaettua kulttuurista käsitystä siitä miten eri tilanteissa on hyväksyttävää toimia. Omasta kategoriajäsenyydestään käsin järjestyksenvalvojan on toimittava tilanteessa siten, että ongelma voidaan ratkaista, tarvittaessa voimakeinoja käyttäen, jotta uhkatekijää voidaan hallita. H3:n esimerkissä alkuperäinen ongelma ja siten ensimmäinen moraalisen järjestyksen murtumispiste on häiriötä aiheuttava henkilö ensiapupisteellä. Kun järjestyksenvalvoja puuttuu tähän, kohdistaa henkilö aggressionsa järjestyksenvalvojaa kohtaan. Tilanteen kohdehenkilö ei siis välttämättä jaa samaa käsitystä moraalista järjestyksestä kuin järjestyksenvalvoja vaan voi päinvastoin kokea järjestyksenvalvojan sinä vuorovaikutustilanteen osapuolena joka toimii moraalista järjestystä vastaan.

Kuten jo aiemmin mainitsin, H2:n ja H3:n katkelmissa käy ilmi häiriötä aiheuttavan henkilön mahdollinen provosoituminen järjestyksenvalvojasta ja siten järjestyksenvalvojan institutionaalisen aseman riitauttaminen. H3 tarjoaa myös tulkinnan provosoitumisen johtumisesta siitä, että koska tapahtuman asiakas on mahdollisesti joutunut maksamaan huomattavan summan rahaa oikeudestaan oleskella tapahtumassa, kontrolloiduksi tuleminen voi saada henkilön loukkaantumaan. Elizabeth Stokoe (2010) kirjoittaa kategoriaperustaisesta syyllisyyden kieltämisestä tutkiessaan miesten puhetta naisiin kohdistetusta väkivallasta. Tällä hän tarkoittaa syyllisyyden kieltämistä perustuen luonteeseen, asemaan tai identiteettijäsenyyteen (em. 79). H3:n tulkinnassa provosoitunut kohdehenkilö voi kiistää järjestyksenvalvojan kontrollin perusteen sillä olettamalla, että koska hän on maksanut rahaa saavuttaakseen oikeutetun aseman tapahtumassa oleiluun, hän ei voi olla ”syyllinen” ja joutua poistetuksi tapahtumasta. Tarinassa esiintyy useita eri syy-seuraussuhteita. Ensinnäkin kohdehenkilön aiheuttama häiriö ensiapupisteellä vaatii järjestyksenvalvojan puuttumista

häiriöön. Toiseksi järjestyksenvalvojan väliintulo johtaa kohdehenkilön provosoitumiseen ja siten aggressioon järjestyksenvalvojaa kohtaan. Viimeiseksi aggressio johtaa järjestyksenvalvojan päätökseen käyttää voimakeinoja aggressiivisen henkilön hallitsemiseksi. Järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyys siis edellyttää häiriöön puuttumista, mutta myös tarvittaessa itsensä puolustamista väkivaltatilanteessa. Samalla kategoriajäsenyys altistaa järjestyksenvalvojan väkivallan uhalle ja tämän haastateltavat kuvauksissaan osoittavat tiedostavansa.

Uhka ja riskit muille

Toinen uhkakategoria perustuu järjestyksenvalvojan lailliseen velvollisuuteen valvoa, ettei tämän toimialueella vaaranneta kenenkään turvallisuutta⁷. Tiedustellessani haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia heidän kohtaamistaan uhkatekijöistä ja haasteista, nousee yleisömassa ja sen mukanaan tuomat tilanteet usean haastateltavan puheessa esiin. H1 sivuaa yleisömassan aiheuttamia vaaratilanteita jo haastattelun alkuvaiheessa kysyttäessä yleisesti ottaen työn luonteesta.

- J Mm .. Ylipäätään tää vois ehkä olla semmonen tää teema et mitä lähetään rakentaa tästä, et miten se niinku... jos aattelet tämmösiä kahta isoo [esimerkki]festaria, vähä erilaisis ympäristöissä nii minkälaiset niinku ne riskit ja uhat mitä sä koet, tavallaan et mitä sä aattelet siihen tapahtumaan itteensä kohdistuvia uhkia tai riskejä ylipäänsä niinkun...?
- H1 No [esimerkkifestivaali 1:ssä] ei sinänsä ollu mitään ongelmaa et siel oli tilaa... että tota... tietenki lavojen paikat on... on ne mitä on ja ihmismassa tulee siihen yhteen tilaan että... et, mut se mitä mä sielä näin, niin ei sekään tuottanu ongelmaa se iso massa siihen pahimpaan ruuhkaan. Paras esiintyjä ja...
- J Mm
- H1 tietyllä lavalla niin, niin niin, se vaan että ihmisethän kertyy, siel on joka laval toimintaa... että tota ne vaan halus tulla siihen...
- J Joo
- H1 et... Eihän- Tohonhan ei pysty kukaan tekeen Suomessa tai oikeestaan missään semmost areenaa, että kaikki on tyytyväisiä

Ensimmäisenä haasteena isoon yleisömassaan liittyen H1 tarttuu ruuhkan aiheuttamaan tyytymättömyyteen. Katkelman esimerkifestivaalilla hän ei ole havainnut suuria ongelmatekijöitä. Esiintymislavat ovat ruuhkaisia suosituimpien esiintyjien aikana ja ruuhkaisuus voi kuitenkin aiheuttaa kävijöissä tyytymättömyyttä ja siten levottomuutta.

- J Nii, se on ihan totta Tota .. Jos sä vielä aattelet niinku sitä massaa ni, ni, ni niinku ne massan aiheuttamat uhat, no tietysti erilaiset ruuhkat, mutta

⁷ Laki Järjestyksenvalvojista 1999/533 4§

- niinku... onks mitään muuta, mikä siihen vois sun mielestä liittyä? Nimenomaan isot yleisömassat... massojen sisällä? Ylipäätään ihmiset siellä massassa, miten ne ihmiset siel toimii?
- H1 Jooh, elikkä. Tota noin niin.. se anniskelu on se suurin ongelma. Että ne... siellä pidetään todella päihtyneitä ihmisiä siellä alueella, jotka menee sinne ihmismassaan tuottaa sitä ongelmaa.
- J Mm
- H1 Ne voi jäädä jalkoihin- siel mitä siel ihmismassan sisällä tapahtuu ni siihen ei järjestyksenvallonnallisesti oo kyllä hirveesti niinku arpa heittää että... Sieltä- sä et pysty puskee sinne ihmismassaan, jos et sä ole siellä jo, siin ajoissa että sä pystyt ennalta ehkäsemään mitään. Et aina mennään vasta sit ku jotaki on tapahtunu.
- J Kyllä kyllä

Riskitekijänä tungoksessa ja ruuhkassa H1:n puheessa ilmenee päihtyneet ihmiset. Päihtynyt kävijä voi tungoksessa ajautua keskelle ihmismassaa aiheuttaen muiden keskuudessa häiriötä toiminnallaan. Järjestyksenvallvonnan kannalta haasteen häiriöön puuttumiseen tuo häiriön aiheuttajan vaikea tavoitettavuus ruuhkaisessa paikassa. H1:n tavoin H4 kertoo ihmismassassa toimimisen haasteista järjestyksenvallvojan työn kannalta.

- J Joo, no tässä tulee siihen vielä jatkokysymyksenä, minkä oikeestaan olin kirjottanu, mutta unohin kysyä muun tiimellyksessä, tämmöseen yleisömassaan jos mennään nyt niinku takas ihan tämmösiin konkreettisiin uhkiin, niin kymmenentuhatta ihmistä tai kymmeniätuhansia ihmisiä verrattain pienellä alueella niin se ihan niinkun yleisömassa, mitä haasteita tai riskejä siihen liittyy turvallisuuden tuottamisen kannalta?
- H4 Ööm ... No lähtökohtasesti tämmösen ihmise- ihmismassan valvonta on jo hankalaa jollet sä pääse yhtään korkeammalle, elikkä siinä samassa tasossa niin on hyvin vaikeeta valvoa, valvoa, valvoa sitä massaa ja toinen on se, että ellei siinä .. massassa tai massan lähettyvillä oo yhtään järjestyksenvallvojaa, joka tarvittaessa sitte siihen pystyy puuttumaan niin sitte siinä etäisyydet kasvaa äkkiä ja toiminta-aika pitkäks, että jos tarvitsee
- J Siis vaikka massan keskelle?
- H4 nii massan keskelle tarvitaan ensiapua tai muuta, muita toimenpiteitä niin se toiminta-aika kasvaa ellei .. ellei sitä saada .. tai mieluiten, että siinä oli reaktioaika olis sillon lyhyempi jos sitä valvottais myös
- J Mm
- H4 lähempää, ettei pelkästään massan ulkopuolelta
- J Mm .. Mitä niinku .. tai tota .. se massa oikeestaan mua sinänsä tässä niinku täällä taustalla kiinnostaa ni ihan niinku konkreettisia asioita, millasia asioita ihmismassan keskellä tai se ihmismassa itsessään voi sun kokemuksen mukaan aiheuttaa? Tai et mitä siellä voi, tietysti tapahtua voi aina taas mitä tahansa, mutta ..
- H4 Kyllähän se lähtökohtasesti varsinki ku ollaan Suomessa, niin Suomessa on totuttu siihen, että jokasella on se oma tila ja se ei tarvitse se kun se yks, joka

on siellä ahdistuneena .. joka lähtee itelleen tilaa niin se massa rupee elämään ja se voimistaa ite itteensä se massa kun se ei ymmärrä mistä se lähtee liikenteeseen se, se, se alkuperäinen liike elikkä tota jos näin on niin siihen tarvii siihen alkuperäseen liikkeeseen puuttua, sitä massaa on muuten hyvin vaikea hallita

Ihmismassa itsessään näyttäytyy katkelmassa uhkakategoriana, jolle ominaista on sen vaikea valvottavuus. Massaa on vaikea valvoa ulkoa päin. Suuren ihmisjoukon keskellä ilmenevää häiriötä tai ongelmaa on vaikea havaita ja vielä vaikeampaa on kyetä puuttumaan siihen ajoissa. Mikäli massan seassa ei ole järjestyksenvalvojaa lähellä häiriötä, voi avun saaminen paikalle kestää pitkäänkin. Esimerkkinä ihmismassan keskellä aiheutuvasta häiriöstä H4 mainitsee mahdollisuuden, jossa yksittäinen henkilökkin voi ahdistuessaan ihmispaljoudesta aiheuttaa ongelmia pyrkiessään tekemään tilaa itselleen. Mikäli häiriöön ei ehditä puuttumaan ajoissa, voi ongelma kumuloitua suuremmaksi, hallitsemattomaksikin liikkeeksi massan keskuudessa.

- J -- Mutta jos sä niinku kelaat niinku tollasii [esimerkkifestivaali 1:n] tai [esimerkkifestivaali 2:n] kaltaisii isoja tapahtumia niin.. tai nimenomaan nyt niitä ni ootsä miettiny millaset ois niinku isoimmat riskit tai uhat tai mitä semmosii niinku haasteita tai haastavii tilanteita järjestyksenvalvojan näkökulmasta liittyy tommosiin vaikka näihin kahteen festariin?
- H2 Ööm.. Ne on vähän eri tyyppisiä. Et [esimerkki 1:ssä] on mun mielest enemisommat riskit siinä niinku jos tulee joku iso tilanne siellä, et pitää saada jengi evakuoituu. Ne on aika pienet ne reitit, mitä siellä kulkee.
- J Joo
- H2 Ja... Mikähän nyt [esimerkki 2:ssa] vois olla isoin riski? Kai se liittyy- ne liittyy useimmiten varmaan siihen niinku on paljon ihmisiä samas paikassa ja jos siin tulee joku semmonen syy minkä takii kaikki ihmiset lähtee esimerkiks samaan suuntaan, siel voi pienemmät jäädä puristukseen. Ne on varmaan tommosia ne isoimmat riskit, mitä siel yleisesti voi saada tapahtumaan.

H2 pohtii kulkuväylien ahtautta riskitekijänä esimerkkifestivaali 1:n kohdalla. Vaikeahkosti saavutettavissa olevalle tapahtuma-alueelle johtaa rajallinen määrä kulkuväyliä, jotka voivat muodostaa ongelman, mikäli syystä tai toisesta tuhannet ihmiset joutuisivat poistumaan alueelta yhtäaikaisesti. Esimerkkifestivaali 2:n kohdalla tungos itse tapahtuma-alueella voi tuottaa riskinsä siellä oleileville kävijöille. Samansuuntaisia ajatuksia tungoksesta esittää myös H5

- J No tota siitä huolimatta, et ollaan aika mukavas asiakaspalvelutyössä niin mun mielenkiinto osaltaan kohdistuu sit kuitenkin siihen kolmeen prosenttiin tai jos mennään sun tolla tilastoinnilla ni, ni sitte ne kolme prosenttia, mitkä ei välttämät sit oookaan niin kivaa hommaa niin ootsä koskaan aatellu

- tommosta .. [esimerkkifestivaalien] tai minkä tahansa ison, ison festarin kannalta millasta niinku millasia konkreettisia uhkia tollasiin tapahtumiin saattas liittyä .. tai liittyy?
- H5 .. Asiakkaitten kannalta?
- J Asiakkaiden kannalta tai ihmisten kannalta yleisesti ottaen
- H5 .. No ehkä se kun liian paljon väkeä ahtautuu isolle alueelle ni sit se väkimassan liikkuminen siellä alueella
- J Joo
- H5 et se on ehkä se suurin siinä ja pois alueelle meno tai varsinki sieltä poistuminen
- J Mm
- H5 [Esimerkki 1] nyt on hyvä esimerkki, monta vuotta ollu pyörätiellä ja kävelytiellä ni ehkä siellä ne suurimmat ongelmat tapahtuu, ei siellä itse varsinaisesti alueella
- J Mitä se niinku väenpaljous voi aiheuttaa tai mitä sä oot esimerkiks nähny, et se aiheuttaa? Onks tullu vastaan ihan konkreettist niinku?
- H5 No o- on siel jotkut jotain paniikkikohtauksia saanu ja .. sitte .. siihen isoon massaan mahtuu aina noita juoppoja ni yks aiheuttaa pienen nujakan ni sinne menee helposti toinen ja kolmas vähän sekaan ja sit se vähän saattaa kärjistyä jossain vaiheessa .. Alkoholi ja liian paljon porukkaa pienel alueella ni...

Esimerkkifestivaali 1:n kulkuväylät ovat ruuhkaiset ilman H2:n mainitsemaa mahdollista evakuointiakin kävijöiden saapuessa alueelle ja poistuessa sieltä. H5 kokee, että tämä tuottaa jopa suurempia ongelmia, kuin mitä itse tapahtuma-alueella yleensä tapahtuu. Tungos voi tuottaa ihmisille paniikkia ja ahdistusta. Päihtymyksen vaikutus häiriöihin käy myös ilmi. Ruuhkassa useat päihtyneet henkilöt voivat H5:n pohdinnassa saata aikaan laajempiakin ongelmia nujakoidessaan keskenään. H5:n havainnot ovat hyvin samansuuntaisia kuin edellä mainitut H4:n havainnot.

H3 tarttuu myös alkoholiin, mutta itse väkimassaan liittyvien ongelmien sijaan kohdistaa ensin huomionsa enemmän yksittäisten ihmisten aiheuttamiin häiriöihin.

- J -- mut semmosii niinku konkreettisia asioita, jos mietit vaikka [esimerkki 1:tä], ni millasia asioit siel tapahtuu? Mitkä tänä vuon on esimerkiks aiheuttanu tai sä oot miettiny, et on voinu aiheuttaa uhkatilanteita .. tai jonkinlaisia riskejä?
- H3 No ihmisethän siellä nauttii aika paljon pähteitä, alkoholia ja huumausaineita. Niiden mukana tuomat lieveilmiöt, pahoinpitelyt, ryöstöt, raiskaukset, näpistyksset .. raiskaukset, vahingonteot .. et ku puhutaan niin ison kokoluokan tapahtumasta ja vaikka sinne joutuu sisään muutaman euron maksaanki, ni se kuitenkin houkuttelee sinne erilaisia ihmisiä erilaisista lähtökohdista, että ..

H3:n havaintojen mukaan päihtymys aiheuttaa tapahtumissa erilaisia lieveilmiöitä ja siten myös rikoksia. Alkoholin ohella myös huumeilla on osansa päihderepertuaarissa. Suuressa tapahtumassa

kävijöiden joukkoon mahtuu runsaasti erilaisia ihmisiä, jotka voivat toimia päihtyneenä hyvinkin eri tavoin ja aiheuttaa siten turvallisuusriskejä. Tiedustelllessani H3:n ajatuksia yleisömassaan itseensä liittyen avaa hänkin ajatuksiaan väenpaljouden aiheuttamista vaaroista.

- J Miten sun mielest tommoset niinku festarit, mennään vaik se [esimerkkifestivaali 1] edelleen niinku esimerkkinä, miten siel niinku ollaan varauduttu, tottakai turvallisuusorganisaatio, mut esimerkiks niinku yleisömassan liikkeet, miten se- niinku miten siihen varaudutaan sellasiin asioihin? Miten se näyttäytyy niinku kenttätyöntekijälle?
- H3 No nyt ainki jos tätä vuotta peilaa ni ... noita sisäänkulkujia oli levennetty ja sielt oli poistettu kaikkia esteitä .. opastuskylttejä oli lisätty, mikä on todella hyvä juttu ja nyt tänä vuonna ainakin isosti niin järjestäjä oli panostanu, että esimerkiks wc:iden yläpuolella on iso pallo, mikä näkyy satojen metrien päähänja... tottakai ku kolmekymmentäviis ihmist- kolmekymmentäviistuhatta ihmistä liikkuu pienellä alueella niin se laittaa paikat tukkoon ja .. ollaan kuitenkin silleen haastavalla alueella mikä ei ihan välttämättä sovi, sovi niin hienosti isoon yleisötapahtumaan, niinkun esimerkiks [suuri tapahtuma-alue], mikä on suunniteltu ihan, ihan sitä varten, että siellä järjestetään isoja tapahtumia

H3 kertoo huomioineensa esimerkkifestivaali 1:n parannetut järjestelyt peilaten kokemuksiinsa aiemmista kerroista. Vaikka väkimassan liikkeet voivat aiheuttaa riskejä ja uhkia, niitä voidaan kuitenkin hallita esimerkiksi rakenteellisilla järjestelyillä, kuten kulkuväylien riittävällä leveydellä sekä opasteilla alueella. Esimerkkifestivaali1:n tapahtuma-alue ei kuitenkaan ole varsinaisesti tarkoitettu suuren tapahtuman järjestämiseen ja on siten haasteellisempi ympäristö kuin alue, joka on varta vasten suunniteltu tällaiseen käyttöön. Samankaltaisista rakenteellisista ratkaisuista ihmismassan hallinnassa puhuu myös H4.

- J -- niinku ihan rakenteellisesti festarit, aidotukset, aitaukset, lavarakenteet, vastaavat, miten paljon ja miten iso merkitys semmosil on niinku sen turvallisen festivaalin tai tapahtuman kannalta ja miten niihin .. mitä niinku niis pitää ottaa huomioon sun mielest järjestyksenvalvojana ja .. et sellaset asiat pelaa? Vaikka ihan puhutaan suuret yleisömassat [esimerkkifestivaali1:ssä] kolkytviistuhatta edelleen ihmisiä .. sen massan liikkeet ja vastaavat?
- H4 Ööm näillähän on siis iso merkitys valvonnan kannalta ja yleisön hallinnan kannalta, elikkä tota rakenteilla pystytään suurilta määrin ohjaamaan ihmisiä joita ei tarvii sitten niin sanotusti käyttää työvoimaa sen ohjaamiseen tai valvontaan, elikkä tota se mikä voidaan korvata järjesty- järjestyksenvalvoja joka voidaan korjata- korvata aidalla niin se kannattaa sillä korvata, että yleensä, yleensä työntekijöitä on vähemmän ja aitoja riittävästi, elikkä kyä noin niinkun rakenteellisesti kannattaa suunnitella sen mukaisesti, että .. se valvonta ois mahdollisimman helppoa

H4 pitää rakenteellisia ratkaisuja väenpaljouden kontrolloinnissa jopa tärkeämpinä kuin järjestyksenvalvoja. Hänen näkemyksensä mukaan työntekijöitä on tarpeetonta käyttää sellaisissa tehtävissä, joissa rakenteellisilla ratkaisuilla voidaan saavuttaa sama, ellei parempikin lopputulos ihmismassan ohjaamisessa. Kun rakenteelliset ratkaisut ovat kunnossa, on itse järjestyksenvalvontakin helpompaa. Näin H4 tulee muodostaneeksi sinällään huvittavan kategoriaparin järjestyksenvalvoja-aita, joka sijoittuu laajemmin järjestyksenvalvonnan kategoriakokoelmaan. Kategoriapari mahdollistaa kuitenkin vertailun sen perusteella, onko tilanteessa järjestyksenvalvonnan päämäärien kannalta olennaisempaa käyttää rakenteellista ratkaisua työntekijän sijaan.

Konkreettisen uhkatekijöiden ja haasteiden kategoria jakautuu haastateltavien puheessa kategoriapariksi yleisömassa-yksittäinen häiriön aiheuttaja. Parit eivät kuitenkaan asetu toistensa vastakohtiksi. Esimerkiksi H4:n ja H5:n katkelmissa yksittäiset häiriötä aiheuttavat kävijät voivat aiheuttaa ongelmia suurelle massalle ja massan aiheuttamat ongelmat voivat siten kumuloitua suuremmiksi ja vaikeasti hallittaviksi. Toisaalta yksittäiset ihmiset voivat aiheuttaa vakavaakin vaaraa muille ilman tungostakin. Ihmismassan aiheuttamia ja toisaalta sille aiheuttamia uhkaskenaarioita täydentävät haastateltavien huomiot yleisötilaisuuksien rakenteellisista olosuhteista. Erimerkiksi luvun ensimmäisessä katkelmassa H1 tuo esiin huomionsa esimerkifestivaali 1:n esiintymislavojen sijoittelusta. Huomion kohteena haastateltavien puheissa nousevat esiin myös kulkuväylät, opasteet ja hyvinkin käytännönläheisenä esimerkkinä wc-tilojen sijoittelu. Kun tapahtuman kannalta merkittävät rakenteelliset ratkaisut eivät itsessään aiheuta esimerkiksi ihmismassan liikkumiselle ongelmia, on tapahtumassa silloin yksi uhkatekijä vähemmän.

Haastateltavien havainnot yleisötilaisuuksien konkreettisista uhka- ja riskitekijöistä piirtävät kuvaa järjestyksenvalvojan Walmsleyn (2004, 45) esittelemästä kontekstuaalisesta ulottuvuudesta. Tapahtuma-alueen ominaisuudet, konkreettiset rakennelmat ja niiden sijoittelu sekä ihmismassa muodostavat yhdessä sen kontekstin, jossa järjestyksenvalvojan on kyettävä työskentelemään. Milgram (1984, 291) kutsuu ympäristöön, erityisesti kaupunkeihin liittyvien havaintojen ja niistä muodostuneiden representaatioiden jäsentämistä mentaalikartan (*mental map*) muodostamiseksi. Yleisötilaisuuden tapahtuma-alue muodostaa ikään kuin tilapäisen kaupungin, jonka ominaisuuksina haastateltavien mainitsevat rakenteet ja kulkuväylät sekä ihmismassa piirtyvät. Tämä kartta puolestaan toimii työkaluna, jonka avulla järjestyksenvalvojat navigoivat toimintaympäristössään.

Ylivoimainen uhka

Viimeisenä uhkakategoriana käsittelen haastateltavien ajatuksia hypoteettisesta, massiivisesta tai katastrofaalisesta tapahtumasta. Haastatteluissa olen käyttänyt esimerkkeinä tällaisista tilanteista suurta väkivallan tekoa, kuten pommi-iskua tai aseellista hyökkäystä sekä luonnonkatastrofia. Samalla tiedustelen heidän kokemuksiaan siitä, miten he kokevat tällaisiin tilanteisiin valmistauduttavan tai varauduttavan. Haastateltavistani H5 keskusteli aiheesta ainoastaan hyvin suurpiirteisesti, enkä siten valitettavasti ole voinut hyödyntää hänen ajatuksiaan tästä aiheesta.

- H1 --tota noin niin- mähän oon tehny myös semmosen, et mä olin puoli vuotta tota [Yhdysvalloissa] mun sukulaisissa ja mä tein keikkaa sille paikalliselle amerikkalaisen jalkapallon- elikkä... vähän suhteilla mentiin
- J Joo
- H1 mut kuitenkin, että halusin nähdä et miten sielä hommat hoidetaan ja ku oli luvut ja kaikki saatu niin mä olin paris niitten pelissä, jotka on suomen mittakaavassa ne olis niinku järkyttävän isoi keissejä.
- J Joo
- H1 Elikkä siellä se on normaali jalkapallopeli, mutta siel on satatuhatta ihmistä
- J [päälle] Paljon siel on yleisöä?
- H1 mahtu areenalle ja sitte vielä on kaikki kolme n- niinku isoo parkkialuetta täys ja sitte ihmisiä kättelee niinku screeniltä – niinku semmonen kuuskyttuhatta kättelee screenilt peliä ihan vierestä, et ne on tunnelmas mukana. Niin siellähän on se, että ne pelkää, että sinne yleisöön isketään. Me ei Suomes täällä vielä ees tajuta semmost ongelmaa, että meil on se kaksytneljäthatta ihmistä, et kuinka helposti tohon sais jonkun pommin tai jotaki.

H1 vertaa kokemustaan Suomen ja Yhdysvaltojen välillä siitä, miten esimerkiksi suureen väkivallan tekoon on varauduttu. Hänen mukaansa Yhdysvalloissa varautuminen on paremmalla tasolla siinä missä Suomessa hän kokee varautumisen puutteen olevan ongelma.

- J -- mutta viimeinen- mut mennään siihen ku sä nyt alotit. Ylipäättään niinku puhuttiin noista aiemmin uhista, ehkä vähän palaten siihen- ja tottakai sen yleisömassan aiheuttamat, niinkun itselleen aiheuttamat uhat
- H1 Mm
- J tungos ja siellä riitely. Mut nimenomaan ootsä miettiny ja- tai mite- miten paljon sä oot miettiny tämmösii niinku, puhutaan isoista väkivallan teoista tai sitte esimerkiks olitko silloin Sonispheressä:ssä 2010⁸?
- H1 Joo
- J Niinku ei tarvii olla väkivallantekokaan vaan tämmönen niinku muu

⁸ Vuonna 2010 voimakas syöksyvirtaus osui Porissa järjestettyyn Sonisphere-festivaaliin aiheuttaen loukkaantumisia sekä yhden ihmishengen. (Yle 8.8.2010, HS 13.8.2010). Vaikka olen halunnut jättää nimeämättä haastatteluiden esimerkkipäiväalit 1 ja 2, Sonisphere-festivaalin tapahtuman saaman mediahuomion vuoksi koen se nimeämisen järkevämpänä kuin nimen kertomatta jättämisen.

H1 Mm
 J iso katastrofaalinen mahdollinen niinku tapahtuma
 H1 kyllä
 J tai...
 H1 Että mitä mä oon niinku miettiny semmosista?
 J [päälle] No tavallaan miten niinku uhat, et pyöriikö ne päässä ja samalla et mitkä ne paukut sitte yksityisen puolen ihmisillä on on toimia? Jos aatellaan nyt vaikka [Esimerkkifestivaali 1:ä tai 2:a?]
 H1 No sanotaanko, että tota... jos tulis tämmönen tilanne, että... ite henkilökohtasest tai joku radion kautta, että... nyt on niinku joku pommi ihan oikeesti yleisön joukossa, niin... kyllä mun velvollisuuden tunne iski siinä että mun o- mun tehtävä on mennä ja hoitaa se helvettiin sieltä... Koska tota noin niin... mul on ittellä kaks viistoistvuotiasta, kuustoist ja seittemäntoist vuotiaat tyttäret, jotka käy näil festivaaleilla... et jos siel löytyis joka festivaalilt joku semmonen, joka ajattelee samal tavalla, että se yleisömassa on hänen vastuullaan... tapahtu sit mitä tahansa kuinka ikävää tahansa, niin se menis ja tekis eikä juoksis karkuun... Niin mä eläisin helvetin paljon niinku rauhallisemmin joka kerta kun ne on jossaki festivaalilla tai yleises tapahtumassa.

Vaikka H1 kokee hypoteettiseen pommi-iskuun varautumisen olevan puutteellista, ilmaisee hän kokevansa velvollisuudekseen tavalla tai toisella toimia tilanteessa pommi-iskun estämiseksi tai vähintään muita suojellen. H2 on H1:n kanssa samoilla linjoilla tällaiseen tapahtumaan valmistautumisesta, mutta on toisaalta hyvin eri mieltä omasta toiminnastaan, mikäli kohtaisi esimerkiksi aseellisen hyökkäyksen.

J --nyt evakuoinneista puhuttu ja vastaavista, niin onks sulla niinku käyny mielessä, et esimerkiks Euroopassa erinäisten ikävien yleisötilaisuuksiin kohdistuneiden iskujen tai yritysten myötä niinku et mikä Suomessa- ootsä miettiny tällasia isoja väkivallantekoja tai toinen vaihtoehto nimenomaan on et esimerkiks Sonispheressä:ssä 2010 ku iski se kova puhuri tonne Kirjurinluodolle, niin miten, ootsä miettiny semmosii, ootsä valmistautunu tai koskaan niinku valmistanu ittees henkisesti ja onko semmosesta puhuttu?
 H2 Ei sitä niinku turvajohdon kanssa me ei, ei, ei oo puhuttu, mut usein niitten työkavereitten kanssa tai sen työparin tai ketä siinä nyt sattuu olemaan, ni on sitä niinku tullu esiin useillaki festareilla, et mitä jos tulis joku pommi-isku esimerkiks?
 J Mm
 H2 Et mitä tota, mitä siinä sit tekis... ja oikeestihan se vastaus on varmaan se, et lähtis vaan pois sieltä

H1 ja H2 esittävät toimintavalmiudestaan hyvin erilaiset tulkinnat ja siten tulevat pohtineeksi oman institutionaalisen kategoriajäsenyytensä vahvuutta. H1 kokee vahvasti velvollisuudekseen tehdä mitä vain, jotta hypoteettinen väkivallanteko epäonnistuisi. Kuitenkin järjestyksenvalvojaa

voimakkaammin velvoittavana kategorijäsenyytenä hän mainitsee isyytensä. Vedoten vanhemman velvollisuuteen suojella lapsiaan hän toivoo myös muiden järjestyksenvalvojen kokevan velvollisuudekseen toisten ihmisten suojelun. H2 sen sijaan ulkoistaa itsensä järjestyksenvalvojan kategorian velvollisuudesta tällaisessa tilanteessa rinnastaen itsensä ennemmin festivaalin kävijöihin tai ”suojeltaviin”, jotka tilanteen sattuessa pakenevat paikalta. Jatkan vielä tiedustelua H2:n kokemuksista tällaisiin tilanteeseen valmistautumisesta.

- J Onks koskaan millään tavalla missään niinku valmistettu tai ylipäätään niinku kukaan kertonu mitään mitä pitäs tehdä semmosessa tilanteessa?
- H2 Ei oo. Ei oo tullu sellast tilannetta, et ois kukaan keskustellu sellasest tilanteesta millään tavalla
- J Oisko sun mielest ylipäätään niinku festivaalien järjestyksenvalvojalle tarpeellista tietää tai oppia toimintamalleja tollasis tilanteissa? Onks se järjestyksenvalvonnan tehtävä vastata sellases tilanteessa turvallisuudesta vai onko se poliisin asia?
- H2 [rykäisee] Kyl mä luulen, et se menee siin vaiheessa sinne poliisin puolelle. Mä en tiiä, et mitä se laki sanoo, et pitääkö järjestyksenvalvojan turvata asiakkaita tommoses tilanteessa.
- J Mm
- H2 Sä tiiät ehkä sen paremmin, mut tota...
- J Eihän siel laissa lue mitään mistään semmostest suoraan...⁹
- H2 Niin mut eihän järkkärillä nyt oo resursseja sit mitään oikeita aseita vastaan ruveta tekeen mitään... jos on niinku oikeesti piru merrassa niin sanotusti
- J Mm
- H2 Kyl noi luonnonkatastrofeja ja myrskyi vastaan ni siihenhän nyt varmaan ihmiset pystyy semmoset ketkä nyt normaalistiki toimii rauhallisesti tilanteissa ni pystyy toimii ihan samallai- samallail ku muussaki tommoses tilanteessa mitä saattaa tulla vastaan, mut sit noi tommoset terrorihommat, ni emmä usko et siel löytyy oikeesti semmosta hirveen kylmähermosta tyyppiä siin vaiheessa mikä tekee niinku pitäs tehdä

H2 tekee pesäeroa suuren väkivallanteon ja luonnonkatastrofin välille suurina uhkina. Siinä missä työkalupakki voi ammottaa tyhjiyttään pommi-iskun kohdatessa, voi hän kuitenkin hyvin kyetä toimimaan tarvittavalla tavalla esimerkiksi myrskyn iskiessä, kuten kuka tahansa, joka kykenee tällaisessa tilanteessa toimimaan rauhallisesti. H2:n kertoma siitä, ettei hän ole järjestyksenvalvojana saanut esimerkiksi tapahtumien turvallisuusjohtolta ohjeita tai koulutusta esimerkiksi pommi-iskua

⁹ Laissa Järjestyksenvalvojista 1999/533 2§:a on säädetty järjestyksenvalvojan tehtävän olevan ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan. 3§:a säädetään järjestyksenvalvojan toiminnan periaatteista, joiden mukaan toiminnassa on asetettava etusijalle sellaiset toimenpiteet, jotka edistävät yleisön turvallisuutta.

varten tukee H1:n kokemusta valmistautumisen puutteellisuudesta. Keskustelu tällaisesta uhasta on jäänyt pelkästään työkavereiden väliseksi puheeksi. Samankaltaisesta kokemuksesta kertoo myös H3.

- J Joo, no tota sit siitä ehkä vähän eteenpäin jos aluks puhuttiin jo noista niinku vakavemmista uhkista ni onko, onko mitenkää niinku, miten on valmistauduttu siihen tai onko koskaan puhuttu tämmösistä isoista massiivisista vaikka väkivallanteoista tai jos aatellaan vaikka sillon S:ee 2010, iso syöksyvirtaus siihen ni, ni onko semmisiin koskaan koulutettu tai niinku valmistettu tuolla tapahtumissa millän tavalla?
- H3 Ei, todella huonosti, että .. toivoisin, että kuitenkin tämmöset tilanteet kun ne tapahtuu niin ne tapahtuu yllätten. Esimerkiks sitä Sonispheren tapahtumaa kukaan pystyny ennustaan, eikä siitä sen syöksyvirtauksen muodostumisesta tullu minkäänlaisia merkkejä ja sitte ku tapahtu mitä tapahtu ni sitä tilannetta on hyvin vaikee lähtee yksittäisenä henkilönä korjaan, kun ei ymmärretä miten se ryhmä sitte välttämättä tämmösessä yllättävässä tilanteessa käyttäytyy .. et niinku toivoisin just semmosta ratkasumallia, että tulis tämmösiä niinku erikoisempia ja koulutetumpia ryhmiä, jotka sitte ottais tässä tilanteessa vastuun ja kun aletaan suunnitteleen tämmöstä tapahtumaa ni siinä vaiheessa tiedetään jo, että pystytään tämmöstä niinku valmiutta hyödyntään
- J Ylipäätään jos aatellaan vaikka nyt se Sonisphere on varmaan todella lähellä ollu semmosta niinku massiivista evakuointitilannetta, viiskytuhatta ihmistä, niin onko yhdessä tapahtumassa tai ylipäätään tapahtumis missä sä oot työskennelly ni käyty esimerkiks semmosta läpi, et kuka johtaa evakuoinnin ja miten evakuoidaan?
- H3 Ei
- J Hätäpoistumistiet osotetaan mutta ...
- H3 Osotetaan kyllä, mutta siihen se koulutus sitte siltä osin jääki

H3 korostaa katastrofaalisten tilanteiden olevan yllättäviä. Ilman kunnollista valmistautumista yllättävässä tilanteessa yksittäisen järjestyksenvalvojan on vaikea toimia, mikäli yhteistä toimintamallia ei ole. Yllättävien tilanteiden varalle hän toivoisi myös erityisesti koulutettuja työntekijöitä, joilla olisi parempi toimintakyky, kuin ”rivityöntekijällä”. Toimintamallien puuttumisesta kertoo myös H4.

- J -- jos aatellaan, et [esimerkkifestivaali:ssä] on se kolmekymmentäviistuhatta ihmistä plus työntekijät, eli varmaan nelkyttuhatta ihmistä ja se pitäs syystä tai toisesta evakuoida mahdollisimman nopeesti niin sä äsken nyt jo sanoit, että oikeen koskaan ei oo käyty läpi sitä, et, että miten se käytännössä tapahtuu, mut onks niinku millanen käsitys sul on miten semmoseen on varauduttu ja miten- millanen niinku ymmärrys sul on siitä miten tommonen, niinku ihan työntekijänä, nelkyttuhatta ihmistä saadaan evakuoitua vaikka [tapahtuma-alueelta] tai mistä tahansa festivaalialueelta pois?
- H4 Se on-

- J [päälle] Käydäänkö semmosii niinku läpi?
H4 No'o osittain, mutta tota aina välillä tuntuu, että se, että osotetaan lähin hätäpoistumistie tai vastaava niin se on tietysti osa sitä totuutta, mutta, se että miten, miten se väki saadaan siinä kohtaa liikkeelle ja tietyssä suhteessa kuka sitä toimintaa johtaa ja miten se viestiliikenne toimii yksittäisten järjestyksenvalvojien välillä isolla alueella, niin se on jäänyt hiukan avoimeks, että tota se viesti saadaan- esimerkiks koko alueen tyhjennys alueen saadaan riittävän nopeesti tai riittävän nopeesti, mutta varmasti kulkemaan sinne kelle sen tarvittee ja heillä on tarvittavat ohjeet
- J Mm
H4 tämän tapahtuman keskeyttämiseen ja tyhjentämiseen tai vastaavaa

Sen lisäksi, että H4 toivoo selkeämpien toimintamallien kehittämistä tai kouluttamista esimerkiksi evakuointitilannetta varten, hän yhtyy H3:n ajatuksiin syvemmästä perehdytyksestä suurissa uhkatilanteissa toimimiseen, toivoen, että tällaista järjestyksenvalvojilta voitaisiin myös tulkintani mukaan viranomaistaholta vaatia.

- H4 Ei se välttämättä huono olis ainakaan, että vaadittais osalle henkilöstöä tämmömen koulutus, että olis .. joukkojenhallintapuolen lisäkoulutusta tai väkivallan laajempaa niin sanotusti voimankäyttökoulutusta kuin tämä nykyinen .. kakstoista tuntii ku paljonko tää on?
- J Kolkytäkakstuntii
H4 Niin niin, mutta lisävoimankäyttö¹⁰
J Lisävoimankäyttö?
H4 Lisävoimankäyttö
J Lisävoimankäyttö on se kakstoista
H4 Kakstoista tuntia niin
J Tai kaheksan
H4 Nii, joka tapauksessa tämä niin se, että olis laajempi osuus, joka ei välttämättä olis pakollinen, mutta yhtälailla pakollinen kun aikanaan oli tämä, että lisävoiman käyttö on tietyllä määrällä tai poliisi voi vaatia, että tietyllä määrällä tää on suoritettu niin
- J Joo
H4 että isossa organisaatiossa olis esimerkiks tietty määrä henkilöitä jolla on joukkojenhallintaan tai suurempiin
J Joo
H4 tai suurempiin onnettomuuksiin reagoimiskoulutusta

Epätietoisuus siitä kuinka mahdollisen suuren katastrofin tapahtuessa tulee toimia leimaa kaikkia puheenvuoroja. Pommi-iskun tai luonnonkatastrofin mahdollisuus on omanlaisensa itsestään selvyys, jonka mahdollisuus hyväksytään. Huolta haastateltavissa herättävät enemmän toisaalta kokemus

¹⁰ Lisävoimankäyttö eli voimankäytön lisäosa (Sisäministeriön asetus 209/2007) on vapaaehtoinen lisäkoulutus järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen syventämiseksi.

varautumisen puutteesta ja toisaalta vielä enemmän se, kuinka järjestyksenvalvojan kategorian velvollisuudet muiden turvaamisesta voidaan täyttää, mikäli riittäviä toimintamalleja ei ole koulutettu. Erityisesti H1 ja H2 esittävät pohdinnoissaan poikkeavia näkemyksiä järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyteen ja sen velvollisuuksiin. Vedotessaan vanhemmuuteensa ja sen velvoitteisiin, H1 asettaa järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden isyyden taustalle, kokien jälkimmäisen vielä ensimmäistä velvoittavampana mahdollisen väkivallanteon estämiseksi. Juhila (2012a, 207–208) Saksiin viitaten nimeää tällaisen toiminnan kategorioiden positioinniksi, jossa kategoriajäsenyydet asetuvat hierarkkisesti suhteessa toisiinsa. H1:n katkelmassa positioinnin taustalla näyttäytyvät ne moraaliset odotukset, joita hän kummallekin kategorialle asettaa. Samalla hän ilmentää omaa tilanteista identiteettiään, johon isyys kiinteästi liittyy, osana sitä järjestyksenvalvojan kategoriaa, johon hän ilmaisee kuuluvansa.

H2:n näkemys toimintavelvollisuudesta on jo aiemmin mainitusti hyvin erilainen. Juhila (2012a, 222–223) esittää poikkeavan kategoriajäsenyyden voivan edellyttää selontekoja. Samalla syntyy neuvottelu kategoriajäsenyyksien edellyttämistä vastuista (em. 222). H2 kiistää mahdollisessa suuressa väkivallantilanteessa järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyytensä positioiden itsensä osaksi niitä, jotka todennäköisemmin poistuisivat terrori-iskun tapahtuessa paikalta. Näin hän siis ilmaisee poikkeavuutensa ensisijaisesta kategoriajäsenyydestään ja sen velvoittavuudesta. Hän pohtii kuitenkin sitä mikä todellisuudessa olisi järjestyksenvalvojan laillinen ja siten institutionaalinen velvollisuus toimia tällaisessa tilanteessa. Vedotessaan järjestyksenvalvojan puutteellisiin resursseihin vakavan väkivallan kohtaamiseen hän kuitenkin kallistuu kannalle, jossa järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyys ei voi edellyttää toimintaa aseellisen uhan edessä. Resurssipulaan vetoaminen näyttäytyy Juhilan (2012b, 136–137) tarkoittamana oikeuttavana selontekona, jolla H2 perustelee toimintansa. Järjestyksenvalvojan velvollisuuden turvallisuuden tuottajana kiistäminen näyttäytyy H2:n pohdinnassa toisaalta tuomittavana suhteessa lailliseen velvollisuuteen, mutta resurssipula ja toisaalta myös poliisin viranomaisvelvollisuus oikeuttavat H2:n näkemyksen.

Peilaten tämän alaluvun havaintoja kahteen aiempaan, näyttävät haastateltavien ajatukset hypoteettisista suurista poikkeustilanteista ja niissä toimimisesta eroavan toisistaan enemmän, kuin kokemus järjestyksenvalvojan tai yleisötilaisuuden yleisön kohtaamista vaaroista. Esimerkiksi siinä missä H2 esittää resurssien puutteen vallitsevana asiantilana, H3 ja H4 pohtivat koulutuksen lisäämistä poikkeustilanteiden varalle. Jos H2:n näkemystä voidaan tarkastella kategoriajäsenyyden

kiistämisenä tai poikkeavana kategorijäsenyytenä, H3 ja H4 palaavat järjestyksenvalvojan kompetensseihin, haluten ennemmin kehittää niitä riskien varalle.

Työ kouluttaa tekijänsä

John Manzo esittää yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden koulutuksen tason heijastuvan siihen, miten nämä ymmärtävät työnsä eri ulottuvuuksia ja laillisen asemansa (Manzo 2010, 193). alaluvussa Tässä osiossa tarkastelen vielä sitä, miten järjestyksenvalvojat kokevat koulutuksensa suhteessa kategoriseen työnkuvaansa ja etenkin sen institutionaaliseen velvoittavuuteen. Suomessa järjestyksenvalvojan lakisääteinen vähimmäiskoulutus kestää 32 tuntia. Tämän lisäksi voidaan suorittaa erillinen voimankäytön lisäosa ja kaasusumuttimen käyttökoulutus. Lisäosineen koulutus kestää kokonaisuudessaan 47 tuntia.¹¹ Koen koulutuksen käsittelemisen osana järjestyksenvalvojan institutionaalista kategoriaa erityisen merkittävänä, sillä samoin kuin itse työ, on koulutus sidottu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja sen täydentäviin asetuksiin. Vaatimukset koulutukselle ovat siis ylhäältä käsin annettuja. Samoin, kuin edellisessä osiossa, H5:n ajatukset jäivät tästäkin aiheesta uupumaan hänen kertoessaan, ettei muista omasta, yli kymmenen vuotta sitten suoritetusta koulutuksestaan mitään mainitsemisen arvoista.

- J Mm
No jos sä kelaat ylipäättään valmistautumista ja sitä miten järkkäreitä valmistetaan tollasiin haastaviin tilanteisiin ni mitä sä oot mieltä ylipäättään niinku koulutuksesta. Toki kokemus tuo- tai kokemus on osa koulutusta, mut niiku ylipäättäänsä mikä järkkäreil on lakisääteinen... niin mikä- minkä lainen niinku fiilis sul on tai riittääks se? Tai onks se niinku riittävä? Mitä- mitä koulutukses pitäs ottaa huomioon? Ja toinen on tavallaan myös se, että, et niinku miten tapahtumissa briiffataan niitä
- H1 Joo
- J tilanteita varten?
- H1 Joo elikkä totanoinniin, se mitä puuttuu kokonaan JV:n peruskoulutuksesta on sen niinkun verbaalisuuden käyttö. Ööh... On- olen nähny järjestyksenvalvoja, jotka ei uskalla sanoo ihmiselle yhtään mitään
- J Mm
- H1 tai... niinku... mennä siihen ihmiseen sil tavalla niinku juttelun periaatteella... joka on sitte taas yks eskaloituva.
- J Mm
- H1 Elikkä se jol on verbaalit lahjat niin se pärjää vaike- vaikeistki tapauksista ilman niinku mitään sellain et kumpaankaan ei satu
- J Mm

¹¹Sisäministeriön asetukset 209/2007 ja 1121/2010. Vuonna 2017 voimaan tullessa uudessa laissa järjestyksenvalvojan koulutus kaikkine mahdollisine lisäosineen ja voimankäyttövälinekoulutuksineen kestää 66 tuntia (Sisäministeriön asetus 878/2016, Poliisihallituksen ohje järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksesta)

- H1 et se puuttuu sieltä että... Pitäs niinku opetella tai olla jotaki esimerkkejä, että miten- Nythän me mennään niil kolmella hienolla termillä, et kehotukset, käskyt ja sitten nää- mut mitä ne keho- kehotukset on
- J Mm
- H1 tietys tilantees? Sitä ei opeteta. Et sanotaan vaan, että täs on järjestyksenalvoja ja lopeta toi tai jotain muuta... Niin siit puuttuu se semmonen mitä pitäs niit esimerkkejä löytyä jostaki
- J Mm
- H1 Et ihmisil olis niit työkaluja
- J Mm
- H1 valmiiks mietittyjä työkaluja, mitä on jo kentällä koettu eri tilanteis, niitähän olis saatavilla jos niitä haluttais.
- J Mm
- H1 Et se puuttuu kokonaan JV-koulutuksesta. Puhutaan vaan laki- lakipykälästä ja näistä, jotka ei periaatteessa sille yhdelle keltaliiviselle 18-vuotiaalle oo kovinkaan suuri ongelma jossaki kolmenkymmentuhannen ihmisen keskellä
- J Mm
- H1 mikä nyt on lakipykälä. Siellä pidetään ittestä huolta ja niist ihmisistä
- J Mm
- H1 et ei kiinnostuta siitä et jollakin nyt on kaljalasi kädessä... vaikka ei sais olla siellä alueen keskellä, vaan keskitytään siihen olennaiseen, mitä siel oikeesti sattuu tai tapahtuu. Elikkä... näit tämmössii niinku käytännön juttuja puuttuu sielt koulutuksesta.

Katkelmassa H1 esittää kritiikkiä koulutusta kohtaan. Hän ei pidä järjestyksenalvojan lakisäätteistä koulutusta riittävänä eikä sen sisältöä mielekkäänä itse työn kannalta. Erityisesti hän kokee koulutuksesta puuttuvan käytännöllisten esimerkkien kautta työn opettamisen sekä verbaalikaan käytön. Mielenkiintoinen seikka H1:n puheessa on täysin eriävä näkemys H3:n luvussa 6.1 esittämästä ajatuksesta siitä, miten hyvin ja tarkasti työssä noudatettava lainsäädäntö tulee hallita. Siinä missä H3 korostaa lakien hallinnan ehdotonta tärkeyttä, H1 kokee lainsäädännön liiallisen painottamisen johtavan epäolennaisiin asioihin puuttumiseen kenttätyössä. Koulutuksen riittämättömyydestä H1 ja H3 kuitenkin jakavat samansuuntaisen näkemyksen, joskin H3 kiinnittää huomionsa koulutuksen puutteissa juuri siihen teoriaan, jota H1 kokee painotettavan liikaa.

- J Miten sun mielest jos aattelee tommosia, alotetaan nyt vaikka näistä kevyemmistä uhkatilanteista ja haastavist tilanteista ni ylipäättään niinku koulutus, lakisäätäinen koulutus, miten se sun mielest riittää niiden tilanteiden hoitamiseen tai ylipäättään niinkun tommoseen haastavassa ympäristössä toimimiseen?
- H3 Se on tällä hetkellä aivan täysin riittämätön, et jos mä saisin päättää niin voimankäytön harjotteita lisittäis ja keskityttäis siihen, että pääasiassa kuitenkin toimitaan turvallisuusalalla yksin niin tän hetken niin sanotut voimankäytölliset mittariliikkeet niin ne on suunniteltu parityöhön.. ja ...

voimankäyttöä koulutetaan tällä hetkellä ykstoista tuntia¹², et sen määrän sais ainaki kymmenkertaistaa ja teoriapuolelta niin yks päivä ei todellakaan riitä siihen, siihen niinkun tavoteltavaan tasoon

H3:n näkemyksessä koulutusta tulisi pidentää huomattavasti. Mittariliikkeillä H3 viittaa koulutuksessa määrätysti opetettaviin voimankäyttötekniikkoihin. Voimankäytön koulutus on H3:n mukaan sekä määrällisesti riittämätöntä että sisällöllisesti ongelmallista. Hän kokee turvallisuusalan työskentelyn olevan enemmän yksin työskentelyä kuin parityötä. Koulutus ei kuitenkaan tue tätä käytännössä. H3 ei valitettavasti avaa haastattelussa tarkemmin ajatuksiaan, mitä syvempi koulutus esimerkiksi teorian osalta voisi tarkoittaa. Myönnän myös haastattelijana virheeni olematta tarttumatta tarkemmin tähän.

H2:n ajatukset koulutuksen riittämättömyydestä sen sijaan ovat hyvin päinvastaiset H1:n ja H3:n esittämien kanssa. Hän kokee koulutuksen riittäväksi ja painottaa työssä oppimisen merkitystä osana koulutusta työhön.

- J Miten paljon sun mielest koulutus, esimerkiks perus lakisääteinen koulutus, miten hyvin se niinku riittää siihen kenttäduunin tekemiseen?
- H2 Kylhän se riittää, se antaa se- ne perusteet mun mielest siihen mitä siel voi tehdä ja pitää tehdä ja sit suuri- kaikki muuhan se kokemus niinku kaikis muissaki aloilla et se koulutus antaa sen pohjan ja sitte siel kentällä opitaan mitä tehään
- J Mm
- H2 Et kyl mä koen et se riittää, riittää hyvinki ja sitte ne ehkä ne oikeet persoonat tavallaan tulee esiin siellä, mille voi sit antaa vähän vastuullisempiakin tehtäviä ja muita sitte sen duunin kautta niinku kaikis muissaki aloilla

Koulutuksen sijaan H2 painottaa oikeanlaista persoonallisuutta. Koulutus tarjoaa riittävät perusteet siihen, että sopiva työntekijä voi myös edetä haastavampiinkin tehtäviin, mutta tärkeämpää on kuitenkin H2:n mielestä henkilökohtainen sopivuus järjestyksenvalvojan työhön. Samankaltaisen ajatuksen esitti aiemmassa katkelmassa myös H1 korostaen verbaalisten lahjojen merkitystä haastavissa tilanteissa pärjäämisessä.

H4 kertoi ajatuksiaan liittyen järjestyksenvalvojan työn henkiseen kuormittavuuteen jo puhuttaessa järjestyksenvalvojiin kohdistuvista uhista ja vaaroista (s.38–39). Tiedustellessani hänen

¹² H3 viitanee edellisen viitteen mukaiseen voimankäytön lisäkoulutukseen, joka on ollut kestoaltaan 12 tuntia.

näkemyksiään koulutuksesta suhteessa näihin uhkiin ja vaaroihin hän ilmaisee koulutuksen puutteena etenkin uhka- ja vaaratilanteiden jälkikäsitteilyn.

- J Mm. No sit jos palataan siihen koulutusajatukseseen niin ihan tämmösen niinku just tämmöset uhat, väkivallan uhka tai uhat, uhittelu mitä tuolla niinku kohtaa ni onks niihin niinku koulutuksen tasolla, käydäänkö niitä tarpeeks läpi ja valmistetaan niihin niinku ihmisiä tai työntekijöitä kohtaan niitä asioita?
- H4 ... Nyt taas niin pitkä aika koulusta
- J Niin, heh
- H4 että tota, et että tota .. suoraa muistikuvaa ei ole, mutta tota .. kyllähän tietysti asiasta varoteltiin, että tota tietysti .. että kun alalle tulee niin tais olla mainintaa, että.. jonkin sortin maininta väkivallasta ja voimankäyttötilanteista ja uhkailusta ylipäättänsä, mutta se, että ööm .. itse ainakin näen, että ei varsinaisesti tästä debriefingistä ole mainintaa koulutuksessa vaan se on tullu opeteltua itse jälkikäteen

Peilaten siihen, mitä olen aiemmin tässä luvussa tarkastellut, H1:n, H3:n sekä H4:n kokemukset koulutuksen puutteista näyttäytyvät jatkumona samalle ongelmatarinalle, jonka kautta käsittelin järjestyksenvalvojien työssään kokemaa uhkaa. Samalla etenkin H1 laajentaa ajatusta koko yleisötilaisuuden konseptiin pohtiessaan sitä, mikä merkitys lain täydellisellä tuntemuksella on yksittäiselle järjestyksenvalvojalle tekemässä työtään suuren ihmismassan keskellä. H3:n huolena on erityisesti valmius kohdata vastarintaa tai väkivaltaa työtehtävissä. Väkivallan uhkaan liittyy myös H4:n esille nostama väkivallan uhan henkisen käsittelyn kouluttamisen puute.

Aihetta on edellisessä osiossa sivuttu puhuttaessa hypoteettisista suuronnettomuuksista tai suurista väkivallan tilanteista, mutta koulutuksen puute heijastuu haastateltavien kokemuksissa erityisesti konkreettiseen käytännön työhön. Haastateltavien suhde järjestyksenvalvojan koulutuksen luonni mielenkiintoisen vastakkainasettelun sen välille, mitä järjestyksenvalvojan kategorijaäsenyys on ja miten siihen koulutetaan. Haastateltavat ilmentävät läpi haastatteluiden suurta määrää tietoa ja ammattitaitoa, jota järjestyksenvalvojan työssä menestyksekkäas suoriutuminen edellyttää. Haastateltavien kertoman perusteella tuo asiantuntijuus ja ammattitaito ovat kuitenkin käytännössä yksittäisen järjestyksenvalvojan omien kompetenssien ja ammatillisen kehityksen varassa.

Leimaava yhteys H1:n, H3:n ja H4:n puheessa on kokemus koulutuksen irrallisuudesta ja puutteellisuudesta suhteessa käytännön työhön. Kuten on käynyt ilmi, järjestyksenvalvojan työ on institutionaalisesti velvoittavaa ja työtehtävät voivat olla haastavia. Tämän haastateltavat ilmaisevat

tiedostavansa katkelmissa läpi tutkielman. Omaksi haasteekseen muodostuu kuitenkin riittämätön koulutus työssä kohdattavien haasteiden kohtaamiseen. Palaten Juhilan ym. (2012, 61–62) käsittelemiin kategoriaa täydentäviin määreisiin, kokemus riittämättömästä koulutuksesta vastuulliseen työhön asettuu tässä yhteydessä merkittäväksi ominaisuudeksi järjestyksenvalvojan kategorian taustalle. Toisaalta H2:n poikkeava ajatus siitä, miten työ kouluttaa tekijäänsä ja miten jo lähtökohtaisesti oikeanlaisen persoonan omaava henkilö menestyy työssä, korostaa ikään kuin yleistä kompetenssia suoriutua haastavasta työstä myös järjestyksenvalvojan kategorisena kompetenssina.

7. Pohdinta

7.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tulokset

Tutkielmani tavoitteena on tarkastella sitä, miten järjestyksenvalvojat jäsentävät työtään ja itseään turvallisuuden tuottajina suurissa yleisötilaisuuksissa. Vastaukseksi kysymykseeni esitän kaksi keskeistä näkökulmaa:

- 1) Ensinnäkin on mielekästä huomioida se, miten haastateltavat kuvaavat yleisötilaisuuksia haastavina toimintaympäristöinä. Kuvaukset työympäristöstä ilmentävät erilaisia uhkakategorioita ja haasteita, joiden parissa järjestyksenvalvojen on toimittava. Yleisötilaisuusympäristössä järjestyksenvalvojan ensisijainen tehtävä on toimia turvallisuudentuottajana, mutta myös asiakaspalvelijana, ja siten luoda turvallinen tapahtumaympäristö yleisötilaisuuden osallisille.
- 2) Toinen keskeinen jäsennys on se, miten haastateltavat tunnistavat työhönsä liittyvän institutionaalisen ja autoritäärisen aseman ja sen luomat velvoitteet ja ongelmat. Velvoitteiden toteuttamiseksi järjestyksenvalvojan on omattava riittävät ja soveltuvat taidot ja kompetenssit työssään suoriutumiseksi. Näiden täytyminen on hyvän järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden ja järjestyksenvalvojalta edellytetyn roolin ehto. Kuitenkin tietyn rajan ylittyessä, kuten suuren väkivallan teon mahdollisesti tapahtuessa, järjestyksenvalvojan velvollisuudet eivät välttämättä ole ehdottomia vaan ovat neuvoteltavissa.

Analyysissäni olen tuonut esiin haastateltavien järjestyksenvalvojen näkemyksiä ja omakohtaisia kokemuksia siitä, mitä järjestyksenvalvojan työ tässä kontekstissa on. Samalla käy ilmi se, millaisia edellytyksiä haastateltavat ajattelevat järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden sisältävän, jotta yksittäinen järjestyksenvalvoja voi haastavassa työympäristössä toimia. Luvussa 4.2 esittelin Walmsleyn (2004, 45–46) esittämät sosiaalityöntekijöiden työstään jakamien sosiaalisten representaatioiden ulottuvuudet, joita tässä luvussa hyödynnän laajentaessani vastaustani tutkimuskysymykseeni. Käytän ulottuvuuksista neljää keskeisintä, kontekstuaalista, tiedollista, normatiivista ja toiminnallista ulottuvuutta. Viides, sosiaalinen ulottuvuus liittyy sosiaalityössä erityisesti sosiaalityön asiakkaina olevien ihmisten sosiaalisiin tilanteisiin ja siten sen vaikutukseen sosiaalityön toimintaympäristöön (em.). Tästä johtuen rajaan sen tämän tarkastelun ulkopuolelle. Ulottuvuuksien avulla tarkoitukseni on nivoa yhteen ja toisaalta myös eritellä haastateltavien jaettu ja jakamattomia kategorisia käsityksiä järjestyksenvalvojan työstä sekä sen eri osa-alueista. Tarkastelemalla haastateltavien kokemuksia eri ulottuvuuksien kautta ei ole tarkoitus erottaa työn eri

osa-alueita toisistaan vaan pyrkiä luomaan näkymä saman työn eri aspekteihin. Walmsley korostaa sosiaalisten representaatioiden ulottuvuuksien metodologisen tarkoituksen olevan (sosiaali)työn käytäntöjen selventäminen ja ymmärryksen lisääminen. Samalla niiden avulla voidaan rajata sellaiset kehykset, joiden kautta (sosiaali)työntekijät kuvaavat työtään. (Em. 46).

Kontekstuaalinen ulottuvuus sisältää käsityksen työhön välittömästi liittyvistä tekijöistä, erityisesti sosiaalisessa ympäristössä sekä rakenteellisessa ja lainsäädännöllisessä merkityksessä. Samalla siihen sisältyy myös työhön liittyvä valta-asetelma työntekijän ja asiakkaan välillä. (Walmsley 2004, 45) Analyysissä merkittävimpinä kontekstuaalisen ulottuvuuden ilmenemänä nousevat esiin järjestyksenvalvojan institutionaalinen asema sekä sosiaalisesta ympäristöstä laajentaen suurten yleisötilaisuuksien muodostama toimintaympäristö kaikkine muine toimijoineen.

Yleisötilaisuuksien toimintaympäristön erityispiirteinä korostuvat suuret yleisömassat. Yleisömassa tuottaa haasteita ja riskejä sekä itselleen että järjestyksenvalvojille. Kategorisen toimintavelvoitteen toteuttaminen, kuten häiriöihin puuttuminen hankaloituu, kun ympärillä on suuri joukko ihmisiä, jonka sisällä tapahtuvia asioita on vaikeaa valvoa. Yleisömassan käytös on sidottu yleisötilaisuuden rakenteellisiin puitteisiin. Turvallisuuden tuottamisen velvoittavuuden näkökulmasta haasteltavien puheissa on keskeistä, että tapahtuman rakenteelliset puitteet ovat sellaiset, joissa yleisömassa voi kulkea, sillä ruuhka ja mahdollisesti ruuhkan sisällä häiriötä aiheuttavat yksittäiset ihmiset muodostavat merkittävän turvallisuusriskin.

Institutionaalinen aseman tunnistaminen korostuu erityisesti haastateltavien käsitellessä järjestyksenvalvojan velvollisuutta toimia kategorijäsenyytensä mukaisesti erilaisissa häiriö- ja ongelmatilanteissa. Häiriötilanteisiin puuttuessa tulee ilmi myös valta-asetelma järjestyksenvalvojan ja asiakkaan välissä. Implisiittisesti valta-asetelma käy ilmi esimerkiksi kertomuksissa tilanteista, joissa järjestyksenvalvojat ovat kohdanneet väkivaltaa ja käyttäneet itse voimakeinoja toista osapuolta vastaan. Järjestyksenvalvojan voimakeinojen käyttö on sidottu järjestyksenvalvojan kategoriseen asemaan ja sen velvollisuuksiin, siinä missä vastapuolen toiminta on moraalisen järjestyksen murtuma, johon puuttumiseksi oman valtaposition oikeuksia on käytettävä.

Institutionaalisen aseman velvoitteita tarkasteltaessa käy kuitenkin myös selväksi, että vaikka haastateltavat tunnistavat järjestyksenvalvojan valta-aseman ja vertaavat sitä jossain määrin poliisin työhön, tiedostetaan ero kahden kontrolliammatin velvoittavuuksissa. Esimerkiksi H2 korostaa katkelmissaan sivuilla 33 sekä 50 poliisia lainvalvojana ja toimijana, jolle alkoholivalvonta tai toiminta suurissa mahdollisissa väkivaltatilanteissa ensisijaisesti kuuluu järjestyksenvalvojen sijaan

samalla käyden neuvottelua järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden edellytyksistä. H4 taas vertaa sivulla 30 järjestyksenvalvojan heikompaa oikeussuojaa poliisiin ja toisaalta tunnistaa poliisin järjestyksenvalvontaa ohjaavana sekä valvovana viranomaisena puhuttaessa järjestyksenvalvojen koulutusvaatimuksista suuriin väkivaltatilanteisiin liittyen sivulla 52.

Samankaltaisia havaintoja yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden itsensä vertaamisesta poliisiin esittää John Manzo (2010, 196–198). Kanadalaisissa ostoskeskuksissa työskentelevät *security officerit* lähestyvät työnsä vertailua poliisiin työhön erityisesti oikeuksiensa kautta. Rajatunnat oikeudet ja tarvittaessa mahdollisuus saada apua poliisilta asettavat yksityisen turvallisuusalan työntekijät ikään kuin alisteiseksi suhteessa poliisiin (em.) Vaikka lähestymistapa vertailuun on Manzon tutkimuksessa erilainen kuin omassa tutkielmassani, on havaintoni haastateltujen järjestyksenvalvojen suhteesta poliisiin lähes samanlainen. Järjestyksenvalvojat eivät osoita haastatteluissa merkkejä siitä, että he kokisivat työnsä poliisiin työn kaltaiseksi vaan erottavat nämä kaksi turvallisuustoimijaa eri kategorioiksi, joiden jäsenyyksien velvollisuudet myös eroavat toisistaan.

Tiedollinen ulottuvuus sisältää ne teorit, konseptit, yleistykset ja tutkimuksen, jotka ohjaavat työtä (Walmsley 2004, 46). Olennaisimpina näistä määriestä näen analyysissäni esiin nousevat konseptit ja yleistykset järjestyksenvalvojiin ja järjestyksenvalvontaan liittyen. Ensinnäkin voidaan tarkastella haastateltavien jakamaa käsitystä järjestyksenvalvojan työn kategoriakokoelmasta kaikkine esiin tulleine piirteineen. Näistä jotkin, kuten käsitys järjestyksenvalvojan velvollisuudesta puuttua häiriökäyttäytymiseen on haastateltavien yleisesti jakama, mutta toisaalta ajatukset mahdollisesta suuresta väkivallanteosta tai järjestyksenvalvojan koulutuksen riittävydestä suhteessa työhön eroavat jossain määrin haastateltavien kesken. Työn konseptien kanssa käsi kädessä kulkee konsepti yksittäisestä järjestyksenvalvojasta ja tältä toivotuista kategorisista ominaisuuksista ja kompetenseista. Tällaisina ominaisuuksina korostuvat esimerkiksi huumorintaju ja sujuvat vuorovaikutustaidot, mutta myös hyvä paineensietokyky ja valmius toimia haastavissa ja vaarallisissakin tilanteissa.

Luonnollisesti tiedolliseen ulottuvuuteen voidaan sitoa kaikki se tieto, jota haastateltavat järjestyksenvalvojan työstä jäsentävät. Analyysistäni erityisenä nostona korostuu haastateltavien pohdinta työhön liittyvästä lainsäädännöstä ja sen tuntemuksesta. Siinä missä järjestyksenvalvojan työn lakisidonnaisuus on merkittävä kontekstuaalisen ulottuvuuden määre, tiedollisen ulottuvuuden määreenä korostuu se, miten haastateltavat ilmaisevat tuntevansa työhön liittyvää lainsäädäntöä. Haastateltavien suhde lainsäädäntöön ilmenee hyvin erilaisina lähestymisinä aiheeseen. Siinä missä

järjestyksenvalvontaan liittyvä lainsäädäntö on läsnä kaikessa toiminnassa ja että laki on osattava lähes ulkoa, jotta oma toiminta on perusteltua, samalla esiin tulee seikkoja, jolloin laki voidaan kyseenalaistaa tai siihen voidaan vähintään suhtautua kriittisesti. Tästä yksittäisenä esimerkkinä ovat jälleen H2:n ajatukset alkoholin nauttimiseen liittyvästä valvonnasta sivulla 33. Toisaalta juuri H2 sekä H3 korostavat samassa luvussa sivuilla 29 sitä, että yksittäisen järjestyksenvalvojan on kategoriasidonnaisen velvollisuutensa puitteissa tunnettava lainsäädäntö niin hyvin, että voi kaikissa tilanteissa toimia lain mukaisesti, etenkin puututtaessa muiden ihmisten toimintaan.

Lainsäädäntöä yksityistä turvallisuusalaa ja sen työntekijöiden toimintaa ohjaavana tekijänä on Iso-Britanniassa tutkinut Mark Button (2007), joka on kyselytutkimuksen avulla kartoittanut yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden lakituntemusta henkilön vapauksia rajoittavissa kiinniotto- ja turvallisuustarkastustilanteissa. Buttonin havaintojen mukaan yksityisen turvallisuusalan työntekijät tuntevat Isossa-Britanniassa työssään tarvittavan lainsäädännön pääasiassa hyvin, mutta osoittavat myös epävarmuutta siitä, millaisia oikeuksia heillä on käytössään (em. 85–86). Omassa tutkielmassani en ole millään tasolla mitannut tai edes voinut mitata haastateltavieni laintuntemusta. Haastateltavien kertoman perusteella voin kuitenkin verrata heidän esittämäänsä samansuuntaisiksi Buttonin havaintoihin nähden, mitä tulee laintuntemukseen ja sen järjestyksenvalvojan työn ohjaavuuteen. Haastateltavat eivät analyysissäni suoranaisesti esitä epävarmuutta laintuntemuksessaan. Kriittinen suhtautuminen voimassaolevaan lainsäädäntöön sekä esimerkiksi H4:n pohdinta järjestyksenvalvojan oikeussuojan riittämättömyydestä luvussa 6.1 osoittavat epävarmuutta voimassaolevan lainsäädännön ja sen antamien työvälineiden soveltuvuudesta ja riittävydestä tietyissä tapauksissa.

Normatiivisen ulottuvuuden näkökulmasta työn taustalla ovat tietyt tavoitteet, asenteet ja idealit, jotka työssä itsessään muotoutuvat ennemmin työtä ohjaaviksi normeiksi, kuin jatkuvasti läsnä oleviksi arvoiksi (Walmsley 2004, 46). Esitin edellä järjestyksenvalvojen laintuntemuksen tiedollisen ulottuvuuden piirteenä, mutta esimerkiksi H1:n pohdinta luvussa 6.2 koulutuksesta ja sen lakipainotteisuudesta antaa esimerkin normatiivisen ulottuvuuden tunnistamisesta. Lainsäädäntö näyttäytyy työtä ohjaavana tekijänä, mutta normatiivisella tasolla on mahdollista, ettei se ole käytännön työssä jatkuvasti läsnä. Tulkitseen normatiivisen ulottuvuuden esiintyvän lisäksi haastateltavien puheessa esimerkiksi keskusteltaessa työhön liittyvistä haasteista, järjestyksenvalvojan kokemasta väkivallan uhasta, roolista turvallisuuden tuottajana yleisömassan keskellä sekä työn vastuullisuudesta. Järjestyksenvalvojan työn tavoitteena laajassa mittakaavassa voidaan haastatteluissa esitettyjen kuvausten perusteella nähdä olevan turvallisen

yleisötilaisuusympäristön luominen ja sen tuottamiin haasteisiin onnistuneesti reagoiminen. Pienemmällä tarkastelun tasolla tavoitteena voi olla yksittäisen häiriötilanteen menestyksekkäs ratkaiseminen, samalla toimien lain ja järjestyksenvalvojan kategoriajäsenyyden edellyttämällä tavalla. Vastuullinen rooli turvallisuuden tuottajana sekä toimiminen järjestyksenvalvojan kannalta vaarallisissakin uhkatilanteissa näyttäytyvät kuitenkin täysin tavanomaisina työn tunnuspiirteinä, työn normeina.

Luvussa 4.1 esitin institutionaalisen aseman yhdistävän sekä terveydenhuollon ammattilaisia että järjestyksenvalvoja työssään. Riitta Mikkola (2013) on tutkinut ensiapupoliklinikoiden terveydenhuoltohenkilöstön työssään kohtaamia haasteita ja niiden aiheuttamaa pelkoa. Mikkola esittää väkivallan ja uhkatilanteiden olevan keskeinen pelkoa aiheuttava tekijä ensiapupoliklinikoiden henkilöstön keskuudessa, mutta pelkoa aiheuttavat myös erilaiset työssä kohdatut ongelmat ja haasteet (em. 17, 60–78). Mikkolan tutkimuksessa haasteiden ja uhkien aiheuttama pelko ei näyttäydy työn normina vaan sen taustalla ovat pääasiassa erilaiset poikkeustilanteet, ja pelon hallintaan on käytettävä erilaisia selviytymiskeinoja (em. 126). Peilaten Mikkolan havaintoja analyysissäni ilmeneviin kuvauksiin uhka- ja väkivaltatilanteista, haastatteleman järjestyksenvalvojat suhtautuvat väkivaltaan hyvin eri tavoin, pitäen sitä lähes välttämättömänä osana työtään. Toisaalta luvussa 6.2 H4 esittää huolensa siitä, millaiset mahdollisuudet järjestyksenvalvojilla on mahdollisia pelkojaan käsitellä jälkikäteen. On toki ilmiselvää, että ensiapupoliklinikan ja järjestyksenvalvonnan työn tavoitteet ja lähtökohdat eroavat toisistaan täysin. Yhdistävä tekijä näiden välillä on kuitenkin työn vastuullisuus ja merkittävyys omissa työympäristöissään. Vertailun avulla on myös mahdollista tehdä havaintoja eri ammattiryhmien suhteesta väkivaltaan ja sen uhan kohtaamiseen.

Viimeisenä, toiminnallinen ulottuvuus paneutuu niihin tapoihin, metodeihin ja taitoihin, joita työn suorittaminen edellyttää (Walmsley 2004, 46). Toiminnallinen ulottuvuus näyttäytyy haastattelukatkelmissa kahtalaisena. Ensinnäkin aineistossa korostuu järjestyksenvalvojan työn asiakaspalvelunomaista luonne. Suurissa yleisötilaisuuksissa järjestyksenvalvojat neuvovat kävijöitä ja toimivat tarvittaessa H5:n sanoin luvussa 6.1 ”kävelevinä infopisteinä”. Merkittävämpää on kuitenkin jo useasti sivuttu häiriö- ja uhkatilanteisiin puuttuminen ja niiden selvittäminen. Jälkimmäinen edellyttää toisaalta riittäviä toiminnallisia valmiuksia, kuten paineensietokykyä ja voimankäyttötaitoja, mutta toisaalta haastavienkin tilanteiden kohdalla sujuvat vuorovaikutustaidot ja huumorintaju ovat ominaisuuksia, joita haastateltavat korostavat. Näitä ominaisuuksia osoittavan järjestyksenvalvojan vastakkaiseksi kategoriapariksi asettuu esimerkiksi H3:n esittämä kuvaus hätiköivästä ja huonoa arviointikykyä osoittavasta järjestyksenvalvojasta (ks. s.23).

Button (2007; 88–90, 94–97) lähestyy isobritannialaisten turvallisuusalan työntekijöiden työn toiminnallista ulottuvuutta tarkastelemalla heidän kokemuksiin henkilön kiinnittamisestä erityisesti verbaalisten keinojen avulla, sekä voimakeinojen käytöstä. Buttonin haastattelemat kauppakeskuksen *security officerit* korostavat verbaalisten taitojen ja sanavalintojen merkitystä henkilöä kiinnittäessä, jottei tilanne kehkeydy väkivaltaiseksi (em. 89–90). Voimankäyttötilanteista puhuttaessa Buttonin haastattelemat yökerhojen turvamiehet esittävät tutkielmassani haastateltujen järjestyksenvälvojen kanssa samankaltaisia näkemyksiä valmiuksista voimankäyttöön ja uhkatilanteiden selvittämiseen. Rohkeus, fyysiset valmiudet ja koulutus uhkatilanteiden hallintaan ovat merkittävä tekijä voimankäyttötilanteisiin jouduttaessa (em. 95–96). Buttonin haastattelemat turvamiehet tunnistavat niin ikään rajoitteensa erityisesti koulutuksessaan toimia erityisen haastavissa väkivaltatilanteissa, kuten suurten joukkotappeluiden ilmetessä (em. 98). Omassa analyysissäni toimintaedellytysten rajoitteet käyvät erityisesti ilmi puhuttaessa potentiaalisista suurista väkivaltatilanteista.

Peilaten havaintojani Buttonin havaintoihin, näyttäytyvät tällaiset verbaaliset sekä fyysiset toimintavalmiudet jaettuina kategoristen kompetenssien representaationa ainakin suomalaisessa sekä britannialaisessa turvallisuusalan työntekijän kategorijäsenyyden taustalla. Järjestyksenvälvojan toiminnallinen ulottuvuus sisältää keihään kärkenä samalla kaiken sen, mitä aiemmin olen esittänyt. Työn kontekstuaaliset, tiedolliset ja normatiiviset ulottuvuudet nivoutuvat yhteen järjestyksenvälvojan toimiessa tältä edellytetyllä tavalla omassa toimintaympäristössään. Ääriesimerkkinä, yksittäisessä voimankäyttötilanteessa on kyettävä toimimaan kaikkien niiden tietojen, normien ja taitojen puitteissa, jotka järjestyksenvälvojan institutionaalinen asema sallii. Merkillepantavaa toiminnallisen ulottuvuuden ja siten järjestyksenvälvojana käytännössä toimimisen kannalta on haastateltavien pääosin jakama kokemus puutteellisesta ja riittämättömästä koulutuksesta. Puutteellisesta koulutuksesta huolimatta haastateltavat korostavat osaamistaan toimia järjestyksenvälvojan kategoristen velvoitteiden vaatimalla tavalla.

Analyysissäni tavoitteenani ei ole ollut muodostaa yhtenäistä synteisiä haastateltujen järjestyksenvälvojen jakamien kategorioiden sekä representaatioiden välille. Myöskään metodologisesti kategoria-analyysin kannalta ei ole mielekästä pyrkiä muodostamaan yhtenäistä kategoriaa tarkkoine määreineen järjestyksenvälvojalta tai järjestyksenvälvonnalle työnä. Olennaisempaa on tarkastella sitä, mitä kategorioiden käytöllä puheessa tehdään ja missä tilanteissa niitä käytetään (Juhila ym. 2012b, 19). Olen pyrkinyt tuomaan esiin toisaalta yhtymäkohtia, mutta myös osoittamaan millaisia erilaisia kokemuksia ja kuvauksia järjestyksenvälvojan ja

järjestyksenvalvonnan kategoriakokoelmiin voidaan niiden sisältä käsin liittää. Näiden kokemusten ja näkemysten kautta olen voinut tuoda ilmi haastateltujen järjestyksenvalvojen kategoriajäsennyysteensä ja työhönsä tekemiä jäsennyksiä. Samalla olen kyennyt keskusteluttamaan haastateltavieni kokemuksia ja näkemyksiä verraten näitä aiempaan tutkimukseen sekä soveltuvaan teoriaan.

7.2 Tutkimuksen rajoitteet

Tutkielmaani liittyviä rajoitteita lähestyn kolmesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin puhtaasti kvalitatiivisen tutkimuksen rajoituksena voidaan pitää sen hyvin rajallista yleistettävyyttä. Alasuutari (2011) esittää, että laadullinen aineisto on aina sidottu omaan kulttuuriseen paikkaansa. Analyysin kannalta mielekäästä on tuon kulttuurisen paikan määrittäminen Laadullinen aineisto ja tutkimus ei tuota yleistettävää tietoa, vaan tarttuu tiettyyn asiaan, ”*palaan tutkittavaa maailmaa*” (87–88). Tässä tutkimuksessa olen haastatellut viittä järjestyksenvalvoja. Analyysini avulla olen kyennyt tuomaan ilmi näiden haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä järjestyksenvalvojan työstä, mutta tämän tutkielman perusteella ei ole mahdollista yleistää näitä kokemuksia laajemmin. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, myös hyvin rajallisen haastateltavien joukon sisällä on havaittavissa huomattaviakin eroja siinä, miten haastateltavat työnsä tai siihen liittyvät yksittäiset aspektit kokevat.

Toisena ja tutkielmani toteuttamisen kannalta keskeisempänä rajoitteena koen omat lähtökohtani tutkielman kanssa. Siinä missä juuri pääsin kuvaamasta laadullisen tutkimuksen yleistettävyyden rajoitteita, on kolikon toisella puolella laadullisen aineiston tarkastelunäkökulmien loputtomuus. Alasuutari esittää pelkästään luonnollisen kielen sisältävän valtavasti informaatiota verrattuna määrälliseen aineistoon (2011, 88–89). Tässä tutkielmassa aineiston ja tutkimusaiheiden tulva näyttäytyy ensisijaisesti ongelmana rajata niitä aiheita, joita haastatteluissa on käsitelty ja joiden kautta analyysiäni olen rakentanut. Kunnianhimoisena tavoitteenani on alun perin ollut antaa jokseenkin laaja-alainen, sosiaalitieteellinen katsaus järjestyksenvalvojen maailmaan. Mahdollista olisi ollut myös valikoida jo lähtökohtaisesti rajatumpi aihealue järjestyksenvalvojan kategoriakokoelman sisältä. Toisaalta, kuten olen tutkimuksen lähtökohtia luvussa 3 käsitellessäni tuonut ilmi, tutkimusta juuri yksityisen turvallisuusalan suomalaisista toimijoista sosiaalitieteellisessä, saati sosiaalipsykologisessa tai mikrososiologisessa, viitekehyksessä ei ole ollut saatavilla. Näin ollen koen kunnianhimoisen tavoitteeni jossain määrin perusteltuna.

Jokseenkin ristiriitaisesti aineiston rajaamisen ongelmallisuuden kannalta koen toisaalta myös tehneeni haastattelutilanteissa virheitä. Litteroidessani haastatteluaineistoani, olen huomannut

useassa kohdassa, että haastateltava on saattanut tarjota minulle oivallisia mahdollisuuksia tarkentaville kysymyksille, minun näihin mahdollisuuksiin tarttumatta. Kuten jo luvussa 5.1 olen esittänyt, koen tutkijan positiossa ensisijaisesti vahvuudeksi oman tuntemukseni järjestyksenvalvontaan ja turvallisuusalaan liittyen. Kuitenkin se myös väistämättä on johtanut tilanteisiin, joissa minun ja haastateltavien jaetut käsitykset ovat jääneet hiljaiseksi tiedoksi. Tällöin se kuitenkin rajoittaa tutkijana mahdollisuuksiani tulkita haastateltavien kertomaa. Riskinä on ”sanojen tunkeminen suuhun”. Niin ikään, mikäli olisin haastattelutilanteissa kyennyt laajemmin esittämään syventäviä ja tarkentavia kysymyksiä olisi toisaalta ollut mahdollista saada käyttöön toteutunutta enemmän käyttökelpoisempaa aineistoa. Näin ollen olisi minulla voinut olla käytössä enemmän aiheita, joihin syventyä tarkemmin ilman laaja-alaisen katsauksen ongelmallisuutta.

Kolmantena rajoitteena koen tutkimuksen ajallisen aspektin. Kuten luvussa 2 olen tuonut ilmi, yksityistä turvallisuusalaa koskeva lainsäädäntö on tämän tutkielman kirjoitusprosessin aikana uudistunut. Uusi lainsäädäntö ei lähtökohtaisesti ole muuttanut järjestyksenvalvojan toimenkuvaa, velvollisuuksia tai asemaa siinä määrin, että tässä tutkielmassa haastateltavien ja minun esittämäni asiat olisivat vanhentunutta tietoa. Kuitenkin sen myötä esimerkiksi yksityisen turvallisuusalan koulutusta on uudistettu ja samalla tarkennettu järjestyksenvalvojen oikeuksia. Koska järjestyksenvalvojan laillinen asema on ollut keskeisesti esillä tutkielmassani, tapahtuu tutkimusaiheeni käsittely ikään kuin menneessä ajassa.

7.3 Jatkotutkimus

Erotuksena tutkimuksen tieteelliseen tavoitteeseen, henkilökohtainen tavoitteeni tämän aiheen valinnalla on ollut tuottaa juuri suomalaista yksityistä turvallisuusalaa käsittelevä sosiaalitieteellinen tutkimus. Positioidessani itseni yksityisen turvallisuusalan toimijaksi, koen, että alaan sen moninaisine toimenkuvineen ja aspekteineen liittyy paljon aiheita, niin laajoja teemoja kuin yksittäisiä ilmiöitä, jotka olisivat tarkemman tutkimuksen arvoisia. Esimerkiksi luvussa 6.2. käsittelen järjestyksenvalvojen ajatuksia liittyen suuriin väkivallantekoihin tai katastrofeihin. Haastateltavieni ajatukset järjestyksenvalvojen toimintatavoista ja –velvollisuuksista tällaisia tilanteita kohdattaessa ovat hyvin toisistaan poikkeavia. Sosiaalitieteellisestä näkökulmasta olisi erityisen kiintoisaa tutkia laajemmin sitä, miten yksityisen turvallisuusalan toimijat myös yleisötilaisuusrajausten ulkopuolella käsittävät työnsä ja sen velvoitteet, mikäli he tällaisen väkivaltatilanteen kohtaisivat.

Elsa Saarikkomäen (2018) väitöskirja on mainio esimerkki yksityisen turvallisuusalan tutkimuksesta yhteiskunnallisen kontrollin osana Suomessa. Saarikkomäen fokus väitöstutkimuksessaan on erityisesti nuorissa ja nuorten kokemassa, yksityisen turvallisuusalan toimijoiden heihin kohdistamassa kontrollissa. Aiheen jatkumona tai kääntöpuolena koen mielenkiintoisena ajatuksen tutkia vartijoiden sekä järjestyksenvalvojen kokemuksia siitä, miten he puolijulkisessa tilassa toimivat toisaalta sekä lain velvoittaman institutionaalisen asemansa Suomen lainsäädännön puitteissa, mutta toisaalta myös kaupallisen yrityksen ”tuotteena”, jota palvelua ostavan asiakkaan toiveet ja odotukset ohjaavat. Toisaalta, jatkona omalle tutkimukselleni mielenkiintoista olisi myös tutkia, miten kontrolli ja sen harjoittajat yleisötilaisuuksissa näyttäytyvät niiden kävijöille.

Yksittäisenä ilmiönä turvallisuusalan työntekijöiden työssä ja sosiaalipsykologisen vuorovaikutustutkimuksen kannalta erityisen hedelmällisenä tutkimuskohteena nostan tässäkin tutkielmassa sivutut voimankäyttötilanteet. Voimankäyttötilanne, jossa vartija tai järjestyksenvalvoja oletusarvoisesti toimii koulutuksensa mukaisia voimakeinoja käyttäen ja jossa vastapuoli saattaa kohdistaa kontrollityöntekijään erilaisia hyökkäyksiä, on näkemykseni mukaan rajattavissa samanlaiseksi sekventiaaliseksi vuorovaikutustilanteeksi kuin mikä tahansa keskustelu. Etnometodologiseen tutkimusperineeseen nojaava keskusteluanalyysin paneutuessa puheen tai multimodaalisen vuorovaikutuksen nyansseihin, kokisin tällaisen ”äärimmäisen” vuorovaikutustilanteen erityisen hedelmällisenä tutkimuskohteena. Mikäli tällaisia tilanteita voitaisiin jollain tavalla taltioida käyttökelpoiseksi tutkimusaineistoksi, uskoisin tällaisella tutkimuksella olevan tilausta myös väkivallan uhan hallintatekniikoiden sekä voimankäytön kouluttamisen kehittämisessä. Samaa ajatusta voidaan luonnollisesti soveltaa mihin tahansa kontrolli työhön.

Kaiken kaikkiaan koen, yksityisen turvallisuusalan kaipaavan nykyistä merkittävästi enemmän huomiota sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa. Palaten siihen, mitä tutkielmani johdannossa ja 3 luvussa esitin, siitä huolimatta, että vartija tai järjestyksenvalvoja on oman empiriani mukaan päivittäinen näky suomalaisessa katukuvassa, ainakin kaupunkiympäristössä, tuntuu ala jäävän muiden sosiaalitieteilijöitä kiinnostavien ammattiryhmien varjoon. Tutkimuksen avulla on mahdollista toisaalta sekä kehittää turvallisuusalaa, mutta toisaalta myös käydä tarvittavaa keskustelua siitä, millaisilla edellytyksillä kaupallisesti toimivat turvallisuusalan yritykset voivat toimia ja käyttää rajoitettua julkista valtaa. Tällä työlläni olen halunnut omalta osaltani edesauttaa tämän tutkimussuuntauksen kehitystä.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (2011) *Laadullinen tutkimus 2.0*, Vastapaino, Tampere.
- Berger, Peter L., Luckmann Thomas (1994) *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*, Gaudeamus, Helsinki.
- Brown, Rupert (2010) *Prejudice, It's Social Psychology*, Blackwell Publishing, West Sussex.
- Burr, Vivien (2004) *Sosiaalipsykologia ihmiskäsityksiä*, Vastapaino, Tampere.
- Button, Mark (2002) *Private Policing*, Willan Publishing, Cullompton, Devon.
- Button, Mark (2003) *Private security and the policing of quasi-public space*, International Journal of the Sociology of Law 31 (2003) 227-237.
- Button, Mark (2007) *Security Officers and Policing: Powers, Culture and Governance of Private Space*, Ashgate, Hampshire, Iso-Britannia.
- Button Mark, Stiernsted Peter (2016) *Comparing Private Security regulation In the European Union*, Policing and Society, julkaistu verkossa 21.3.2016.
- Garfinkel, Harold (1967) *Studies in Ethnometodology*, Prentice Hall, INC, Engelwood Cliffs, New Jersey.
- Heinämäki, Anna-Kaisa (2009) *Yksityinen turvallisuusala turvallisuuspalveluiden tuottajana, Selvitystyö yksityisen turvallisuusalan toimijoista, toimivaltuuksista ja toimintaympäristöstä*, Poliisiylijohdonjulkaisusarja 9/2008.
- Heinämäki, Anna-Kaisa (2013) *Poliisi ja yksityinen turvallisuusala julkisen vallan käyttäjinä*, pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Helkama, Klaus & Myllyniemi Rauni & Liebkind Karmela (2010) *Johdatus sosiaalipsykologiaan*, Edita, Helsinki.
- Heritage, John (1996) *Harold Garfinkel ja Etnometodologia*, Gaudeamus, Helsinki.
- Hester, Stephen & Eglin Peter (1997) *Membership Category Analysis: An Introduction*, teoksessa Hester, Stephen & Eglin Peter (1997) *Culture in Action*, Studies in membership category analysis, International Institute for Ethnometodology and Undiversity Press of America, Inc, Lanham Maryland.
- Hobbs, Dick & Winlow, Simon & Hadfield, Philip & Lister, Stuart (2005) *Violent hypocrisy, Governance and the Night-time Economy*, julkaisussa *European Journal of Criminology*, Volume 2 (2), 161-183, 1477-3708.
- Jayyusi, Lena (1984) *Categorization and the Moral Order*, Routledge, New York.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, Vastapaino, Tampere.

Jokinen, Arja (2012) *Kategoriat, instituutiot ja sosiaalisen järjestyksen tuottaminen*, teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, 227–266, Vastapaino, Tampere.

Jones, Trevor & Newburn, Tim (1998) *Private Security and Public Policing*, Clarendon studies in criminology, Clarendon Press, Oxford.

Juhila, Kirsi (2012a) *Poikkeavan kategorian jäsenyyden tuottaminen ja vastustaminen*, teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, 175–226 Vastapaino, Tampere.

Juhila, Kirsi (2012b) *Ongelmat, niiden selittäminen ja kategoriat*, teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, 131–174, Vastapaino, Tampere.

Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012a) *Kategoria-analyysin teesit*, teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, 45–87, Vastapaino, Tampere.

Juhila, Kirsi & Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (2012b) *Kategoria-analyysin juuret*, teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali*, 17–44, Vastapaino, Tampere.

Kerttula, Timo (2010) *Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä*, Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki.

Kivivuori, Janne (2013) *Rikollisuuden syyt*, Kustannusosakeyhtiö Nemo, Helsinki.

Korander Timo (2004) *Poliisikulttuuri – Poliisiammatin ja -tutkimuksen väline*, Oikeus, 2004 (33), 4-24.

Kuusela Sari (2010) *Valta ja vuorovaikutus johtamisessa*, Sosiaalitutkimuksenlaitos, Tampereen yliopisto.

Lister Stuart, Hobbs Dick, Hall Steve & Winlow Simon (2000) *Violence in the night-time economy; bouncers: The reporting, recording and prosecution of assaults*, Policing and Society: An International Journal of Research and Policy, 2000, Vol. 10:4 383-402.

Manzo, John (2010) *How private security officers perceive themselves relative to police*, julkaisussa *Security Journal* 23, 192-205 (July 2010), Palgrave Journals.

Mikkola, Riitta (2013) *Henkilökunnan kokema pelko ja selviytymiskeinot ensiapupoliklinikoilla, Malli pelosta selviytymisestä*, Tampere University Press, Tampere.

Milgram, Stanley (1984) *Cities as social representations*, teoksessa Farr, Robert, M. & Moscovici, Serge (1984) *Social representations*, 289-309, Cambridge University Press, Cambridge.

Moscovici Serge (1961) *Le Psychanalyse, son image et son public*, käännetty englanniksi *Psychoanalysis, Its Image and Its Public*, Polity Press, 2008.

Moscovici Serge (1984) *The phenomenon of social representations*, teoksessa Farr, Robert, M. & Moscovici, Serge (1984) *Social representations*, 3-70, Cambridge University Press, Cambridge.

Mäkinen Esa (2007) *Puolijulkisen tilan kontrolli kauppakeskuksissa*, pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.

Mäkinen Liisa (2010) *Julkisen tilan kontrollin ulottuvuuksia – tapaustutkimus Stop töhryille -projektista*, pro gradu -tutkielma Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.

Paasonen Jyri (2014) *Yksityisen turvallisuusalan sääntelyn toimivuus*, Suomen turvallisuusosaaminen oy, Mikkeli.

Paasonen Laura, Paasonen Jyri (2015) *Yksityisen turvallisuusalan ammatillisen koulutusjärjestelmän sääntely ja koulutuksen toimivuus*, Edilex 2015/22.

Ruusuvuori Johanna (2000) *Control in the medical consultation: Practices of giving and receiving the reason for the visit in primary health care*, Tampereen yliopisto, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Ruusuvuori Johanna, Tiittula Liisa (2005) *Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus*, teoksessa Ruusuvuori Johanna & Tiittula Liisa, *Haastattelu* s. 19-46, Vastapaino, Tampere.

Saarikkomäki Elsa (2017) *TRUST IN PUBLIC AND PRIVATE POLICING: Young people's encounters with the police and private security guards*, University of Helsinki, Institute of Criminology and Legal Policy, Helsinki.

Saarikkomäki Elsa & Kivivuori Janne (2014) *Encounters between security guards and young people: the extent and biases of formal social control*, julkaisussa *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy*, julkaistu verkkojulkaisuna 13.12.2014.

Sakki Inari, Mäkineniemi Jaana- Piia, Hakoköngäs Eemeli, Pirttilä-Backman Anna-Maija (2014) *Miten tutkia sosiaalisia representaatioita?* Julkaisussa *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 2014, 51, 317-329.

Santonen Teemu, Paasonen Jyri (2014) *Ennakointitutkimus yksityisen turvallisuusalan sääntelyn tulevaisuudesta*, Edilex 2014/25.

Stokoe, Elizabeth (2010) *'I'm not gonna hit a lady': Conversation analysis, membership categorization and men's denials of violence towards women*. Julkaisussa *Discourse & Society*. 21:1. 59–82.

Suoninen Eero (2012) *Identiteettien rakentuminen*, teoksessa Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero, *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*, 89–130, Vastapaino, Tampere.

Taijfel, Henri (2010), *Social Categorization, Social identity and Social Comparison*, teoksessa Postmes, Tom & Branscombe, Nyla R. (2010) *Rediscovering Social Identity*, 119–128, Psychology Press, New York.

Tiitinen Sanni (2015) *Supporting parenthood in interaction: A conversation analytic study of maternity and child health clinics*, Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Työturvallisuuskeskus (2010) *Työväkivallan riskiammatit*, Työturvallisuuskeskuksen raporttisarja 1/2010.

Viitanen Markku (2015) *Järjestyksenvalvonta järjestyksellään mukaan ja siihen liittyvät laintulkinnalliset ongelmat*, pro gradu -tutkielma, Lappeenranta teknillinen yliopisto, Kauppatieteellinen tiedekunta.

Walmsley Christopher (2004) *Social representations and the study of professional practice*, julkaisussa *International Journal of Qualitative Methods* 2004, 3(4) 40-55.

Zimmerman Don H. (1998) *Identity, Context and Interaction*, teoksessa Antaki Charles & Widdicombe Sue (1998) *Identities in Talk*, 87-106, Sage Publications Ltd, Lontoo.

Mediaviitteet

HS 13.8.2010, Sonisphere-uhri kuoli vammoihinsa, <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004749298.html>, viitattu 21.2.2017.

HS 13.11.2015, 129 kuoli terrori-iskuissa Pariisiin – yhteenveto viikonlopun tapahtumista, <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002866382.html>, viitattu 11.3.2017.

Yle 8.8.2010, Kymmeniä loukkaantui Porin musiikkifestivaaleilla, <http://yle.fi/uutiset/3-5694541>, viitattu 21.2.2017.

Yle 6.2.2015, A-studio kysyy: Voiko poliisin rutiinitehtäviä siirtää vartijoille?, http://yle.fi/uutiset/a-studio_kysyy_voiko_poliisin_rutiinitehtavia_siirtaa_vartijoille/7783968, viitattu 8.4.2016.

Yle 30.3.2015, MOT: 100 tunnissa melkein poliisiksi, <http://yle.fi/aihe/ohjelma/mot-100-tunnissa-melkein-poliisiksi-3032015>, viitattu 8.4.2016.

Muut viittaukset

Fredrikson, Jan (2012) *Miehet mustissa*, Teos, 2012, ISBN 9789518514254

Potapoff, Teemu, Konttinen, Julius (2015) *Yön sankarit*, Docendo 2015, ISBN 9789522911605

[Lainsäädännölliset viitteet](#)

Järjestyslaki 612/2003

Kokoontumislaki 530/1999

Laki järjestyksenvalvojista 533/1999

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 308/2006

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 282/2002

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015

Merityösopimuslaki 756/2011)

Rikoslaki 1889/39

PeVL 22/2014 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Poliisihallituksen ohje järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksesta POL-2017-1340

PTK 172/2014 vp Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja PTK 172/2014 vp

Sisäministeriön asetus 708/2002, Sisäasiainministeriön asetus vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta

Sisäministeriön asetus 209/2007, Sisäasiainministeriön asetus järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä sekä järjestyksenvalvojakoulutuksesta

Sisäministeriön asetus 1121/2010, Sisäministeriön asetus vartijan voimankäyttökoulutuksesta ja voimankäyttökouluttajan koulutuksesta

Sisäministeriön asetus 878/2016, Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvanhaltijan koulutuksesta

Ulkoilulaki 606/1973